

Стразбур, 27. април 2016. године

ECRML (2016) 1

ЕВРОПСКА ПОВЕЉА О РЕГИОНАЛНИМ ИЛИ МАЊИНСКИМ ЈЕЗИЦИМА

ПРИМЕНА ПОВЕЉЕ У СРБИЈИ

Трећи извештајни циклус

- А. Извештај Комитета експерата о Повељи у Србији**
(усвојен 4. новембра 2015. године)
- Б. Препорука Комитета министара Савета Европе о примени Повеље у Србији**
(усвојена 27. априла 2016. године)

Европска повеља о регионалним или мањинским језицима омогућава контролни механизам за процену примене Повеље у државама потписницама са циљем да, тамо где је то неопходно, буду дате препоруке за унапређење њиховог законодавства, политике и праксе. Централни елемент ове процедуре је Комитет експерата, формиран у складу са чланом 17. Повеље. Његов примарни циљ је да извештава Комитет министара о својој процени о томе колико држава потписница испуњавања своје обавезе, да проверава стварну ситуацију са регионалним или мањинским језицима у држави потписници и да, по потреби, подстиче државу потписницу да постепено достигне виши ниво посвећености.

У циљу олакшавања овог задатка, у складу са чланом 15. став 1, Комитет министара је усвојио нацрт за периодичне извештаје које држава потписница треба да преда генералном секретару. Тај нацрт захтева од државе потписнице да наведе конкретну примену Повеље, општу политику за језике који су заштићени према Делу II и, прецизније, све мере које су предузете у примени одредаба изабраних за сваки језик заштићен према Делу III Повеље. Први задатак Комитета експерата је стога да испита све информације које садржи периодични извештај за све релевантне регионалне или мањинске језике на територији дате државе потписнице. Периодични извештај објављује држава потписница у складу са чланом 15. став 2.

Улога Комитета експерата је да процени постојеће правне акте, прописе и стварну праксу које свака држава потписница примењује за своје регионалне или мањинске језике. Он је своје методе рада успоставио у складу са тим. Комитет експерата прикупља информације од одговарајућих органа власти и од независних извора у држави потписници, да би добио правичан и ваљан преглед стварне ситуације са језицима. Након прелиминарног прегледа периодичног извештаја, уколико је потребно, Комитет експерата предаје питања свакој држави потписници у циљу добијања додатних информација од органа власти по питањима које сматра недовољно разрађеним у самом извештају. Ту писану процедуру обично прати посета делегације Комитета експерата датој држави потписници. Током те посете, делегација се састаје са телима и удружењима чији је рад уско повезан са коришћењем релевантних језика, и консултује се са органима власти по питањима на која јој је скренута пажња. Овај процес прикупљања информација осмишљен је тако да омогући Комитету експерата да ефективније процени примену Повеље у датој држави потписници.

Након завршетка тог процеса, Комитет експерата усваја сопствени извештај. Када извештај усвоји Комитет експерата, тај евалуациони извештај подноси се органима власти дате државе потписнице ради евентуалних коментара у датом року. Након тога се евалуациони извештај подноси Комитету министара, уз предлоге за препоруке које се упућују држави потписници након што их усвоји Комитет министара. Комплетан извештај такође садржи и евентуалне коментаре државе потписнице.

САДРЖАЈ

A.	Извештај Комитета експерата о примени Повеље у Србији	4
	Кратак преглед	4
	Поглавље 1. Основни подаци	5
	1.1. Ратификација Повеље од стране Републике Србије	5
	1.2. Рад Комитета експерата	5
	1.3. Општа питања на основу евалуације периодичног извештаја	5
	1.3.1 <i>Територијална примена Повеље</i>	5
	1.3.2 <i>Примена Дела III Повеље</i>	6
	1.3.3 <i>Попис становништва из 2011.</i>	6
	Поглавље 2. Закључци Комитета експерата о реакцији власти Републике Србије на препоруке Комитета министара	7
	Поглавље 3. Оцена Комитета експерата у погледу Дела II и Дела III Повеље	9
	3.1. Оцена у погледу Дела II Повеље	9
	3.2. Оцена у погледу Дела III Повеље	16
	3.2.1 Албански језик.....	16
	3.2.2 Босански језик.....	22
	3.2.3 Бугарски језик.....	28
	3.2.4 Хрватски језик	35
	3.2.6 Ромски језик	48
	3.2.7 Румунски језик.....	56
	3.2.8 Русински језик	62
	3.2.9 Словачки језик	68
	3.2.10 Украјински језик	74
	Поглавље 4. Налази Комитета експерата у трећем кругу праћења	82
	Додатак 1: Инструмент ратификације	84
	Додатак 2: Коментари власти Републике Србије	85
B.	Препорука Комитета министара Савета Европе о примени Повеље у Србији	94

A. Извештај Комитета експерата о примени Повеље у Србији

усвојен од стране Комитета експерата 4. новембра 2015. године и представљен Комитету министара Савета Европе у складу са чланом 16. Повеље

Кратак преглед

1. Европска повеља о регионалним или мањинским језицима (*ECRML*) која је ратификована почетком 2006. ступила је на снагу у Републици Србији, као наследници Државне заједнице Србије и Црне Горе, 1. јуна 2006. године. Десет од 15 регионалних језика или језика мањина добило је посебну заштиту према Делу III Повеље: албански, босански, бугарски, хрватски, мађарски, ромски, румунски, русински, словачки и украјински језик. Пет језика се налази само под општом заштитом према Делу II Повеље: буњевачки, чешки, немачки, македонски и влашки језик.
2. Заштита мањинских језика у Србији операционализована је системом националних савета мањина. Они имају одређен ниво аутономије у области образовања, медија и службене употребе одговарајућег мањинског језика и писма.
3. Према постојећем законодавству, увођење мањинског језика и писма у службену употребу обавезно је уколико национална мањина чини 15% становништва неке општине. Постоје примери општина које су увеле мањинске језике у службену употребу иако ове прагове вредности још нису достигнуте. Ипак, буњевачки, немачки, ромски, украјински и влашки језик тренутно нису у службеној употреби ни у једној општини или локалној заједници у Републици Србији. Оваква ситуација има негативне последице по финасирање националних савета и ограничава примену Повеље у Србији.
4. Иако је Србија постигла значајан напредак у спровођењу одредаба Повеље, постоји још неколико недостатака и проблема које је потребно решити.
5. Присуство свих језика у образовању одражава напредак. Ипак, на доступност и квалитет у неким случајевима утиче недостатак наставног особља и одговарајућих наставних материјала. Осим тога, не постоји понуда за образовање одраслих или наставак образовања на било ком од језика који су заштићени Повељом.
6. Употреба регионалних или мањинских језика на судовима дозвољена је одговарајућим законима, али коришћење ове могућности у пракси је ограничено. Закон о службеној употреби језика и писма налаже административну употребу мањинских језика у областима у којима су они званични. Ипак, постоје проблеми у практичној примени на том пољу.
7. У Србији постоји веома висок ниво присуства регионалних или мањинских језика на радију и телевизији. Ипак, планирана приватизација локалних медија могла би да има негативан ефекат на ову ситуацију.
8. Подизање нивоа свести и повећање толеранције када су у питању регионални или мањински језици и културе које они представљају и даље добијају подршку кроз пројекте у областима медија/интернета и културе. Пошто су те активности углавном сконцентрисане у Аутономној покрајини Војводини, потребно је предузети одговарајуће мере и у централној Србији.

Поглавље 1. Основни подаци

1.1. Ратификација Повеље од стране Републике Србије

9. Европска повеља о регионалним или мањинским језицима (у даљем тексту „Повеља“) потписана је од стране Србије и Црне Горе 22.03.2005. Скупштина Србије и Црне Горе усвојила је Закон о ратификацији Повеље 21.12.2005. Након ратификације од стране Србије и Црне Горе, у складу са чланом 18 Повеље, инструмент ратификације Србије и Црне Горе депонован је код генералног секретара Савета Европе 15.02.2006. Повеља је ступила на снагу за Републику Србију као наследницу Државне заједнице Србије и Црне Горе 01.06.2006. године.

10. Члан 15. (1) Повеље налаже државама потписницама да достављају периодичне извештаје у трогодишњим интервалима после првог извештаја. Власти Републике Србије доставиле су трећи периодични извештај, који углавном покрива период извештавања од 2010. до 2012. године, генералном секретару Савета Европе 02.02.2015. године.

1.2. Рад Комитета експерата

11. Овај евалуациони извештај заснива се на подацима које је Комитет експерата добио из трећег периодичног извештаја Србије, као на састанцима са представницима говорника мањинског језика и органа власти Републике Србије током посете терену (03.-05.06.2015.) У складу са чланом 16. (2) Повеље Комитет експерата је добио писане изјаве националних савета бошњачке, буњевачке, хрватске и немачке националне мањине. Овај извештај одражава политике, законодавство и праксу који су преовладавали у време посете терену. Сва накнадна дешавања биће узета у обзир у следећем извештају Комитета експерата који се односи на Србију.

12. Евалуациони извештај садржи детаљна запажања и препоруке које би власти Републике Србије требало да узму у обзир да би израдиле своју политику о мањинским језицима. На основу своје процене, Комитет експерата је такође сачинио и листу предлога за препоруке које ће Србији упутити Комитет министара, како се наводи у члану 16. (4) Повеље.

13. Комитет експерата је овај извештај усвојио 04.11.2015. године.

1.3. Општа питања на основу евалуације периодичног извештаја

1.3.1 Територијална примена Повеље

14. При депоновању свог инструмента ратификације 15.02.2006, Србија и Црна Гора изјавиле су да ће примењивати Повељу у областима у којима су регионални или мањински језици у службеној употреби у складу са националним законодавством. У складу са Законом о заштити права и слобода националних мањина (члан 11), језик националне мањине и његово писмо могу се увести у службену употребу, без обзира на број оних који њиме говоре, на територији општине у којој је дата национална мањина традиционално присутна. За такво *добровољно* увођење мањинског језика и његовог писма у службену употребу неопходна је промена статута општине. Увођење мањинског језика и његовог писма у службену употребу је, пак, *обавезно* уколико национална мањина чини 15% становништва неке (целе) *општине*. Поред образовања, медија и културе, службена употреба мањинског језика и његовог писма једна је од четири области надлежности националних савета националних мањина (мањинска самоуправна тела). У складу са Законом о националним саветима националних мањина (члан 22. (3)), национални савети предлажу увођење својих националних језика и писама у службену употребу на локалном нивоу.

15. У првом евалуационом извештају, Комитет експерата је сматрао да претходно поменута праговна вредност од 15% може спречити примену Повеље у области оних мањинских језика који још нису у службеној употреби, али када су они који их користе традиционално присутни у довољном броју у општинама или локалним заједницама да би се одредбе Повеље примениле.¹ Такође, национални савети националних мањина добијају значајно мања средства од државних органа уколико њихов мањински језик није у службеној употреби на локалном нивоу. Комитет експерата је стога поздравио чињеницу да се регионални или мањински језици често уводе у службену употребу на добровољној основи. До тога долази чак и када је удео мањинског становништва веома низак на локалном нивоу (нпр. 0,5% у случају словачке националне мањине у Бачкој Тополи) или у целој Србији (чешки је у службеној употреби иако само 1.824 људи припада чешкој националној мањини у

¹ Видети и Први извештај Комитета експерата о Србији, ECRML (2009.) 2, ставови 28-30; Први извештај Комитета експерата о Словачкој, ECRML (2007) 1, ставови 44/47; Други извештај Комитета експерата о Шведској, ECRML (2006.) 4, став 16.

Србији). У светлу таквих података, Комитет експерата сматра да би власти Републике Србије, у сарадњи са општинама које испуњавају услове, могле дефинисати територије општина на којима су они који користе регионалне или мањинске језике традиционално присутни у довољном броју за примену одредаба Повеље и где би статuti могли бити допуњени, уколико је то неопходно. На основу препоруке дате у свом првом евалуационом извештају, Комитет експерата је у свом другом евалуационом извештају, апеловао на власти Републике Србије да прате кораке којима би се обезбедило спровођење Повеље на свим територијама општина где су они који користе регионалне или мањинске језике традиционално присутни у довољном броју за примену одредаба Повеље укључујући и измене у статутима општина, тамо где је то неопходно.²

16. На основу трећег периодичног извештаја и информација добијених од говорника мањинских језика, национални савети немачке, македонске, ромске, украјинске и влашке националне мањине имали су консултације са одређеним локалним органима власти о увођењу њихових језика у службену употребу и намеравају да иницирају одговарајућу процедуру у сарадњи са неким од тих локалних органа власти. Власти Републике Србије такође су најавиле да ће контактирати са општинама које испуњавају услове у циљу увођења регионалних или мањинских језика у службену употребу.

17. Комитет експерата сматра да би власти Републике Србије, у сарадњи са општинама које испуњавају услове, требало да наставе и са дефинисањем територија општина на којима су они који користе регионалне или мањинске језике традиционално присутни у довољном броју за примену одредаба Повеље и где би статuti могли бити допуњени, уколико је то неопходно.

1.3.2 Примена Дела III Повеље

18. Током трећег и претходних циклуса мониторинга, представници говорника језика који су обухваћени само Делом II изразили су интересовање за заштиту за њихове језике према Делу III. У том контексту су и власти Републике Србије поновиле да сматрају примену Повеље процесом који може резултирати навођењем додатних језика у Делу III. Комитет експерата поздравља динамичан приступ власти Републике Србије инструменту ратификације и подстиче их да прате предвиђене кораке у сарадњи са говорницима.

1.3.3 Попис становништва из 2011.

19. Попис који је спроведен 2011. пружио је нове податке о особама које припадају националним мањинама и говоре мањинским језицима као матерњим језиком³. У поређењу са претходним пописом из 2002. дошло је до значајне промене у бројевима неких од националних мањина. Због позитивне међународне климе, много више особа декларисало је своју ромску етничку припадност и матерњи језик. Са друге стране, постоји велики пад међу већином осталих националних мањина. У светлу тих података, чини се неопходним да се ојача заштита и унапређење мањинских језика и одговарајућих култура.

²Видети и Други извештај Комитета експерата о Србији, ECRML (2013) 3, став 11. Препоруке Комитета експерата из претходног циклуса мониторинга које су уоквирене цитирају се уз подвлачење.

³ У смислу члана 1, Повеља се односи не само на говорнике регионалних или мањинских језика као матерњег језика, већ и на оне који те језике користе и без обзира на њихово етничко порекло.

Поглавље 2. Закључци Комитета експерата о реакцији власти Републике Србије на препоруке Комитета министара

Препорука бр. 1:

„ојачати обуку наставног особља и обезбедити одговарајуће наставне материјале за све регионалне или мањинске језике;”

20. Када су у питању језици покривени само Делом II, власти Републике Србије подржале су издавање неколико уџбеника на буњевачком језику, као и уџбеника за нови предмет Влашки говор са елементима националне културе. Такође су организовани и семинари за обуку наставног особља за овај предмет.

21. Када су у питању језици из Дела III, улажу се стални напори да се задовоље потребе, и то у тешкој економској ситуацији. Већина датих језика је обезбеђена, али ипак не на нивоу који је потребан за несметан рад институција. Примећени су и недостаци у снабдевању уџбеницима на општем нивоу.

Препорука бр. 2:

„обезбедити наставу језика/на језицима из Дела II у оквиру модела образовања на мањинским језицима на свим одговарајућим нивоима;”

22. Предмет Буњевачки говор са елементима националне културе и даље се предаје у основним школама, али буњевачки језик није присутан ни на нивоу предшколског ни средњег образовања.

23. Један од модела образовања на мањинским језицима, назван „настава на мањинском језику са елементима националне културе“ примењен је на чешки и македонски језик, што представља значајан напредак у статусу оба језика у образовању. Ипак, чешки и македонски се још не користе ни на нивоу предшколског ни средњег образовања.

24. Немачки језик се користи у билингвалном предшколском и основном образовању у Суботици, али не и у средњем образовању. Осим ове понуде на локалном нивоу, немачки се у Србији предаје само као страни језик, пре него мањински језик.

25. Наставни план и програм усвојени су за предмет Влашки говор са елементима националне културе који се учи од 1. до 4. разреда основне школе. Током школске 2013/2014, предмет је предаван као пилот пројекат, а у школској 2014/2015. години уведен је као изборни предмет у основно образовање. Влашки језик се још не користи на предшколском или средњем нивоу образовања.

Препорука бр. 3:

„обезбедити примену чланова 9. и 10, посебно када су у питању ромски и украјински језик;”

26. Због недостатка судског особља које познаје мањинске језике, као и општег недостатка обучених судских тумача, и даље су присутни озбиљни практични проблеми у вези са употребом регионалних или мањинских језика. Говорници мањинских језика такође нерадо користе свој матерњи језик пошто употреба државног/већинског језика скраћује и поједностављује судске поступке. Још један ограничавајући фактор је ограничени буџет судова за усмене и писане преводе.

27. Током жалбених поступака, списи и одлуке у поступцима могу се припремити само на српском.

28. Према изјавама представника оних који говоре мањинске језике, судско особље није мотивисано да подстиче – или је чак склоно да одвраћа – странке да употребљавају мањинске језике и писма.

29. Не постоје прописи којима би се осигурала одговарајућа контрола државе, укључујући и санкције, у смислу обавезе локалних власти да објављују своја документа на званичном мањинском језику. Законске одредбе и даље не обезбеђују нити активно подстичу одабир и запошљавање особља које познаје локалне мањинске језике.

30. Према изјавама представника говорника мањинских језика током трећег циклуса мониторинга, никаква систематска употреба мањинских језика није могућа у комуникацији са већином покрајинских и локалних органа управе.

31. Исто запажање односи се и на комуникацију са јавним предузећима (за снабдевање струјом, гасом, водом, итд.). Информације које су дала јавна предузећа показују да ниједан корисник јавних услуга није комуницирао са пружаоцем тих услуга у писаном облику на неком од мањинских језика. Ипак, већина државних комуналних предузећа запошљава знатан број говорника мањинских језика у етнички мешовитим заједницама, чиме је омогућена употреба мањинских језика у усменој комуникацији.

32. Чланови 9. и 10. не спроводе се у пракси када су у питању ромски или украјински језик.

Препорука бр. 4:

„предузети неопходне практичне мере да би се осигурало да се лична имена и називи места на регионалним или мањинским језицима могу званично користити у складу са традицијом и ортографијом датог језика;”

33. У сарадњи са националним саветима, предузете су мере да се установе традиционални географски називи на одговарајућим мањинским језицима у областима где су мањински језици у службеној употреби, за језике који раније нису били обухваћени сличним мерама: албански (2012) и бугарски (2013). Када су успостављени, и након званичне објаве, ти географски називи постали званични називи места, поред ознака на српском језику. Ипак, Комитет експерата нема података о употреби тих назива у пракси.

34. Пошто ромски и украјински нису у службеној употреби, не постоје званични називи места на тим језицима.

Када је у питању службена употреба личних имена, Комитет експерата није обавештен о било каквим проблемима.

Препорука бр. 5:

„наставити са унапређењем нивоа свести и толеранције у српском друштву у целини о регионалним или мањинским језицима и културама које они представљају.”

35. Подизање нивоа свести и унапређење толеранције за вишејезичност и даље добијају подршку кроз пројекте у области медија/интернета и културе. Ове пројекте суфинансирају државни и покрајински органи. Током периода извештавања, власти Републике Србије суфинансирале су око 1200 вишекултуралних и интеркултуралних програма и пројеката са скоро 655 милиона динара (5.460.000 евра). Пројекти су углавном спроведени у Војводини. Постоји потреба за спровођењем сличних активности и у централној Србији.

Поглавље 3. Оцена Комитета експерата у погледу Дела II и Дела III Повеље

3.1. Оцена у погледу Дела II Повеље

Део II – Циљеви и начела у складу са чланом 2. став 1.

36. Део II Повеље односи се на све регионалне мањинске језике који се користе у Србији, т.ј. албански, босански, бугарски, буњевачки, хрватски, чешки, немачки, мађарски, македонски, ромски, румунски, русински, словачки, украјински и влашки језик.

37. Комитет експерата неће коментарисати одредбе које су у претходним извештајима сматране испуњеним и за које није добио нове информације које би захтевале поновну процену претходних закључака. Ипак, он задржава право да опет оцени ситуацију у некој каснијој фази. То су одредбе: чланова 7. (1) а, б, е, 7. (2) и 7. (5).

Члан 7 – Циљеви и начела

Став 1

По питању регионалних или мањинских језика, у оквиру територија на којима су ти језици у употреби и у складу са ситуацијом сваког од тих језика, државе чланице граде своју политику, законодавство и праксу на следећим циљевима и начелима:

ц потреба за одлучном акцијом како би се унапредили регионални или мањински језици и на тај начин сачували;

38. Одлучна акција како би се унапредили регионални или мањински језици и на тај начин сачували обухвата неколико аспеката, укључујући формирање тела са задужењима у овој области и омогућавање одговарајућих финансијских средстава.⁴ У Србији национални савети националних мањина представљају релеванта тела.

39. С обзиром на сличну препоруку у свом првом евалуационом извештају, и у светлу података о додатним смањењима финансијских средстава за националне савете националних мањина, у свом другом извештају Комитет експерата апеловао је на власти Републике Србије да обезбеде одговарајућу финансијску подршку која би омогућила националним саветима да делотворно обављају своје задатке.

40. Како се наводи у трећем периодичном извештају, средства која се обезбеђују из буџета Републике Србије и/или Аутономне покрајине Војводине за рад националних савета повећана су од 2010. за неколико националних мањина. Ипак, национални савети говорника буњевачког, хрватског, немачког и украјинског језика морали су да се суоче са смањењем средстава. Један од разлога који су органи власти навели некима од националних савета био је да њихови језици тренутно нису у службеној употреби. Представници националних савета изразили су забринутост да ће финансијска ограничења угрозити делотворно обављање њихових задатака.

41. Признајући економске тешкоће у Србији, Комитет експерата снажно апелује на власти Републике Србије да обезбеде одговарајућу финансијску подршку која би омогућила националним саветима националних мањина да ефективно обављају своје задатке.

д стварање услова за олакшање и/или охрабривање употребе регионалних или мањинских језика у говору и писању, у јавном и приватном животу;

Буњевачки језик

42. Како је објављено У другом евалуационом извештају, Србија је по први пут укључила буњевачки језик на листу опција за матерњи језик током пописа становништва 2011.године и 6.835 особа изабрало је ту опцију.

43. Процес стандардизације буњевачког језика је у завршној фази. Буњевачка граматика израђена је 2014. Године. Власти Републике Србије и Национални савет буњевачке националне мањине очекују да ће стандардизација олакшати употребу буњевачког језика у јавном животу.

44. Током периода извештавања, власти Републике Србије наставиле су да субвенционису активности којима се промовише употреба буњевачког језика у медијима и култури. Осим радијског и телевизијског програма који емитује државна Радио телевизија Војводине, постоје приватне радио станице које емитују програм на буњевачком (четири сата недељно). Штампани медији на

⁴Видети, на пример, Други извештај Комитета експерата о Немачкој, ECRML (2006) 1, став 24; Други извештај Комитета експерата о Шведској, ECRML (2006) 4, став 28.

буњевачком језику су недељник *Буњевачке новине*, месечни додаток за децу *Тандрчак* који се дели у школама, омладински часопис *Боцко* и месечник *Рич Буњевачке матице*. Поред тога, власти Републике Србије помогле су и објављивање неколико књига на буњевачком, као и културних догађаја.

45. Током посете терену, Национални савет буњевачке националне мањине обавестио је Комитет експерата да се топографски називи на буњевачком још не користе у јавности.

Чешки језик

46. Чешки је службени језик у општини Бела Црква. У другом евалуационом извештају Комитет експерата замолио је власти Републике Србије за појашњење да ли има оних који говоре чешки међу запосленима у локалним органима власти у Белој Цркви и у судовима надлежним за ту општину.

47. Како се наводи у трећем периодичном извештају, чешки језик се не користи у локалним управама у Белој Цркви. Није могуће поднети било какав захтев на чешком и добити одговор на том језику. Такође не постоје формулари нити други документи на чешком, осим током парламентарних и других избора. Због реорганизације судова, Основни суд у Белој Цркви постао је судска јединица Основног суда у Вршцу. Како чешки није у службеној употреби у Вршцу, говорници чешког језика не могу да користе свој језик пред судом у Вршцу.

48. Комитет експерата подстиче власти Републике Србије да олакшају употребу чешког на нивоу локалних власти у Белој Цркви.

Чешки и немачки језик

49. У другом циклусу мониторинга, власти Републике Србије најавиле су покретање радио и телевизијских програма на чешком и немачком језику. Чешки и немачки били су једини регионални или мањински језици у Војводини који нису још били присутни на РТВ Војводина.

50. Како се наводи у трећем периодичном извештају, РТВ Војводина још не емитује радио или телевизијске програме на чешком и немачком језику. Ипак, као и за претходни циклус мониторинга, у извештају се наводи да су органи власти на националном нивоу и органи власти Војводине преузели обавезу остваривања техничких предуслова за емитовање програма на чешком и немачком језику. Комитет експерата констатује да је покретање таквих програма од стране регионалног емитера, РТВ Војводине, од посебне важности јер локалне радио станице и телевизијски канали покривају само мале територије и можда неће наставити са емитовањем на мањинским језицима након планиране приватизације локалних електронских медија.

Комитет експерата апелује на власти Републике Србије да помогну емитовање радио и телевизијских програма на чешком и немачком језику на РТВ Војводини.

Немачки језик

51. У другом евалуационом извештају Комитет експерата подстакао је власти Републике Србије да подрже објављивање новина на немачком у редовним интервалима.

52. Власти Републике Србије обезбедиле су финансијску подршку за двојезични (немачко/српски) часопис *Fenster*. Ипак, последње издање објављено је 2013. Национални савет немачке националне мањине сматра да би часописи на немачком језику који би се објављивали у редовним интервалима (нпр. сваке две недеље или месечно) и који би се могли наћи у свим областима у којима живе говорници немачког значајно допринели промоцији немачког језика. Комитет експерата подстиче власти Србије да олакшају израду издања које би се објављивало на немачком у редовнијим интервалима.

53. Што се тиче назива места, Нови Бечеј поставио је табле са називима места на српском, мађарском и немачком језику. У Кикинди, називи *Heufeld* и *Mastorthave* традиционално се користе и у српском за два места у Новим Козарцима. Оба назива престала су да буду у службеној употреби када су та места изгубила статус административних јединица. Пошто немају називе на српском, Национални савет немачке националне мањине предлаже да њихови немачки називи остану званични.

Македонски језик

54. У другом евалуационом извештају Комитет експерата потврдио је добру ситуацију са македонским језиком у медијима у Војводини. Што се тиче ситуације са македонским језиком у централној Србији, Комитет експерата затражио је од власти Републике Србије да пружи информације у следећем периодичном извештају.

55. Како се наводи у трећем периодичном извештају, присуство македонског језика у медијима и даље је добро. Постоје радио и телевизијски програми на македонском језику, између осталог и на РТВ Војводини. Осим тога, власти Републике Србије подржале су низ издања на македонском (новине *Македонска виделина*, часопис за децу *Сунница*, књиге на македонском језику, преводи књига македонских аутора на српски и преводи књига српских аутора на македонски).

56. Ипак, Комитет експерата и даље нема конкретније информације о ситуацији са македонским језиком у централној Србији у којој живи већина говорника македонског, и тражи од власти Републике Србије да пружи те информације у следећем периодичном извештају.

Влашки језик

57. У другом евалуационом извештају Комитет експерата „позива власти Републике Србије да усвоје структурирану политику заштите и промовисања влашког језика и да унапреде његову употребу у јавном животу”. Додатно је затражио и детаљније информације о употреби влашког језика у медијима.

58. У трећем периодичном извештају, власти Републике Србије обавестиле су о суфинансирању пет радијских програма на влашком језику који се емитују укупно 73 сата месечно и два телевизијска програма у трајању од 14 сати месечно. Такође су подржани програми аудио и видео продукције, као и програми у области културе.

59. Када су у питању органи државне управе, у трећем периодичном извештају наводи се да ће Национални савет влашке националне мањине поднети захтев за увођење влашког у службену употребу у неке јединице локалне самоуправе. Приликом посете терену, представници националног савета показали су велико интересовање за јавно истицање топографских назива на влашком. Комитет експерата позива власти Републике Србије да подрже иницијативе усмерене на усвајање назива места на влашком језику.

60. Упркос позитивним иницијативама у областима медија и културе, употреба и видљивост влашког језика у јавном животу у Источној Србији и даље је на основном нивоу. Комитет експерата стога тражи од власти Републике Србије да израде и примене стратегију за промоцију влашког језика у различитим областима јавног живота, у сарадњи са онима који тим језиком и говоре.

ф *доношење одредаба путем којих би се на одговарајући начин и одговарајућим средствима обезбедило проучавање регионалних или мањинских језика на свим одговарајућим ступњевима;*

Подизање нивоа свести

61. Постоје три модела наставе мањинских језика у основним и средњим школама, који се подједнако односе на језике из Дела II и Дела III. Када су у питању језици из Дела III, они ће бити оцењени у оквиру одговарајућих одредби члана 8. Настава се може изводити на мањинском језику, двојезично, или на српском језику уз могућност учења мањинског језика са елементима националне културе“ (око два до четири часа недељно). Најмање 15 ученика или родитеља мора затражити оснивање одељења у коме се настава изводи на мањинском језику. Иако је ова праговна вредност превише висока када се ради о циљевима Повеље, одељења за мањинске језике такође се могу оснивати на захтев мање од 15 ученика или родитеља ако то одобре органи власти. Власти Републике Србије обавестиле су Комитет експерата о бројним случајевима када су одељења формирана са веома малим бројем ученика (на пример, два ученика). Ипак, Комитет експерата такође је приметио да је веома мали број представника говорника мањинских језика био свестан ове могућности. У светлу наведеног, Комитет експерата позвао је власти Републике Србије у другом евалуационом извештају да активније информишу ученике и родитеље о праву на наставу регионалних и мањинских језика са мање од 15 ученика и да их подстичу да га користе.

62. Власти Републике Србије и даље немају стандардну процедуру за обавештавање родитеља и/или ученика о могућности формирања одељења за мањинске језике са мање од 15 ученика. Комитет експерата сматра да је потребно унапредити свест о предностима и могућностима наставе на мањинским језицима, с обзиром на то да многи родитељи имају утисак да би таква настава била превише сложена и контрапродуктивна за развој њихове деце. Уз то, Комитет експерата поново примећује да је број од најмање од 15 ученика превисок у односу на циљеве Повеље, с обзиром на то да говорници многих мањинских језика у Србији тешко могу да га достигну. Комитет експерата позива власти Републике Србије да барем задрже флексибилан приступ за организовање одељења. Поред тога, он апелује на власти Републике Србије да активније информишу ученике и родитеље о могућности организовања наставе регионалних и мањинских језика са мање од 15 ученика.

Буњевачки језик

63. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата позвао је власти Републике Србије да предузму одговарајуће мере да би ученици који су похађали предмет Буњевачки говор са елементима националне културе могли да наставе са похађањем тог предмета на нивоу средњег образовања, као и да уведу буњевачки језик у обданишта.

64. Како наводе трећи периодични извештај и Национални савет буњевачке националне мањине, предмет Буњевачки говор са елементима националне културе постоји у 16 средњих школа у Суботици и Сомбору (укупан број ученика 2015: 406). Увођење буњевачког на нивоу средњег образовања планира се током 2015. Поред тога, национални савет испитује како би се буњевачки могао користити на нивоу редовног предшколског образовања. Неколико уџбеника је објављено (буњевачка читанка за први разред основне школе са пратећим приручником за наставно особље, граматиком за прва четири разреда основне школе) или је у припреми (уџбеник „Историја буњевачког”, буњевачки речник, читанке за трећи и четврти разред основне школе).

Чешки језик

65. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата апеловао је на власти Републике Србије да обезбеде наставу чешког језика/на чешком језику на свим одговарајућим нивоима у општини Бела Црква и евентуално и у другим местима где се чешки користи (нпр. Гај у општини Ковин и Велико Средиште на територији Вршца).

66. Како се наводи у трећем периодичном извештају, 2012/2013. године је предмет Чешки језик са елементима националне културе организован у четири основне школе у Белој Цркви и Ковину за 56 ученика. Комитет експерата поздравља то што се овај образовни модел сада такође користи и за чешки језик. Ипак, чешки језик се и даље не користи на нивоу предшколског и средњег образовања.

67. Комитет експерата позива власти Републике Србије да у сарадњи са говорницима чешког језика предузму одговарајуће мере да би ученици који тренутно уче чешки језик у основној школи могли да наставе да уче чешки на нивоу средњег образовања, као и да уведу чешки језик у обданишта.

Немачки језик

68. У другом евалуационом извештају Комитет експерата позвао је власти Републике Србије да омогуће да деца која су уписана у двојезична немачко-српска и немачко-мађарска обданишта у Суботици могу да наставе са билингвалним образовањем на нивоу основне и средње школе. Поред тога, Комитет експерата позвао је власти да омогуће билингвално образовање и у другим местима у којима се користи немачки језик.

69. Што се тиче наставе на немачком, једна предшколска установа у Суботици тренутно пружа могућност билингвалног образовања на немачком и мађарском језику. Током посете терену, представници говорника немачког језика обавестили су Комитет експерата да постоји и једна основна школа у Суботици која омогућава билингвално образовање. Комитет експерата тражи од власти да појасне ово питање у следећем периодичном извештају. У циљу осигурања континуитета, Национални савет немачке националне мањине залаже се за увођење средњег образовања на немачком језику. Од 2011. немачки језик користи се у обданишту у коме се говори српским језиком у Новом Саду (2013: 109 деце). Постоје планови да се започне билингвално образовање на нивоу обданишта у другим градовима у Војводини (нпр. у Сомбору). Предмет Немачки језик са елементима националне културе још не постоји.

70. Комитет експерата позива власти Републике Србије да омогуће билингвално образовање на немачком на предшколском, основном и средњем нивоу у Суботици, Новом Саду и другим местима где постоји интересовање за исто (нпр. Сомбор, Оџаци, Апатин и Кикинда).

Македонски језик

71. У другом евалуационом извештају Комитет експерата позвао је власти Републике Србије да обезбеде наставу македонског/на македонском језику на свим одговарајућим нивоима.

72. Национални савет македонске националне мањине обавестио је Комитет експерата приликом посете терену да се предмет Македонски језик са елементима националне културе предаје у основним школама у Панчеву. Македонски се не користи на нивоу предшколског или средњег образовања. Иницијатива националног савета да се овај предмет uvede и у Лесковцу (у централној Србији) није имала успеха.

73. Комитет експерата поздравља то што је предмет Македонски језик са елементима националне културе уведен у образовни систем у Војводини. Ипак, и даље нема часова македонског/на македонском у централној Србији где је већина говорника македонског језика традиционално присутна.

74. Комитет експерата позива власти Републике Србије да обезбеде наставу македонског/на македонском на свим одговарајућим нивоима, у свим местима у којима су говорници тог језика традиционално присутни у довољном броју.

Влашки језик

75. У другом евалуационом извештају Комитет експерата подстакао је власти Републике Србије да спроводе анкете на почетку сваке школске године да би откриле интересовање ученика (или родитеља) за наставу на влашком језику. Комитет експерата такође је апеловао на власти Републике Србије да уведу влашки језик у образовање чак и пре евентуалне стандардизације.

76. У трећем периодичном извештају, власти Републике Србије наводе да су за влашки језик усвојени латинично и ћирилично писмо. Након тога је 2012. национални савет усвојио наставни план и програм за предмет Влашки говор са елементима националне културе од 1. до 4. разреда основне школе. 2013. су организована два семинара за обуку наставног особља за овај предмет. Поред тога објављени су и уџбеник на влашком (на ћириличном писму) за први разред основне школе и влашко-српски речник.

77. Током школске 2013/2014. предмет Влашки говор са елементима националне културе извођен је у оквиру пилот пројекта за 131 ученика у седам општина (Бољевац, Бор, Мајданпек, Неготин, Петровац на Млави, Жагубица и Зајечар). Након тога је уведен као изборни предмет у основно образовање у школској 2014/2015. Влашки се тренутно предаје у општинама Бор, Жагубица и Зајечар броју од 125 ученика. Увођење влашког језика у предшколско и средње образовање се очекује. Комитет експерата поздравља напредак у односу на претходни циклус мониторинга.

78. Комитет експерата подстиче власти Републике Србије да предузму одговарајуће мере да омогуће ђацима који тренутно похађају предмет Влашки говор са елементима националне културе да наставе са овим предметом на нивоу средњег образовања, као и да уведу влашки језик у обданишта.

Румунски језик (централна Србија)

79. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата приметио је да постоји заинтересованост међу влашким становништвом у источном делу централне Србије за предмет Румунски језик са елементима националне културе. Позвао је власти Републике Србије да спроводе анкете на почетку сваке школске године да би откриле интересовање ученика и родитеља за наставу румунског језика.

80. У трећем периодичном извештају наводи се да је у школској 2013/2014. години Србија увела овај предмет у школе у централној Србији. Приликом посете терену, представници говорника тог језика навели су да се предмет учи на нивоу основног и средњег образовања у општинама Бољевац, Кладово, Мајданпек и Зајечар. Упркос потражњи, тренутно не постоји понуда такве наставе у општини Бор. Говорници овог језика такође су навели да у неким случајевима жеље релевантног броја родитеља за часовима румунског језика, које су изражене у анкетама, нису довеле до организовања таквог вида наставе.

81. Комитет експерата поздравља наставу предмета Румунски језик са елементима националне културе у источној Србији и тражи од власти Републике Србије да пружи информације о броју ученика у следећем периодичном извештају. Он такође позива власти Републике Србије да спроводе анкете на почетку сваке школске године на начин који омогућава ученицима или родитељима да ефективно изаберу румунски језик.

з **олакшавање да и они који не говоре регионалне или мањинске језике, а живе у области где се они говоре, могу да их науче уколико то желе;**

82. У другом евалуационом извештају Комитет експерата подстакао је власти Републике Србије да обезбеде могућности и за оне који не говоре чешки, немачки, македонски и влашки, а живе у области где се они говоре, да их уче уколико то желе.

83. Настава језика/на језицима из Дела II (видети став 7. (1) ф) такође је доступна онима који те језике не говоре. Ипак, трећи периодични извештај не пружа никакве информације о могућностима за одрасле особе које не говоре ове језике да их уче.

84. Комитет експерата подстиче власти Републике Србије да обезбеде могућност одраслим особама које не говоре ове језике да их уче.

x унапређење проучавања и истраживања регионалних или мањинских језика на универзитетима или сличним установама;

85. Комитет експерата ће се језицима који су обухваћени и Делом III бавити и у свом прегледу Дела III.

86. У другом евалуационом извештају Комитет експерата приметио је да се ова одредба не примењује на влашки језик. У трећем периодичном извештају постоје подаци о могућностима проучавања регионалних или мањинских језика, али не пружају се никакви конкретни подаци о могућностима истраживањима на универзитетима или сличним институцијама о језицима обухваћеним Повељом. Комитет експерата тражи од власти Републике Србије да обезбеде податке о релевантним истраживачким пројектима у следећем периодичном извештају.

и унапређење одговарајућих облика транснационалне размене, у оним областима о којима говори ова повеља, за регионалне или мањинске језике који се користе у идентичном или сличном облику у две или више држава.

87. У другом евалуационом извештају Комитет експерата приметио је да се ова одредба не примењује на чешки, немачки или влашки језик. Комитет експерата подстакао је власти Републике Србије да за сваки од ових језика усвоје структурирану политику за промоцију одговарајућих врста транснационалне размене у областима које обухвата Повеља.

88. Како се наводи у трећем периодичном извештају, Споразум о сарадњи у области културе, образовања, науке, омладине и спорта потписан је са Републиком Чешком 2005, али још није ступио на снагу. Члан 14. тог споразума односи се на чешку националну мањину и очување чешког језика. Комитет експерата тражи од власти Републике Србије да пружи конкретније информације о томе како ће чешки језик бити промовисан у областима обухваћеним Повељом у контексту овог споразума.

89. Споразум о сарадњи у области културе и науке са Федералном републиком Немачком (из 1969.) између осталог се бави и сарадњом између универзитета у циљу олакшавања проучавања немачког језика. Србија и Немачка намеравају да ревидирају овај споразум. Комитет експерата позива власти Републике Србије да ову прилику искористе да усвоје структурирану политику за промоцију немачког језика у областима обухваћеним Повељом у контексту овог споразума.

90. У трећем периодичном извештају нема података о примени ове одредбе на влашки језик. Приликом посете терену представници Националног савета влашке националне мањине обавестили су Комитет експерата да имају транснационалну размену са Хрватском, Бугарском, Грчком и „Бившом југословенском републиком Македонијом”.

91. Комитет експерата апелује на власти Републике Србије да усвоје структурирану политику за унапређење транснационалне размене за чешки, немачки и влашки језик у областима обухваћеним Повељом.

Став 3

Државе чланице преузимају обавезу да на одговарајући начин унапреде међусобно разумевање између свих језичких група унутар земље и да ту посебно укључе поштовање, разумевање и трпеливост у односу на регионалне или мањинске језике у оквиру процеса образовања, као и да охрабре средства јавног информисања да следе исти циљ.

92. У првом циклусу мониторинга Комитет експерата добио је жалбе националних савета националних мањина да постоје уџбеници из историје који одређене националне мањине представљају у негативном светлу. Комитет експерата апеловао је на власти Републике Србије у другом евалуационом извештају да наставе са напорима на унапређењу нивоа свести и толеранције у вези са мањинским језицима и културама које они представљају као интегралним делом културног наслеђа Србије, и у општем наставном програму и на свим нивоима образовања и у медијима. Осим тога, Комитет министара препоручио је да органи власти „наставе да унапређују ниво свести и толеранције у друштву у Републици Србији када су у питању регионални и мањински језици и културе које они представљају”⁵.

93. Како се наводи у трећем периодичном извештају подизање нивоа свести и повећање толеранције за вишејезичност и даље се подржава кроз пројекте у области медија/интернета и културе. Током периода извештавања, Министарство културе и информисања Републике Србије суфинансирало је 47 пројеката са скоро 15 милиона динара (125.000 евра). Секретаријат за културу и јавно информисање Аутономне покрајине Војводине суфинансирао је 1.141 пројеката и догађаја са

⁵Препоруке Комитета министара из претходног циклуса мониторинга наводе се подебљаним словима.

скоро 640 милиона динара (5.330.000 евра). Пројекат Афирмација мултикултуралности и толеранције и организација Етно дана од стране ученика (представљање историје, културе и језика мањина) у Војводини представљају значајан допринос развоју духа међуетничке толеранције. Од почетка спровођења овог пројекта 2005. у њега је било укључено више од 10.000 ученика.

94. Комитет експерата позива власти Републике Србије да наставе са напорима на унапређењу нивоа свести и толеранције у вези са регионалним или мањинским језицима и културама које они представљају као интегралним делом културног наслеђа Србије. Како постоји прилично велика разлика у броју активности и финансирању између Аутономне покрајине Војводине и централне Србије, то се посебно односи на активности у централној Србији.

Став 4

У одређивању своје политике у односу на регионалне или мањинске језике, државе чланице узимају у обзир потребе и жеље оних група становништва које користе те језике. Треба их охрабрити да установе, уколико је то неопходно, одговарајућа тела која би се бавила саветовањем власти о свим питањима која се тичу регионалних или мањинских језика.

95. Према законима Републике Србије, припадници националних мањина могу бирати националне савете мањина у циљу колективног остваривања права на самоуправу у култури, образовању, информисању и службеној употреби језика и писма. Национални, регионални и локални органи власти дужни су да консултују одговарајући савет националне мањине када доносе одлуке о питањима у горепоменим областима. Сви регионални или мањински језици обухваћени Повељом представљени су националним саветом мањине. Комитет експерата је мишљења да национални савети мањина представљају одличан начин да се узму у обзир потребе и жеље које су изразиле групе које користе регионалне или мањинске језике.

96. ЕУ тренутно финансира заједнички програм „Промоција људских права и заштите националних мањина у Југоисточној Европи” којиме је обухваћена и Србија. То је први програм ЕУ који, између осталог, доприноси спровођењу препорука из мониторинга Комитета експерата. Ипак, у пракси се активности које спроводе градови у Србији који су укључени у програм (Босилеград, Бујановац/*Bujanoc*, Нови Пазар, Панчево/*Pancsova/Panciova*, Петровац на Млави, Суботица/*Szabadka*) не баве препорукама механизма Повеље за мониторинг. Поред тога, неколико мањинских језика (буњевачки, чешки, немачки, ромски, румунски, русински и украјински) није укључено у пројекте који се спроводе у градовима у којима се ови језици традиционално говоре или у друге програмске активности. Комитет експерата позива власти Републике Србије да обезбеде спровођење Повеље на локалном нивоу, и путем помоћних активности, и да се постарају за то да се потребе и жеље свих група које говоре регионалне или мањинске језике узму у обзир.

3.2. Оцена у погледу Дела III Повеље

97. Део III Повеље односи се на албански, босански, бугарски, хрватски, ромски, румунски, русински, словачки и украјински језик.

3.2.1 Албански језик

98. Комитет експерата неће коментарисати одредбе које су у претходним извештајима сматране испуњеним и за које није добио нове информације које би захтевале поновну процену претходних закључака. Ипак, он задржава право да опет оцени ситуацију у некој каснијој фази. Те одредбе су наведене испод:

Члан 8, став 1 а (iii), а (iv), б (iv), ц (iv), д, е (ii);

Члан 9, став 1 а (ii), (iii), б (ii); д; став 2;

Члан 10, став 1 ц, став 2 б, д;

Члан 11, став 1 б (ii), ц (ii), е (i), ф (ii); став 2;

Члан 12, став 1 а, ф;

Члан 13, став 1 ц.

Члан 8 – Образовање

Став 1

У погледу образовања државе преузимају обавезу да на оној територији на којој су ови језици у употреби, у складу са ситуацијом сваког од ових језика, и без икаквих ометања учења званичног језика:

Образовање одраслих

ф ...

iii ако власти немају директног овлашћења у области образовања одраслих, да стимулишу или охрабре проучавање тих језика као предмета у оквиру образовања одраслих;

99. У другом евалуационом извештају Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена. Он „апелује на власти Републике Србије да предузму мере да подрже и/или подстичу понуду свих језика из Дела III као предмета у оквиру образовања одраслих и континуираног образовања“.

100. Трећи периодични извештај не пружа конкретне информације о употреби албанског језика у образовању одраслих. У њему се само помињу часови организовани за одрасле који нису имали могућност да заврше школу. Ти часови постоје само на српском језику. Комитет експерата није упознат са било којом врстом образовања одраслих која се одвија на мањинским језицима.

101. Комитет експерата и даље сматра да ова обавеза није испуњена.

г начине аранжмане који би обезбедили учење историје и културе која се тиче регионалних или мањинских језика.

102. У другом евалуационом извештају Комитет експерата сматрао је ову обавезу делимично испуњеном, и затражио је од органа власти да пруже конкретне информације у следећем периодичном извештају.

103. У трећем периодичном извештају нема конкретних података о овој обавези. Ипак, путем информација пружених током другог циклуса мониторинга, Комитет експерата је упознат са флексибилношћу редовних наставних програма који омогућавају наставу историје и културе које се тичу регионалних или мањинских језика. Комитету експерата није јасно у којој мери ученици већинског становништва уче о историји и култури мањинских језика.

104. Комитет експерата и даље остаје при свом претходном закључку да је ова обавеза делимично испуњена и тражи од власти Републике Србије да пруже конкретније информације у следећем периодичном извештају.

Члан 9 – Судска овлашћења

Став 1

Земље чланице се обавезују, у односу на оне судске области у којима број становника који употребљавају регионалне или мањинске језике оправдава доле поменуте мере, у складу са ситуацијом са сваким од ових језика и под условом да судија не сматра да употреба олакшица предвиђених овим чланом може да омете ваљано спровођење поступка:

ц у поступцима пред судовима који се тичу управних ствари:

ii да допусте, кад год странка треба лично да се појави пред судом, да може да користи сопствени регионални или мањински језик без икаквих додатних трошкова; и/или

уколико је то неопходно уз помоћ тумача и превода;

105. У другом евалуационом извештају Комитет експерата није био у прилици да донесе закључак о испуњењу ове обавезе. Затражио је од власти Републике Србије да пружи додатне информације у следећем периодичном извештају.

106. Како се наводи у трећем периодичном извештају, није било случајева пред Управним судом у којима је тражено да се поступак спроводи уз превођење на албански/са албанског језика. Сви захтеви подношени су на српском језику.

107. Комитет експерата сматра ову обавезу формално испуњеном. Он тражи од власти Републике Србије да пружи конкретније информације о судским поступцима када се ради о управним питањима.

Став 3

Земље чланице преузимају обавезу да се на регионалним или мањинским језицима нађу најзначајнији национални законодавни текстови, а посебно они који се тичу лица која користе ове језике, осим ако они до њих нису дошли на неки други начин.

108. У другом евалуационом извештају Комитет експерата није био у прилици да донесе закључак о испуњењу ове обавезе. Затражио је од власти Републике Србије да пружи додатне информације у следећем периодичном извештају.

109. Како се наводи у трећем периодичном извештају, неки национални законски текстови преведени су на албански језик.⁶

110. Комитет експерата сматра ову обавезу делимично испуњеном. Он позива власти Републике Србије да учине и друге значајне законске текстове доступним на албанском језику.

Члан 10 – Управне власти и јавне службе

Став 1

У оквиру административних области државе, у којима број њених становника који користи регионалне или мањинске језике оправдава мере које су наведене у овом члану, у складу са ситуацијом са сваким од тих језика, државе чланице, колико је то год разумно могуће, преузимају следеће обавезе:

а ...

iv да обезбеде да они који користе регионалне или мањинске језике могу да подносе усмене или писмене представке на овим језицима; или

111. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата сматра ову обавезу формално испуњеном. Он „апелује на власти Републике Србије да предузму све неопходне мере да обезбеде да они који користе регионалне или мањинске језике могу у пракси подносити усмене или писане захтеве на тим језицима државним органима”.

112. Како се наводи у трећем периодичном извештају, Министарство за људска и мањинска права је 2010. године прикупило податке о употреби мањинских језика у окрузима, укључујући и округе у којима живе говорници албанског језика. Према прикупљеним подацима, у овим окрузима није било захтева на мањинским језицима.

113. Комитет експерата сматра ову обавезу формално испуњеном.

⁶ Видети Трећи периодични извештај Србије, MIN-LANG (2015) PR 1, став 311.

Став 2

По питању локалних и регионалних власти на чијој територији одређени број становника користи регионалне или мањинске језике а да је тај број такав да оправдава доле поменуте мере, државе чланице преузимају обавезу да одобре или охрабре:

ц да регионалне власти објављују своја званична документа на одговарајућим регионалним или мањинским језицима;

114. Комитет експерата остаје при свом претходном закључку да се ова обавеза тренутно не може применити на албански језик.

г употребу, ако је неопходно заједно са именом на званичном језику државе, традиционалних облика имена места на регионалним или мањинским језицима.

115. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата сматра ову обавезу делимично испуњеном и „апелује на власти Републике Србије да предузму неопходне кораке да обезбеде да се званично обележени називи места на регионалним или мањинским језицима користе у пракси, у складу са традицијом и ортографијом датих језика”.

116. Како се наводи у трећем периодичном извештају, Национални савет албанске националне мањине установио је 138 традиционалних назива места у општинама Бујановац/*Вујанос*, Медвеђа/*Медвеђа* и Прешево/*Прешево* 2012. Комитет експерата поздравља овај позитиван напредак и тражи од власти Републике Србије да пружи додатне информације у вези са применом у пракси, посебно у вези са коришћењем назива места на албанском језику на ознакама и у службеним документима.

117. Комитет експерата сматра ову обавезу испуњеном.

Став 3

Што се тиче јавних служби које обезбеђују управне власти или лица која делују у њихово име, државе чланице преузимају, у оквиру територије на којој се регионални или мањински језици користе, у сагласности са ситуацијом сваког језика и колико је то разумно могуће:

ц да омогуће онима који користе регионалне или мањинске језике да поднесу захтев на овим језицима.

118. У другом евалуационом извештају Комитет експерата сматра ову обавезу формално испуњеном. Позива власти Републике Србије да предузму организационе и практичне мере да обезбеде онима који користе регионалне или мањинске језике могућност да подносе захтеве јавним службама на овим језицима.

119. Како се наводи у трећем периодичном извештају, што се тиче информација добијених од локалних управа у централној Србији, где живи већина говорника албанског језика, таква могућност постоји у одређеним јавним предузећима у Прешеву/*Прешево*.

120. Комитет експерата сматра ову обавезу испуњеном.

Став 4

У намери да се остваре одредбе садржане у ставовима 1, 2. и 3. државе чланице преузимају једну или више од следећих обавеза:

ц удовољавање, колико је то могуће, захтевима запослених у јавним службама који познају неки регионални или мањински језик да буду ангажовани на територијама на којима се ови језици користе.

121. У другом евалуационом извештају Комитет експерата опет није био у прилици да донесе закључак о испуњењу ове обавезе.

122. Током трећег циклуса мониторинга, органи власти нису пружили никакве конкретне информације о извршењу ове обавезе.

123. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

Став 5

Државе чланице преузимају обавезу да допусте употребу и усвајање породичних имена на регионалним или мањинским језицима, на захтев оних који су заинтересовани.

124. У другом евалуационом извештају Комитет експерата остао је при свом претходном закључку да је ова обавеза формално испуњена и „апеловао је на власти Републике Србије да предузму

неопходне мере да обезбеде коришћење у пракси или усвајање презимена на регионалним или мањинским језицима”.

125. У трећем периодичном извештају нема никаквих података о употреби постојећих законских одредби у пракси од стране говорника албанског језика.

126. Комитет експерата остаје при свом претходном закључку да је ова обавеза формално испуњена.

Члан 11 – Средства јавног информисања

Став 1

Државе чланице преузимају обавезу да за оне који користе регионалне или мањинске језике на територији на којој се ови језици говоре, у складу са ситуацијом сваког од језика, до степена до којег јавне власти, директно или индиректно, имају надлежност, моћ или играју одговарајућу улогу у овој области, и поштујући принцип независности и аутономности средстава јавног информисања:

а у смислу у ком радио и телевизија остварују улогу јавне службе:

iii омогуће одговарајуће одредбе захваљујући којима би приказивачи програма понудили садржаје на регионалним или мањинским језицима;

127. У другом евалуационом извештају Комитет експерата сматра ову обавезу испуњеном када је у питању телевизија. Што се тиче радија, Комитет експерата затражио је од органа власти да пружи информације о даљим догађајима у тој области у следећем периодичном извештају.

128. Како се наводи у трећем периодичном извештају, три локалне или регионалне радио станице емитују 970 (240/10/720) сати програма месечно на албанском језику.

129. Комитет експерата сматра ову обавезу испуњеном.

д охрабре или олакшају производњу и дистрибуцију аудио или аудиовизуелних радова на регионалним или мањинским језицима;

130. У другом евалуационом извештају Комитет експерата није био у прилици да донесе закључак у вези са овом обавезом. Затражио је од власти Републике Србије да пружи додатне информације у следећем периодичном извештају.

131. Како се наводи у трећем периодичном извештају, три подносиоца захтева који производе медијске садржаје на албанском језику добила су финансијска средства за шест пројеката (укупно 4 милиона динара / 33.500 EUR) у периоду од 2010. до 2012.године.

132. Комитет експерата сматра ову обавезу испуњеном.

Став 3

Државе чланице преузимају обавезу да обезбеде да интереси корисника регионалних или мањинских језика буду представљени и узети у обзир тако што се могу стварати одговарајућа тела која би била у складу са законом и одговорностима које постоје када се гарантује слобода и плурализам медија.

133. У другом евалуационом извештају Комитет експерата сматра ову обавезу испуњеном и „позива власти Републике Србије да испитају могућност да се такође заступају интереси оних који користе ове језике у релевантним медијским телима”.

134. Како се наводи у трећем периодичном извештају, Закон о Националним саветима националних мањина овлашћује националне савете да заступају интересе мањина у различитим управним и професионалним телима на државном нивоу.

135. Комитет експерт остаје при свом претходном закључку да је ова обавеза испуњена. Ипак, он опет подстиче власти Републике Србије да испитају могућност да се такође заступају интереси оних који користе ове језике у релевантним медијским телима.

Члан 12 – Културне активности и погодности

Став 1

Што се тиче културних активности и олакшица, посебно библиотека, видеотека, културних центара, музеја, архива, академија, позоришта или биоскопа, као и литерарних радова или филмске продукције, различитих облика културног изражавања, фестивала и културне индустрије, укључујући и употребу нових технологија, државе

чланице преузимају обавезу да унутар територије на којој се ови језици користе, и до степена до ког су јавне власти за то надлежне, имају овлашћења или играју одговарајућу улогу:

- б да подстакну различита средства путем којих би дела сачињена на регионалним или мањинским језицима постала доступна, помагањем и развитком превођења, надсинхронизације и титлованих превода;*

136. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата није био у прилици да донесе закључак о испуњењу ове обавезе. Затражио је од власти Републике Србије да пружи информације о томе да ли постоји шема подршке за преводе са албанског језика.

137. Током трећег циклуса мониторинга, власти Републике Србије нису пружиле тражене информације.

138. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

- ц да унапреде приступ регионалних или мањинских језика радовима произведеним на другим језицима, развојем превода, надсинхронизације и титлованих превода;*

139. У другом евалуационом извештају Комитет експерата није био у прилици да донесе закључак о испуњењу ове обавезе. Затражио је од власти Републике Србије да пружи информације о шеми подршке за преводе на албански.

140. У трећем периодичном извештају помиње се да је 500.000 динара (4.170 евра) годишње коришћено за финансирање активности из области културе – издавање часописа, позоришну продукцију, фестивале – албанске националне мањине у периоду од 2010. до 2012. Ипак, ова информација не наводи детаље о томе да ли је подршка пружена преводима на албански. Комитет експерата тражи од власти Републике Србије да укључе такву информацију у следећи периодични извештај.

141. Комитет експерата и даље није у прилици да донесе закључак о испуњењу ове обавезе.

Став 2

Што се тиче територија различитих од оних на којима су регионални или мањински језици традиционално у употреби, државе предузимају, уколико број њихових корисника то оправдава, да одобре и/или омогуће одговарајуће културне активности и олакшице у складу са претходним ставом.

142. У другом евалуационом извештају Комитет експерата није био у прилици да донесе закључак о испуњењу ове обавезе. Затражио је од власти Републике Србије да пружи додатне информације у следећем периодичном извештају.

143. Током трећег циклуса мониторинга, власти Републике Србије нису пружиле никакве релевантне информације о извршењу ове обавезе.

144. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

Члан 14 – Прекогранична размена

Државе чланице преузимају обавезу:

- а да примене постојеће двостране или вишестране аранжмане који их везују са државама у којима се исти језик користи у идентичној или сличној форми, или, ако је неопходно, да траже да закључе такве споразуме, на начин који би унапредио контакте између корисника истог језика у одређеној држави на пољу културе, образовања, информација, оспособљавања и трајног образовања.*

145. У другом евалуационом извештају Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена. Позвао је власти Републике Србије да се договарају са земљама у којима се албански језик користи у идентичном или сличном облику да би се унапредили контакти на пољу културе, образовања, информисања, итд.

146. У трећем периодичном извештају органи власти известили су да је Република Србија наследница таквог споразума закљученог између Републике Албаније и Југославије 1988. Ипак, Комитет експерата није добио информације о активностима према овом споразуму.

147. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

- б у корист регионалних или мањинских језика, да олакшају или унапреде сарадњу између две стране границе, а посебно између регионалних или локалних власти на чијим територијама се исти језик користи у идентичној или сличној форми оправдава, да одобре, охрабре и/или омогуће одговарајуће културне активности и олакшице у складу са претходним ставом.*

148. У другом евалуационом извештају Комитет експерата није био у прилици да донесе закључак о испуњењу ове обавезе. Затражио је од власти Републике Србије да пружи додатне информације у следећем периодичном извештају.
149. Током трећег циклуса мониторинга, власти Републике Србије нису пружиле конкретне информације о извршењу ове обавезе.
150. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

3.2.2 Босански језик

151. Комитет експерата неће коментарисати одредбе које су у претходним извештајима сматране испуњеним и за које није добио нове информације које би захтевале поновну процену претходних закључака. Ипак, он задржава право да опет оцени ситуацију у некој каснијој фази. Те одредбе су наведене испод:

Члан 8, став 1 а (iii), а (iv), б (iv), е (ii);
 Члан 9, став 1 а (ii), а (iii), б (ii); д; став 2;
 Члан 10, став 1 ц, став 2 д;
 Члан 11, став 1 б (ii), ц (ii), ф (ii), став 2;
 Члан 12, став 1 а, ф;
 Члан 13, став 1 ц.

Члан 8 – Образовање

Став 1

У погледу образовања државе преузимају обавезу да на оној територији на којој су ови језици у употреби, у складу са ситуацијом сваког од ових језика, и без икаквих ометања учења званичног језика:

Средње образовање

- ц i омогуће средње образовање на одговарајућим регионалним или мањинским језицима; или*
- ii омогуће значајан део средњег образовања на одговарајућем регионалном или мањинском језику; или*
- iii обезбеде, у оквиру средњег образовања, услове за учење одговарајућег регионалног или мањинског језика у оквиру наставног плана; или*
- iv примене једну од ових мера макар на оне ђаке који тако желе или, ако је то применљиво, чије породице тако желе и чији се број сматра довољним;*

152. У другом евалуационом извештају Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена јер није било наставе босанског језика или на босанском језику на нивоу средњег образовања.

153. У трећем периодичном извештају власти Републике Србије известиле су да је средње образовање започето за први разред средње школе 2013-2014. године, али нису пружиле даље информације.

154. У светлу тих података, Комитет експерата сматра ову обавезу испуњеном. Ипак, он тражи од власти Републике Србије да пружи детаљне информације о даљој примени у следећем периодичном извештају.

Средње стручно образовање

- д i омогуће техничко или специјалистичко образовање на одговарајућим регионалним или мањинским језицима; или*
- ii омогуће значајан део техничког образовања на одговарајућим регионалним или мањинским језицима; или*
- iii у оквиру техничког или специјалистичког образовања створе услове за учење одговарајућег регионалног или мањинског језика у оквиру наставног плана; или*
- iv примене једну од ових мера макар према оним ђацима који тако желе или, ако је то применљиво, чије породице тако желе у броју који се сматра довољним;*

155. У другом евалуационом извештају Комитет експерата сматра ову обавезу делимично испуњеном јер је једна верска школа у Новом Пазару понудила образовање на босанском. Ипак, он је апеловао на власти Републике Србије да ојачају употребу босанског на нивоу техничког и стручног образовања.

156. У трећем периодичном извештају власти Републике Србије нису пружиле информације о техничком или стручном образовању на босанском језику.

157. У светлу таквих података, Комитет експерата није у прилици да донесе закључак о испуњењу ове обавезе. Он тражи од власти Републике Србије да пружи релевантне информације у следећем периодичном извештају.

Образовање одраслих

- ф ...*
- iii ако власти немају директног овлашћења у области образовања одраслих, да стимулишу или охрабре проучавање тих језика као предмета у оквиру образовања одраслих;*

158. У другом евалуационом извештају Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена. Он „апелује на власти Републике Србије да предузму мере да подрже и/или подстичу понуду свих језика из Дела III као предмета у оквиру образовања одраслих и континуираног образовања.“

159. Трећи периодични извештај не пружа конкретне информације о употреби босанског језика у образовању одраслих. У њему се само помињу часови организовани за одрасле који нису имали могућност да заврше школу. Ти часови постоје само на српском језику. Комитет експерата није упознат са било којом врстом образовања одраслих која се одвија на мањинским језицима.

160. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

г начине аранжмане који би обезбедили учење историје и културе која се тиче регионалних или мањинских језика;

161. У другом евалуационом извештају Комитет експерата сматра ову обавезу делимично испуњеном и тражи од органа власти да пруже конкретне информације у следећем периодичном извештају.

162. Путем информација пружених током другог циклуса мониторинга, Комитет експерата је упознат са флексибилношћу редовних наставних програма који омогућавају наставу историје и културе које се тичу регионалних или мањинских језика.

163. Како се наводи у трећем периодичном извештају, предмет Босански језик са елементима националне културе учи се у 22 основне школе у четири јединице локалне самоуправе у региону Санџачка: Новом Пазару, Пријепољу, Сјеници и Тутину. Комитету експерата није јасно у којој мери ученици већинског становништва уче о историји и култури мањинских језика.

164. Комитет експерата и даље остаје при свом претходном закључку да је ова обавеза делимично испуњена и тражи од власти Републике Србије да пруже конкретније информације у следећем периодичном извештају.

Члан 9 – Судска овлашћења

Став 1

Земље чланице се обавезују, у односу на оне судске области у којима број становника који употребљавају регионалне или мањинске језике оправдава доле поменуте мере, у складу са ситуацијом са сваком од ових језика и под условом да судија не сматра да употреба олакшица предвиђених овим чланом може да омете ваљано спровођење поступка:

ц у поступцима пред судовима који се тичу управних ствари:

ii да окривљеном гарантују право да употребљава сопствени регионални или мањински језик; и/или уколико је то неопходно уз помоћ тумача и превода;

165. У другом евалуационом извештају Комитет експерата опет није био у прилици да донесе закључак о испуњењу ове обавезе. Затражио је од власти Републике Србије да пруже додатне информације у следећем периодичном извештају.

166. Како се наводи у трећем периодичном извештају, није било случајева пред Управним судом у којима је тражено да се поступак спроводи уз превођење на босански/са босанског језика. Сви захтеви подношени су на српском.

167. Комитет експерата сматра ову обавезу формално испуњеном. Он тражи од власти Републике Србије да пруже конкретније информације о судским поступцима када се ради о управним питањима.

Став 3

Земље чланице преузимају обавезу да се на регионалним или мањинским језицима нађу најзначајнији национални законодавни текстови, а посебно они који се тичу лица која користе ове језике, осим ако они до њих нису дошли на неки други начин.

168. У другом евалуационом извештају Комитет експерата није био у прилици да донесе закључак о испуњењу ове обавезе. Затражио је од власти Републике Србије да пруже додатне информације у следећем периодичном извештају.

169. Током трећег циклуса мониторинга власти Републике Србије нису пружиле никакве релевантне информације о извршавању ове обавезе.

170. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена и позива власти Републике Србије да учине најзначајније законске текстове доступним на босанском језику.

Члан 10 – Управне власти и јавне службе

Став 1

У оквиру административних области државе, у којима број њених становника који користи регионалне или мањинске језике оправдава мере које су наведене у овом члану, у складу са ситуацијом са сваком од тих језика, државе чланице, колико је то год разумно могуће, преузимају следеће обавезе:

а ...

iv да обезбеде да они који користе регионалне или мањинске језике могу да подносе усмене или писмене представке на овим језицима; или

171. У другом евалуационом извештају Комитет експерата сматра ову обавезу формално испуњеном. Он „апелује на власти Републике Србије да предузму све неопходне мере да обезбеде да они који користе регионалне или мањинске језике могу у пракси подносити усмене или писане захтеве на тим језицима државним органима”.

172. Како се наводи у трећем периодичном извештају, Министарство за људска и мањинска права је 2010. године прикупило податке о употреби мањинских језика у окрузима, укључујући и округе у којима живе говорници албанског језика. Према прикупљеним подацима, у овим окрузима није било захтева на мањинским језицима.

173. Комитет експерата сматра ову обавезу формално испуњеном.

Став 2

По питању локалних и регионалних власти на чијој територији одређени број становника користи регионалне или мањинске језике а да је тај број такав да оправдава доле поменуте мере, државе чланице преузимају обавезу да одобре или охрабре:

б могућност за оне који користе регионалне или мањинске језике да поднесу писмене или усмене представке на тим језицима;

174. У другом евалуационом извештају Комитет експерата сматра да је ова обавеза испуњена када су у питању локални органи власти, као и да се не може применити на регионалне органе власти. Он тражи од власти Републике Србије да пружи конкретне информације у следећем периодичном извештају.

175. Како се наводи у трећем периодичном извештају, недавна истраживања открила су да у три општинске управе у којима живе говорници босанског језика (Нови Пазар, Пријепоље и Тутин), већина странака подноси захтеве на мањинском језику. У једној општинској управи са говорницима босанског (Сјеница), писани захтеви подносе се само на српском језику. У централној Србији не постоје регионални органи власти у смислу ове обавезе.

176. Комитет експерата остаје при свом претходном закључку да је ова обавеза испуњена и да се не може применити на регионалне органе власти.

ц да регионалне власти објављују своја званична документа на одговарајућим регионалним или мањинским језицима;

177. Комитет експерата остаје при свом претходном закључку да се ова обавеза тренутно не може применити на босански језик.

г употребу, ако је неопходно заједно са именом на званичном језику државе, традиционалних облика имена места на регионалним или мањинским језицима.

178. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата сматра ову обавезу делимично испуњеном и „апелује на власти Републике Србије да предузму неопходне кораке да обезбеде да се званично обележени називи места на регионалним или мањинским језицима користе у пракси, у складу са традицијом и ортографијом датих језика”.

179. У трећем периодичном извештају не наводе се било какве нове информације у вези са овом обавезом.

180. Комитет експерата остаје при свом претходном закључку да је ова обавеза делимично испуњена.

Став 3

Што се тиче јавних служби које обезбеђују управне власти или лица која делују у њихово име, државе чланице предузимају, у оквиру територије на којој се регионални или мањински језици користе, у сагласности са ситуацијом сваког језика и колико је то разумно могуће:

ц да омогуће онима који користе регионалне или мањинске језике да поднесу захтев на овим језицима.

181. У другом евалуационом извештају Комитет експерата сматра ову обавезу формално испуњеном. Подстиче власти Републике Србије да предузму организационе и практичне мере да обезбеде онима који користе регионалне или мањинске језике могућност да подносе захтеве јавним службама на свом језику.

182. Како се наводи у трећем периодичном извештају таква могућност постоји за јавна предузећа у Пријепољу.

183. Комитет експерата сматра ову обавезу испуњеном.

Став 4

У намери да се остваре одредбе садржане у ставовима 1, 2. и 3. државе чланице преузимају једну или више од следећих обавеза:

ц удовољавање, колико је то могуће, захтевима запослених у јавним службама који познају неки регионални или мањински језик да буду ангажовани на територијама на којима се ови језици користе.

184. У другом евалуационом извештају Комитет експерата опет није био у прилици да донесе закључак о испуњењу ове обавезе.

185. Током трећег циклуса мониторинга власти Републике Србије нису пружиле никакве конкретне информације о извршењу ове обавезе.

186. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

Став 5

Државе чланице преузимају обавезу да допусте употребу и усвајање породичних имена на регионалним или мањинским језицима, на захтев оних који су заинтересовани.

187. У другом евалуационом извештају Комитет експерата остаје при свом претходном закључку да је ова обавеза формално испуњена и „апелује на власти Републике Србије да предузму неопходне мере да обезбеде коришћење у пракси или усвајање презимена на регионалним или мањинским језицима”.

188. У трећем периодичном извештају нема никаквих података о употреби постојећих законских одредби у пракси од стране говорника босанског језика. Ипак, Комитет експерата није упознат са било каквим проблемима оних који користе овај језик.

189. Комитет експерата сматра ову обавезу испуњеном.

Члан 11 – Средства јавног информисања

Став 1

Државе чланице преузимају обавезу да за оне који користе регионалне или мањинске језике на територији на којој се ови језици говоре, у складу са ситуацијом сваког од језика, до степена до којег јавне власти, директно или индиректно, имају надлежност, моћ или играју одговарајућу улогу у овој области, и поштујући принцип независности и аутономности средстава јавног информисања:

а у смислу у ком радио и телевизија остварују улогу јавне службе:

iii омогуће одговарајуће одредбе захваљујући којима би приказивачи програма понудили садржаје на регионалним или мањинским језицима;

190. У другом евалуационом извештају Комитет експерата сматра ову обавезу испуњеном када је у питању телевизија и тражи од власти Републике Србије да пружи информације о радио програмима у следећем периодичном извештају.

191. Како се наводи у трећем периодичном извештају, постоје једна локална или регионална радио станица (са програмом од 40 сати недељно) и два телевизијска канала који имају програме на босанском.

192. Комитет експерата сматра ову обавезу испуњеном.

д охрабре или олакшају производњу и дистрибуцију аудио или аудиовизуелних радова на регионалним или мањинским језицима;

193. У другом евалуационом извештају Комитет експерата није био у прилици да донесе закључак о испуњењу ове обавезе. Затражио је од власти Републике Србије да пружи додатне информације у следећем периодичном извештају.

194. Како се наводи у трећем периодичном извештају, ниједан подносилац захтева који производи или дистрибуира аудио или аудиовизуелна дела на босанском језику није добио буџетска средства у трогодишњем периоду између 2010. и 2012. године.

195. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

е и охрабре или олакшају стварање и очување макар једних новина на регионалним или мањинским језицима; или

196. У другом евалуационом извештају Комитет експерата сматра ову обавезу испуњеном. Ипак, он „позива власти Републике Србије да подстакну и/или омогуће одржавање постојећих новина на регионалним или мањинским језицима”.

197. Како се наводи у трећем периодичном извештају, Национални савет бошњачке националне мањине и буџет Републике Србије суфинансирају два недељника на босанском језику од 2010. године.

198. Комитет експерата остаје при свом претходном закључку да је ова обавеза испуњена.

Став 3

Државе чланице преузимају обавезу да обезбеде да интереси корисника регионалних или мањинских језика буду представљени и узети у обзир тако што се могу стварати одговарајућа тела која би била у складу са законом и одговорностима које постоје када се гарантује слобода и плурализам медија.

199. У другом евалуационом извештају Комитет експерата сматра ову обавезу испуњеном и „позива власти Републике Србије да испитају могућност да се такође заступају интереси оних који користе ове језике у релевантним медијским телима”.

200. Како се наводи у трећем периодичном извештају, Закон о Националним саветима националних мањина овлашћује националне савете да заступају интересе мањина у различитим управним и професионалним телима на државном нивоу.

201. Комитет експерата остаје при свом претходном закључку да је ова обавеза испуњена. Ипак, он опет подстиче власти Републике Србије да испитају могућност да се такође заступају интереси оних који користе ове језике у релевантним медијским телима.

Члан 12 – Културне активности и објекти културе

Став 1

Што се тиче културних активности и олакшица, посебно библиотека, видеотека, културних центара, музеја, архива, академија, позоришта или биоскопа, као и литерарних радова или филмске продукције, различитих облика културног изражавања, фестивала и културне индустрије, укључујући и употребу нових технологија, државе чланице преузимају обавезу да унутар територије на којој се ови језици користе, и до степена до ког су јавне власти за то надлежне, имају овлашћења или играју одговарајућу улогу:

б да подстакну различита средства путем којих би дела сачињена на регионалним или мањинским језицима постала доступна, помагањем и развојем превођења, надсинхронизације и титлованих превода;

202. У другом евалуационом извештају Комитет експерата није био у прилици да донесе закључак о испуњењу ове обавезе. Стога је затражио је од власти Републике Србије да пружи информације о томе да ли постоји шема подршке за преводе са босанског језика.

203. Током трећег циклуса мониторинга власти Републике Србије нису пружиле тражене информације.

204. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

ц да унапреде приступ регионалних или мањинских језика радовима произведеним на другим језицима, развојем превода, надсинхронизације и титлованих превода;

205. У другом евалуационом извештају Комитет експерата није био у прилици да донесе закључак о испуњењу ове обавезе. Затражио је од власти Републике Србије да пружи информације о шеми подршке за преводе на босански језик.

206. У трећем периодичном извештају наводи се да је 1.800.000 динара (15.000 евра) годишње коришћено за финансирање активности из области културе – издавање часописа, позоришну продукцију, фестивале – бошњачке националне мањине у периоду од 2010. до 2012. Године. Ипак, ова информација не наводи детаље о томе да ли је подршка пружена преводима на босански језик. Комитет експерата тражи од власти Републике Србије да укључе такву информацију у следећи периодични извештај.

207. Комитет експерата и даље није у прилици да донесе закључак о испуњењу ове обавезе.

Став 2

Што се тиче територија различитих од оних на којима су регионални или мањински језици традиционално у употреби, државе предузимају, уколико број њихових корисника то оправдава, да одобре, охрабре и/или омогуће одговарајуће културне активности и олакшице у складу са претходним ставом.

208. У другом евалуационом извештају Комитет експерата није био у прилици да донесе закључак о испуњењу ове обавезе. Затражио је од власти Републике Србије да пружи додатне информације у следећем периодичном извештају.

209. Током трећег циклуса мониторинга власти Републике Србије нису пружиле никакве релевантне информације о извршењу ове обавезе.

210. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

Члан 14 – Прекогранична размена

Државе чланице преузимају обавезу:

а да примене постојеће двостране или вишестране аранжмане који их везују са државама у којима се исти језик користи у идентичној или сличној форми, или, ако је неопходно, да траже да закључе такве споразуме, на начин који би унапредио контакте између корисника истог језика у одређеној држави на пољу културе, образовања, информација, оспособљавања и трајног образовања;

211. У другом евалуационом извештају Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена. Стога је подстакао власти Републике Србије да закључе споразуме са земљама у којима се босански језик користи у идентичном или сличном облику, на такав начин на који би се подстакли контакти између оних који користе овај језик у области културе, образовања, информисања, итд.

212. Како се наводи у трећем периодичном извештају, 2010. године је склопљен споразум између Владе Републике Србије и Већа Министра Босне и Херцеговине у области образовања, културе и спорта. Члан 3. овог споразума наводи да су уговорне стране дужне подстицати међусобно учење језика и књижевности и у том циљу разматрају могућност размене наставног особља и стручњака који се баве језиком и књижевношћу, као и материјала и информација, и организовање одговарајућих курсева и семинара.

213. Комитет експерата сматра ову обавезу испуњеном.

б у корист регионалних или мањинских језика, да олакшају или унапреде сарадњу између две стране границе, а посебно између регионалних или локалних власти на чијим територијама се исти језик користи у идентичној или сличној форми.

214. У другом евалуационом извештају Комитет експерата није био у прилици да донесе закључак о испуњењу ове обавезе. Затражио је од власти Републике Србије да пружи додатне информације у следећем периодичном извештају.

215. Како се наводи у трећем периодичном извештају, Општина Пријепоље успоставила је сарадњу са општинама у Босни и Херцеговини.

216. Комитет експерата сматра ову обавезу испуњеном.

3.2.3 Бугарски језик

217. Комитет експерата неће коментарисати одредбе које су у претходним извештајима сматране испуњеним и за које није добио нове информације које би захтевале поновну процену претходних закључака. Ипак, он задржава право да опет оцени ситуацију у некој каснијој фази. Те одредбе су наведене испод:

Члан 8, став 1 а (iii), а (iv), б (iv), ц (iv), д (iv), е (ii);

Члан 9, став 1 д; став 2;

Члан 10, став 1 ц, став 2 д;

Члан 11, став 1 ф (ii), став 2;

Члан 12, став 1 а, ф;

Члан 13, став 1 ц.

Члан 14 б.

Члан 8 – Образовање

Став 1

У погледу образовања државе преузимају обавезу да на оној територији на којој су ови језици у употреби, у складу са ситуацијом сваког од ових језика, и без икаквих ометања учења званичног језика:

Образовање одраслих

ф ...

iii ако власти немају директног овлашћења у области образовања одраслих, да стимулишу или охрабре проучавање тих језика као предмета у оквиру образовања одраслих;

218. У другом евалуационом извештају Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена. Он „апелује на власти Републике Србије да предузму мере да подржавају и/или подстичу понуду свих језика из Дела III као предмета у оквиру образовања одраслих и континуираног образовања.“

219. Трећи периодични извештај не пружа конкретне информације о употреби бугарског језика у образовању одраслих. У њему се само помињу часови организовани за одрасле који нису имали могућност да заврше школу. Ти часови постоје само на српском језику. Комитет експерата није упознат са било којом врстом образовања одраслих која се одвија на мањинским језицима.

220. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

г начине аранжмане који би обезбедили учење историје и културе која се тиче регионалних или мањинских језика;

221. У другом евалуационом извештају Комитет експерата сматрао је ову обавезу делимично испуњеном, и затражио је од органа власти да пруже конкретне информације у следећем периодичном извештају.

222. Путем информација пружених током другог циклуса мониторинга, Комитет експерата је упознат са флексибилношћу редовних наставних програма који омогућавају наставу историје и културе које се тичу регионалних или мањинских језика.

223. Како се наводи у трећем периодичном извештају, предмет Бугарски језик са елементима националне културе учи се у две основне школе у две општине: Босилеграду и Димитровграду/Цариброду. Исти предмет се учи такође и у две средње стручне школе у исте две општине. Комитету експерата није јасно у којој мери ученици већинског становништва уче о историји и култури мањинских језика.

224. Комитет експерата и даље остаје при свом претходном закључку да је ова обавеза делимично испуњена и тражи од власти Републике Србије да пруже конкретније информације у следећем периодичном извештају.

Члан 9 – Судска овашћења

Став 1

Земље чланице се обавезују, у односу на оне судске области у којима број становника који употребљавају регионалне или мањинске језике оправдава доле поменуте мере, у складу са ситуацијом са сваком од ових језика и

под условом да судија не сматра да употреба олакшица предвиђених овим чланом може да омете ваљано спровођење поступка:

а у кривичном поступку:

ii да окривљеном гарантују право да употребљава сопствени регионални или мањински језик;

уколико је то неопходно уз помоћ тумача и превода без додатних трошкова за те особе;

225. У другом евалуационом извештају Комитет експерата опет није био у прилици да донесе закључак о испуњењу ове обавезе. Затражио је од власти Републике Србије да пружи додатне информације у следећем периодичном извештају.

226. Како се наводи у трећем периодичном извештају, у Димитровграду/Цариброду постоји судија који говори бугарски језик, у јединици Основног суда у Пироту у Димитровграду/Цариброду. Ипак, надлежни Виши суд у Врању није пријавио да је било захтева да се поступци спроводе на бугарском језику у том периоду.

227. Комитет експерата сматра ову обавезу делимично испуњеном и тражи од власти Републике Србије да пружи информације о употреби бугарског језика у пракси у наредном периодичном извештају.

а у кривичном поступку:

iii да обезбеде да захтев и доказ, без обзира на то да ли је у писаној или усменој форми, не буде сматран неприхватљивим само због тога што је формулисан на регионалном или мањинском језику; и/или

уколико је неопходно уз помоћ тумача или превода без додатних трошкова за дотичне особе;

228. У другом евалуационом извештају Комитет експерата није био у прилици да донесе закључак о испуњењу ове обавезе. Затражио је од власти Републике Србије да пружи додатне информације у следећем периодичном извештају.

229. Током трећег циклуса мониторинга власти Републике Србије нису пружиле никакве конкретне информације о овој обавези.

230. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

б у грађанским парницама:

ii да допусте, кад год странка треба да се појави лично пред судом, да може да користи сопствени регионални или мањински језик без икаквих додатних трошкова; и/или

уколико је то неопходно уз помоћ тумача и превода;

231. У другом евалуационом извештају Комитет експерата није био у прилици да донесе закључак о испуњењу ове обавезе. Затражио је од власти Републике Србије да пружи додатне информације у следећем периодичном извештају.

232. Како се наводи у трећем периодичном извештају, извештаји из судова укључују и примере употребе мањинских језика у парничним поступцима. Ипак, ти извештаји не дају никакве примере употребе бугарског језика.

233. Комитет експерата сматра ову обавезу формално испуњеном.

ц у поступцима пред судовима који се тичу управних ствари:

ii да допусте, кад год странка треба лично да се појави пред судом, да може да користи сопствени регионални или мањински језик без икаквих додатних трошкова; и/или

уколико је то неопходно уз помоћ тумача и превода;

234. У другом евалуационом извештају Комитет експерата опет није био у у прилици да донесе закључак о испуњењу ове обавезе. Затражио је од власти Републике Србије да пружи додатне информације у следећем периодичном извештају о примени ове обавезе на бугарски језик.

235. Како се наводи у трећем периодичном извештају, није било случајева пред Управним судом у којима је тражено да се поступак спроводи уз превођење на бугарски/са бугарског језика. Сви захтеви предавани су на српском.

236. Комитет експерата сматра ову обавезу формално испуњеном. Он тражи од власти Републике Србије да пружи конкретније информације о судским поступцима када се ради о управним питањима.

Став 3

Земље чланице преузимају обавезу да се на регионалним или мањинским језицима нађу најзначајнији национални законодавни текстови, а посебно они који се тичу лица која користе ове језике, осим ако они до њих нису дошли на неки други начин.

237. У другом евалуационом извештају Комитет експерата није био у прилици да донесе закључак о испуњењу ове обавезе. Затражио је од власти Републике Србије да пружи додатне информације у следећем периодичном извештају.

238. Како се наводи у трећем периодичном извештају, неки национални законски текстови преведени су на бугарски језик.⁷

239. Комитет експерата сматра ову обавезу делимично испуњеном. Он позива власти Републике Србије да учине и друге значајне законске текстове доступним на бугарском језику.

Члан 10 – Управне власти и јавне службе

Став 1

У оквиру административних области државе, у којима број њених становника који користи регионалне или мањинске језике оправдава мере које су наведене у овом члану, у складу са ситуацијом са сваком од тих језика, државе чланице, колико је то год разумно могуће, преузимају следеће обавезе:

а ...

iv да обезбеде да они који користе регионалне или мањинске језике могу да подносе усмене или писмене представке на овим језицима; или

240. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата сматра ову обавезу формално испуњеном. Он „апелује на власти Републике Србије да предузму све неопходне мере да обезбеде да они који користе регионалне или мањинске језике могу у пракси подносити усмене или писане захтеве на тим језицима државним органима”.

241. Како се наводи у трећем периодичном извештају, Министарство за људска и мањинска права је 2010. године прикупило податке о употреби мањинских језика у окрузима, укључујући и округе у којима живе говорници бугарског језика. Према прикупљеним подацима, у овим окрузима није било захтева на мањинским језицима.

242. Комитет експерата остаје при свом претходном закључку да је ова обавеза формално испуњена.

Став 2

По питању локалних и регионалних власти на чијој територији одређени број становника користи регионалне или мањинске језике а да је тај број такав да оправдава доле поменуте мере, државе чланице преузимају обавезу да одобре или охрабре:

б могућност за оне који користе регионалне или мањинске језике да поднесу писмене или усмене представке на тим језицима;

243. У другом евалуационом извештају Комитет експерата није био у прилици да донесе закључак о испуњењу ове обавезе када су у питању локални органи власти. Што се тиче регионалних органа власти, сматра се да се ова обавеза не може применити.

244. Како се наводи у трећем периодичном извештају, у недавним анкетама показало се да су у две општинске управе у којима живе говорници бугарског језика (Босилеград, Димитровград/Цариброд), стране комуницирале у писаном облику на бугарском језику. У централној Србији не постоје регионални органи власти у смислу ове обавезе.

245. Комитет експерата сматра ову обавезу испуњеном у односу на локалне органе власти и остаје при свом претходном закључку да је ову обавезу немогуће применити на регионалне органе власти.

ц да регионалне власти објављују своја званична документа на одговарајућим регионалним или мањинским језицима;

⁷ Видети Трећи периодични извештај Србије, MIN-LANG (2015) PR 1, став 311.

246. Комитет експерата сматра да се ова обавеза тренутно не може применити на бугарски језик.

а употребу или усвајање, ако је неопходно заједно са називом на званичном језику државе, традиционалних облика назива места на регионалним или мањинским језицима.

247. У другом евалуационом извештају Комитет експерата сматра ову обавезу делимично испуњеном и „апелује на власти Републике Србије да предузму кораке да обезбеде да се званично обележени називи места на регионалним или мањинским језицима користе у пракси, у складу са традицијом и ортографијом датих језика”.

248. Како се наводи у трећем периодичном извештају, Национални савет бугарске националне мањине је 2013. године утврдио 80 традиционалних назива места у општинама у којима је бугарски језик у службеној употреби. Комитет експерата тражи од власти Републике Србије да пружи додатне информације у вези са применом у пракси, посебно у вези са коришћењем назива места на бугарском језику на ознакама и у званичним документима.

249. Комитет експерата сматра ову обавезу испуњеном.

Став 3

Што се тиче јавних служби које обезбеђују управне власти или лица која делују у њихово име, државе чланице предузимају, у оквиру територије на којој се регионални или мањински језици користе, у сагласности са ситуацијом сваког језика и колико је то разумно могуће:

ц да омогуће онима који користе регионалне или мањинске језике да поднесу захтев на овим језицима.

250. У другом евалуационом извештају Комитет експерата сматрао је ову обавезу формално испуњеном. Подстакао је власти Републике Србије да предузму мере у циљу обезбеђивања могућности за оне који користе регионалне или мањинске језике да предају захтеве јавним службама на свом језику.

251. Како се наводи у трећем периодичном извештају, могуће је поднети захтев на бугарском одређеним јавним предузећима у Димитровграду/Цариброду.

252. Комитет експерата сматра ову обавезу испуњеном.

Став 4

У намери да се остваре одредбе садржане у ставовима 1,2. и 3. државе чланице преузимају једну или више од следећих обавеза:

ц удовољавање, колико је то могуће, захтевима запослених у јавним службама који познају неки регионални или мањински језик да буду ангажовани на територијама на којима се ови језици користе.

253. У другом евалуационом извештају Комитет експерата опет није био у прилици да донесе закључак о испуњењу ове обавезе.

254. Током трећег циклуса мониторинга органи власти нису пружили никакве конкретне информације о извршењу ове обавезе.

255. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

Став 5

Државе чланице преузимају обавезу да допусте употребу и усвајање породичних имена на регионалним или мањинским језицима, на захтев оних који су заинтересовани.

256. У другом евалуационом извештају Комитет експерата остао је при свом претходном закључку да је ова обавеза формално испуњена и „апеловао је на власти Републике Србије да предузму неопходне мере да обезбеде коришћење у пракси или усвајање презимена на регионалним или мањинским језицима”.

257. У трећем периодичном извештају нема никаквих података о овом питању.

258. Комитет експерата остаје при свом претходном закључку да је ова обавеза формално испуњена.

Члан 11 – Средства јавног информисања

Став 1

Државе чланице преузимају обавезу да за оне који користе регионалне или мањинске језике на територији на којој се ови језици говоре, у складу са ситуацијом сваког од језика, до степена до којег јавне власти, директно или индиректно, имају надлежност, моћ или играју одговарајућу улогу у овој области, и поштујући принцип независности и аутономности средстава јавног информисања:

а у смислу у ком радио и телевизија остварују улогу јавне службе:

iii омогуће одговарајуће одредбе захваљујући којима би приказивачи програма понудили садржаје на регионалним или мањинским језицима;

259. У другом евалуационом извештају Комитет експерата сматра ову обавезу испуњеном .

260. Како се наводи у трећем периодичном извештају, постоје две локалне или регионалне радио станице (са 510 и 360 сати програма месечно, редом) и један локални или регионални телевизијски канал са програмима на бугарском. Једна државна телевизијска станица (Нишка телевизија) редовно емитује вести на бугарском језику.

261. Комитет експерата сматра ову обавезу испуњеном.

б ...

ii охрабре или олакшају редовно емитовање радио програма на регионалним или мањинским језицима;

262. У другом евалуационом извештају Комитет експерата није био у прилици да донесе закључак у вези са овом обавезом. Затражио је од власти Републике Србије да пружи додатне информације у следећем периодичном извештају.

263. Како се наводи у трећем периодичном извештају, нема приватних радио станица или радио станица цивилног сектора које емитују радио програм на бугарском језику.

264. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

ц ...

ii охрабре или олакшају редовно емитовање телевизијског програма на регионалним или мањинским језицима;

265. У другом евалуационом извештају Комитет експерата сматра ову обавезу делимично испуњеном. Он позива власти Републике Србије да предузму мере како би прошириле емитовање приватних телевизијских програма на бугарском језику.

266. Током трећег циклуса мониторинга два комерцијална телевизијска канала емитују програме и на бугарском.

267. Комитет експерата сматра ову обавезу испуњеном.

д охрабре или олакшају производњу и дистрибуцију аудио или аудиовизуелних радова на регионалним или мањинским језицима;

268. У другом евалуационом извештају Комитет експерата није био у прилици да донесе закључак у вези са овом обавезом. Затражио је од власти Републике Србије да пружи додатне информације у следећем периодичном извештају.

269. Како се наводи у трећем периодичном извештају, у трогодишњем периоду од 2010. до 2012. пет подносилаца пријава који су производили медијске садржаје успешно је поднело захтеве за државна средства за пет пројеката за које су добили укупно 2,6 милиона динара (21.500 евра).

270. Комитет експерата сматра ову обавезу испуњеном.

е i охрабре или олакшају стварање и очување макар једних новина на регионалним или мањинским језицима; или

271. У другом евалуационом извештају Комитет експерата сматра ову обавезу испуњеном. Ипак, он „позива власти Републике Србије да подстакну и/или омогуће одржавање постојећих новина на регионалним или мањинским језицима” .

272. Како се наводи у трећем периодичном извештају, Национални савет бугарске националне мањине и буџет Републике Србије суфинансирају два недељника на бугарском језику од 2010. године (ипак, средства из буџета Републике Србије се нагло смањују: 5,6 милиона динара (46.670 евра) 2010, 4,7 милиона динара (39.170 евра) 2011. и једва 80.000 динара (670 евра) 2012. године).

273. Комитет експерата остаје при закључку да је ова обавеза испуњена. Ипак, он апелује на власти Републике Србије да обезбеде одржавање барем једних новина на бугарском језику.

Став 3

Државе чланице преузимају обавезу да обезбеде да интереси корисника регионалних или мањинских језика буду представљени и узети у обзир тако што се могу стварати одговарајућа тела која би била у складу са законом и одговорностима које постоје када се гарантује слобода и плурализам медија.

274. У другом евалуационом извештају Комитет експерата сматра ову обавезу испуњеном и „позива власти Републике Србије да испитају могућност да се такође заступају интереси оних који користе ове језике у релевантним медијским телима”.

275. Како се наводи у трећем периодичном извештају, Закон о Националним саветима националних мањина овлашћује националне савете да заступају интересе мањина у различитим управним и професионалним телима на државном нивоу.

276. Комитет експерат остаје при свом претходном закључку да је ова обавеза испуњена. Ипак, он опет подстиче власти Републике Србије да испитају могућност да се такође заступају интереси оних који користе ове језике у релевантним медијским телима.

Члан 12 – Културне активности и погодности

Став 1

Што се тиче културних активности и олакшица, посебно библиотека, видеотека, културних центара, музеја, архива, академија, позоришта или биоскопа, као и литерарних радова или филмске продукције, различитих облика културног изражавања, фестивала и културне индустрије, укључујући и употребу нових технологија, државе чланице преузимају обавезу да унутар територије на којој се ови језици користе, и до степена до ког су јавне власти за то надлежне, имају овлашћења или играју одговарајућу улогу:

б да подстакну различита средства путем којих би дела сачињена на регионалним или мањинским језицима постала доступна, помагањем и развојем превођења, надсинхронизације и титлованих превода;

277. У другом евалуационом извештају Комитет експерата није био у прилици да донесе закључак о испуњењу ове обавезе. Затражио је од власти Републике Србије да пружи информације о томе да ли постоји шема подршке за преводе са бугарског језика.

278. Током трећег циклуса мониторинга, власти Републике Србије нису пружиле тражене информације.

279. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

ц да унапреде приступ регионалних или мањинских језика радовима произведеним на другим језицима, развојем превода, надсинхронизације и титлованих превода;

280. У другом евалуационом извештају Комитет експерата није био у прилици да донесе закључак о испуњењу ове обавезе. Затражио је од власти Републике Србије да пружи информације о шеми подршке за преводе на бугарски.

281. Према примерима у трећем периодичном извештају, од 2010. до 2012.године, 19 књижевних дела преведено је на бугарски језик уз подршку средстава из државног буџета.

282. Комитет експерата сматра ову обавезу испуњеном и позива власти Републике Србије да укључе и податке о синхронизацији и титловању у следећи периодични извештај.

Став 2

Што се тиче територија различитих од оних на којима су регионални или мањински језици традиционално у употреби, државе предузимају, уколико број њихових корисника то оправдава, да одобре, охрабре и/или омогуће одговарајуће културне активности и олакшице у складу са претходним ставом.

283. У другом евалуационом извештају Комитет експерата није био у прилици да донесе закључак о испуњењу ове обавезе. Затражио је од власти Републике Србије да пружи додатне информације у следећем периодичном извештају.

284. У трећем периодичном извештају не постоје било какви подаци о овој обавези у односу на бугарски језик.

285. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

Члан 14 – Прекогранична размена

Државе чланице преузимају обавезу:

- а да примене постојеће двостране или вишестране аранжмане који их везују са државама у којима се исти језик користи у идентичној или сличној форми, или, ако је неопходно, да траже да закључе такве споразуме, на начин који би унапредио контакте између корисника истог језика у одређеној држави на пољу културе, образовања, информација, оспособљавања и трајног образовања;*

286. У другом евалуационом извештају Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена. Стога подстиче власти Републике Србије да се договарају са земљама у којима се бугарски језик користи у идентичном или сличном облику да би се унапредили контакти између оних који користе овај језик у области културе, образовања, информисања, итд.

287. У трећем периодичном извештају власти Републике Србије наводе да је Република Србија наследница таквог споразума закљученог између Републике Бугарске и Југославије 1956. На основу овог споразума, постоји стална сарадња на пољу образовања, културе, спорта, итд.

288. Комитет експерата сматра ову обавезу испуњеном. Ипак, он тражи од власти Републике Србије да пружи информације о примени овог споразума у пракси у следећем периодичном извештају.

3.2.4 Хрватски језик

289. Комитет експерата неће коментарисати одредбе које су у претходним извештајима сматране испуњеним и за које није добио нове информације које би захтевале поновну процену претходних закључака. Ипак, он задржава право да опет оцени ситуацију у некој каснијој фази. Те одредбе су наведене испод:

Члан 9, став 1 а (ii), а (iii), б (ii); д; став 2;

Члан 10, став 1 ц, став 2 ц, д;

Члан 11, став 1 д, ф (ii); став 2;

Члан 12, став 1 а, ф;

Члан 13, став 1 ц.

Члан 8 – Образовање

Став 1

У погледу образовања државе преузимају обавезу да на оној територији на којој су ови језици у употреби, у складу са ситуацијом сваког од ових језика, и без икаквих ометања учења званичног језика:

Предшколско образовање

- а**
- i омогуће предшколско образовање на одговарајућем регионалном или мањинском језику; или*
 - ii омогуће значајан део предшколског образовања на одговарајућем регионалном или мањинском језику; или*
 - iii примене једну од ових мера макар на оне полазнике чије породице тако нешто захтевају а чији се број сматра довољним; или*
 - iv ако јавне власти немају директних овлашћења у области предшколског образовања, да стимулишу или охрабре примену мера које су поменуте;*

290. У другом евалуационом извештају Комитет експерата сматрао је ову обавезу делимично испуњеном и апеловао је на власти Републике Србије да ојачају предшколско образовање на хрватском језику.

291. Како се наводи у трећем периодичном извештају, предшколско образовање на хрватском језику није значајно унапређено. Омогућено је у једној општини, у Суботици, у пет школа, и учествује 100 деце.

292. Стога Комитет експерата и даље сматра ову обавезу делимично испуњеном. Он апелује на власти Републике Србије да предузму неопходне мере да ојачају предшколско образовање на хрватском језику.

Основно образовање

- б**
- i омогуће основно образовање на одговарајућем регионалном или мањинском језику; или*
 - ii обезбеде значајан део основног образовања на одговарајућем регионалном или мањинском језику; или*
 - iii обезбеде, у оквиру основног образовања, да учење одговарајућег регионалног или мањинског језика постане интегрални део наставног плана; или*
 - iv примене једну од ове три мере макар на оне полазнике чије породице тако нешто захтевају а чији се број сматра довољним;*

293. У другом евалуационом извештају Комитет експерата сматрао је ову обавезу испуњеном. Он је ипак позвао власти Републике Србије да ојачају основно образовање на хрватском језику, у сарадњи са говорницима.

294. Како се наводи у трећем периодичном извештају, 2012/2013. основно образовање на хрватском је било омогућено у једној општини у шест школа, а 296 ученика је похађало наставу.

295. У школској 2012/2013. години предмет „Хрватски језик са елементима националне културе“ понуђен је у 15 основних школа, у шест општина, са 407 до 480 ученика који су похађали наставу.

296. Комитет експерата сматра ову обавезу испуњеном.

Средње образовање

- ц**
- i омогуће средње образовање на одговарајућем регионалном или мањинском језику; или*
 - ii омогуће значајан део средњег образовања на одговарајућем регионалном или мањинском језику; или*
 - iii обезбеде, у оквиру средњег образовања, услове за учење одговарајућег регионалног или мањинског језика у оквиру наставног плана; или*
 - iv примене једну од ових мера макар на оне ђаке који тако желе или, ако је то применљиво, чије породице тако желе и чији се број сматра довољним;*

297. У другом евалуационом извештају Комитет експерата сматрао је ову обавезу делимично испуњеном. Подстакао је органе власти да предузму мере да појачају понуду часова хрватског језика или на хрватском језику у оквиру средњег образовања.

298. Како се наводи у трећем периодичном извештају, средње образовање на хрватском језику је омогућено 2012/2013. у једној општини у Србији, у једној школи, а часове је похађало 94 ученика. Предмет „Хрватски језик са елементима националне културе“ од школске 2012/2013. године постоји у једној средњој школи, а број ученика који су похађали наставу 2012/2013. године био је седам.

299. Представници говорника хрватског језика навели су да држава не финансира наставне материјале на хрватском и да има проблема са одобрењем превода уџбеника као и са одабиром квалификованог наставног особља. Ситуација посебно отежава учење хрватског језика на нивоу средњег образовања.

300. Комитет експерата остаје при свом претходном закључку да је ова обавеза делимично испуњена. Он апелује на власти Републике Србије да појачају понуду часова хрватског језика или на хрватском језику у оквиру средњег образовања.

Средње стручно образовање

- д i омогуће техничко или специјалистичко образовање на одговарајућим регионалним или мањинским језицима; или*
- ii омогуће значајан део техничког образовања на одговарајућим регионалним или мањинским језицима; или*
- iii у оквиру техничког или специјалистичког образовања створе услове за учење одговарајућег регионалног или мањинског језика у оквиру наставног плана; или*
- iv примене једну од ових мера макар према оним ђацима који тако желе или, ако је то применљиво, чије породице тако желе у броју који се сматра довољним,*

301. У другом евалуационом извештају Комитет експерата сматрао је ову обавезу испуњеном. Позвао је власти Републике Србије да појачају техничко и стручно образовање за хрватски.

302. Како се наводи у трећем периодичном извештају, техничко и средње образовање на хрватском омогућено је, током 2012/2013, у једној школи, а 51 ученик је похађао наставу.

303. Предмет „Хрватски језик са елементима националне културе“ проучава се од школске 2012/2013.године у четири техничке средње школе у једној општини, са 29 ученика који ту наставу похађају. Изјава коју је предао Национални савет хрватске националне мањине у трећем циклусу мониторинга наводи да иницијатива националног савета да се организује секција на хрватском у петој техничкој средњој школи није добила одобрење надлежног министарства.

304. Комитет експерата остаје при свом претходном закључку да је ова обавеза испуњена.

Више и високо образовање

- е ...*
- ii омогуће услове за студирање ових језика као предмета на универзитетима или вишим школама; или*

305. У другом евалуационом извештају Комитет експерата остао је при свом претходном закључку да је ова обавеза испуњена. Ипак, он је затражио од власти Републике Србије да пруже информације о броју студената који изучавају хрватски језик као предмет у оквиру вишег/високог образовања.

306. Током трећег циклуса мониторинга, власти Републике Србије нису пружиле нове информације и извршавању ове обавезе.

307. Ипак, Комитет експерата остаје при свом претходном закључку да је ова обавеза испуњена, и опет тражи од надлежних органа да пруже конкретније информације о понуди и о броју студената који изучавају хрватски језик.

Образовање одраслих

- ф ...*
- iii ако власти немају директног овлашћења у области образовања одраслих, да стимулишу или охрабре проучавање тих језика као предмета у оквиру образовања одраслих;*

308. У другом евалуационом извештају Комитет експерата сматрао је да ова обавеза није испуњена. Он је „апеловао на власти Републике Србије да предузму мере да подстакну и/или подрже понуду свих језика из Дела III као предмета у оквиру образовања одраслих и континуираног образовања.“

309. Трећи периодични извештај не пружа конкретне информације о употреби хрватског језика у образовању одраслих. У њему се само помињу часови организовани за одрасле који нису имали могућност да заврше школу. Ти часови постоје само на српском језику. Комитет експерата није упознат са било којом врстом образовања одраслих која се одвија на мањинским језицима.

310. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

г начине аранжмане који би обезбедили учење историје и културе која се тиче регионалних или мањинских језика;

311. У другом евалуационом извештају Комитет експерата сматрао је ову обавезу делимично испуњеном, и затражио је од органа власти да пруже конкретне информације у следећем периодичном извештају.

312. Путем информација пружених током другог циклуса мониторинга Комитет експерата је упознат са флексибилношћу редовних наставних програма који омогућавају наставу историје и културе које се тичу регионалних или мањинских језика.

313. Како се наводи у трећем периодичном извештају, настава из предмета „Хрватски језик са елементима националне културе“ организована је током школске 2012/2013. године у 15 основних школа у шест јединица локалне самоуправе. Током две године, број ђака који су похађали наставу повећан је са 407 на 480, број укључених школа повећан је са девет на 15, а број часова са 32 на 47. Исти предмет постоји од школске 2012/2013. године и у једној средњој школи као и у четири техничке средње школе, са укупним бројем од 36 ученика који похађају ту наставу. Комитету експерата није јасно у којој мери ученици већинског становништва уче о историји и култури мањинских језика.

314. Комитет експерата и даље остаје при свом претходном закључку да је ова обавеза делимично испуњена и тражи од власти Републике Србије да пруже конкретније информације у следећем периодичном извештају.

Члан 9 – Судска овлашћења

Став 1

Земље чланице се обавезују, у односу на оне судске области у којима број становника који употребљавају регионалне или мањинске језике оправдава доле поменуте мере, у складу са ситуацијом са сваком од ових језика и под условом да судија не сматра да употреба олакшица предвиђених овим чланом може да омете ваљано спровођење поступка:

ц у поступцима пред судовима који се тичу управних ствари:

ii да допусте, кад год странка треба лично да се појави пред судом, да може да користи сопствени регионални или мањински језик без икаквих додатних трошкова; и/или

уколико је то неопходно уз помоћ тумача и превода;

315. У другом евалуационом извештају Комитет експерата опет није био у прилици да донесе закључак о испуњењу ове обавезе. Стога је затражио од власти Републике Србије да пруже додатне информације у следећем периодичном извештају.

316. Како се наводи у трећем периодичном извештају, није било случајева пред Управним судом у којима је тражено да се поступак спроводи уз превођење на хрватски/са хрватског језика. Сви захтеви предавани су на српском језику.

317. Комитет експерата сматра ову обавезу формално испуњеном. Он тражи од власти Републике Србије да пруже конкретније информације о судским поступцима када се ради о управним питањима.

Став 3

Земље чланице преузимају обавезу да се на регионалним или мањинским језицима нађу најзначајнији национални законодавни текстови, а посебно они који се тичу лица која користе ове језике, осим ако они до њих нису дошли на неки други начин.

318. У другом евалуационом извештају Комитет експерата остао је при свом претходном закључку да је ова обавеза делимично испуњена.

319. Како се наводи у трећем периодичном извештају, неки национални законски текстови преведени су на хрватски језик.⁸

320. Комитет експерата остаје при свом претходном закључку да је ова обавеза делимично испуњена. Он позива власти Републике Србије да учине и друге значајне законске текстове доступним на хрватском језику.

Члан 10 – Управне власти и јавне службе

Став 1

У оквиру административних области државе, у којима број њених становника који користи регионалне или мањинске језике оправдава мере које су наведене у овом члану, у складу са ситуацијом са сваком од тих језика, државе чланице, колико је то год разумно могуће, преузимају следеће обавезе:

a ...

iv да обезбеде да они који користе регионалне или мањинске језике могу да подносе усмене или писмене представке на овим језицима; или

321. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата сматра ову обавезу формално испуњеном. Он „апелује на власти Републике Србије да предузму неопходне мере да обезбеде да они који користе регионалне или мањинске језике могу у пракси подносити усмене или писане захтеве на тим језицима државним органима”.

322. Како се наводи у трећем периодичном извештају, Министарство за људска и мањинска права је 2010. године прикупило податке о употреби мањинских језика у окрузима, укључујући и округе у којима живе говорници хрватског језика. Према прикупљеним подацима, у овим окрузима није било захтева на мањинским језицима.

323. Комитет експерата сматра ову обавезу формално испуњеном.

Став 2

По питању локалних и регионалних власти на чијој територији одређени број становника користи регионалне или мањинске језике а да је тај број такав да оправдава доле поменуте мере, државе чланице преузимају обавезу да одобре или охрабре:

б могућност за оне који користе регионалне или мањинске језике да поднесу писмене или усмене представке на тим језицима;

324. У другом евалуационом извештају Комитет експерата сматрао да је ова обавеза испуњена када су у питању локални органи власти, као и да је формално испуњена у случају регионалних органа власти. Затражио је од власти Републике Србије да пружи конкретне информације у следећем периодичном извештају.

325. Како се наводи у трећем периодичном извештају, хрватски језик се користи у усменој као и писаној комуникацији у контакту са општинским управама. Не постоје информације о употреби хрватског у оквиру регионалних управа.

326. Комитет експерата остаје при свом претходном закључку да је ова обавеза испуњена када су у питању локални органи власти, као и да је формално испуњена у случају регионалних органа власти. Он опет тражи од власти Републике Србије да пружи конкретне информације у вези са применом ове обавезе у пракси у следећем периодичном извештају.

в употребу, ако је неопходно заједно са именом на званичном језику државе, традиционалних облика имена места на регионалним или мањинским језицима.

327. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата сматра ову обавезу делимично испуњеном и „апелује на власти Републике Србије да предузму неопходне кораке да обезбеде да се званично обележени називи места на регионалним или мањинским језицима користе у пракси, у складу са традицијом и ортографијом датих језика”.

328. У трећем периодичном извештају нема никаквих нових конкретних информација у погледу ове обавезе. Представници говорника указали су на проблеме са истицањем знака са називима места на

⁸ Видети Трећи периодични извештај Србије, MIN-LANG (2015) PR 1, став 311.

хрватском језику. Комитет експерата позива власти Републике Србије да предузму мере у циљу омогућавања да се називи места истичу на знацима на хрватском према обавези, као и да известе о овом питању у следећем периодичном извештају.

329. Комитет експерата остаје при свом претходном закључку да је ова обавеза делимично испуњена.

Став 3

Што се тиче јавних служби које обезбеђују управне власти или лица која делују у њихово име, државе чланице предузимају, у оквиру територије на којој се регионални или мањински језици користе, у сагласности са ситуацијом сваког језика и колико је то разумно могуће:

ц да омогуће онима који користе регионалне или мањинске језике да поднесу захтев на овим језицима.

330. У другом евалуационом извештају Комитет експерата сматрао је ову обавезу формално испуњеном. Позвао је власти Републике Србије да предузму организационе и практичне мере да обезбеде онима који користе регионалне или мањинске језике могућност да подносе захтеве јавним службама на овим језицима.

331. Како се наводи у трећем периодичном извештају, Покрајински секретаријат Аутономне покрајине Војводине налаже обавезу пружаоцима јавних услуга (снабдевање струјом и гасом, пошта и телеграф) да обезбеде корисницима фактуре, потврде и обавештења на српском језику и језицима националних мањина који су у службеној употреби на територијама на којима су мањински језици у службеној употреби.

332. Према извештајима из 2012. године има назнака да пружаоци јавних услуга у Војводини у одређеној мери користе мањинске језике.

333. Комитет експерата сматра ову обавезу испуњеном.

Став 4

У намери да се остваре одредбе садржане у ставовима 1,2. и 3. државе чланице преузимају једну или више од следећих обавеза:

ц удовољавање, колико је то могуће, захтевима запослених у јавним службама који познају неки регионални или мањински језик да буду ангажовани на територијама на којима се ови језици користе.

334. У другом евалуационом извештају Комитет експерата није био у прилици да донесе закључак о испуњењу ове обавезе. Затражио је од власти Републике Србије да пруже додатне информације у следећем периодичном извештају.

335. Током трећег циклуса мониторинга власти Републике Србије нису пружиле никакве конкретне информације о извршењу ове обавезе.

336. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

Став 5

Државе чланице преузимају обавезу да допусте употребу и усвајање породичних имена на регионалним или мањинским језицима, на захтев оних који су заинтересовани.

337. У другом евалуационом извештају Комитет експерата остао је при свом претходном закључку да је ова обавеза формално испуњена и „апеловао је на власти Републике Србије да предузму неопходне мере да обезбеде коришћење у пракси или усвајање презимена на регионалним или мањинским језицима”.

338. У трећем периодичном извештају нема никаквих података о примени постојећих законских одредби у пракси од стране говорника хрватског језика. Ипак, Комитет експерт није упознат ни са каквим проблемима оних који тај језик користе.

339. Комитет експерата остаје при свом претходном закључку да је ова обавеза испуњена.

Члан 11 – Средства јавног информисања

Став 1

Државе чланице преузимају обавезу да за оне који користе регионалне или мањинске језике на територији на којој се ови језици говоре, у складу са ситуацијом сваког од језика, до степена до којег јавне власти, директно или индиректно, имају надлежност, моћ или играју одговарајућу улогу у овој области, и поштујући принцип независности и аутономности средстава јавног информисања:

а у смислу у ком радио и телевизија остварују улогу јавне службе:

iii омогуће одговарајуће одредбе захваљујући којима би приказивачи програма понудили садржаје на регионалним или мањинским језицима;

340. У другом евалуационом извештају Комитет експерата сматра ову обавезу испуњеном.

341. Како се наводи у трећем периодичном извештају, један јавни емитер у Војводини нуди телевизијске програме на хрватском језику. Две локалне или регионалне радио станице емитују програме на хрватском (90, односно осам сати месечно).

342. Комитет експерата сматра ову обавезу испуњеном.

б ...

ii охрабре или олакшају редовно емитовање радио програма на регионалним или мањинским језицима;

343. У другом евалуационом извештају Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

344. Како се наводи у трећем периодичном извештају, државни и покрајински органи суфинансирају станице које воде национални савети мањина, по општинама, привредна друштва или НВО и цркве. Средства се углавном додељују на основу годишњих конкурса.

345. Четири радио станице емитују програме на хрватском језику: једну станицу води општина а једну покрајина, а постоји и једна комерцијална радио станица као и једна станица „цивилног сектора“ коју води католичка црква. 2010-2011. године два програма која се емитују на хрватском добила су средства из државног буџета у износу од укупно 500.000 динара (4.200 евра), од којих су три добила и средства из буџета Аутономне покрајине Војводине (7.500.000 динара / 62.500 евра).

346. Комитет експерата сматра ову обавезу испуњеном.

ц ...

ii охрабре или олакшају редовно емитовање телевизијског програма на регионалним или мањинским језицима;

347. У другом евалуационом извештају Комитет експерата сматрао је ову обавезу делимично испуњеном. Он је подстакао власти Републике Србије да предузму мере у циљу проширења емитовања приватних ТВ програма на хрватском језику.

348. Како се наводи у трећем периодичном извештају, две комерцијалне станице месечно емитују по два сата програма на хрватском језику. Током периода мониторинга, једна од комерцијалних станица добила је средства из буџета: 6.884.000 динара (57.400 евра), од Аутономне покрајине Војводине. Информације добијене од говорника хрватског језика указале су на организационе проблеме који отежавају редовност програма.

349. Комитет експерата остаје при свом претходном закључку да је ова обавеза делимично испуњена.

е i охрабре или олакшају стварање и очување макар једних новина на регионалним или мањинским језицима; или

350. У другом евалуационом извештају Комитет експерата сматра ову обавезу испуњеном.

351. Како се наводи у трећем периодичном извештају, постоји само један недељник на хрватском језику. Ипак, представници говорника хрватског језика напоменули су да ће са усвајањем нових закона о медијима финансирање бити укинута и да тај часопис можда неће успети да опстане. Комитет експерата позива власти Републике Србије да ово питање разјасне у следећем периодичном извештају.

352. Ипак, Комитет експерата сматра и даље да је ова обавеза испуњена у овом тренутку. Он позива власти Републике Србије да се побрину за одржавање барем једне новине на хрватском језику.

Став 3

Државе чланице преузимају обавезу да обезбеде да интереси корисника регионалних или мањинских језика буду представљени и узети у обзир тако што се могу стварати одговарајућа тела која би била у складу са законом и одговорностима које постоје када се гарантује слобода и плурализам медија.

353. У другом евалуационом извештају Комитет експерата сматра ову обавезу испуњеном и „позива власти Републике Србије да испитају могућност да се такође заступају интереси оних који користе ове језике у релевантним медијским телима”.

354. Како се наводи у трећем периодичном извештају, Закон о Националним саветима националних мањина овлашћује националне савете да заступају интересе мањина у различитим управним и професионалним телима на државном нивоу.

355. Комитет експерата остаје при свом претходном закључку да је ова обавеза испуњена. Ипак, он опет подстиче власти Републике Србије да испитају могућност да се такође заступају интереси оних који користе ове језике у релевантним медијским телима.

Члан 12 – Културне активности и погодности

Став 1

Што се тиче културних активности и олакшица, посебно библиотека, видеотека, културних центара, музеја, архива, академија, позоришта или биоскопа, као и литерарних радова или филмске продукције, различитих облика културног изражавања, фестивала и културне индустрије, укључујући и употребу нових технологија, државе чланице преузимају обавезу да унутар територије на којој се ови језици користе, и до степена до којег су јавне власти за то надлежне, имају овлашћења или играју одговарајућу улогу:

б да подстакну различита средства путем којих би дела сачињена на регионалним или мањинским језицима постала доступна, помагањем и развојем превођења, надсинхронизације и титлованих превода;

356. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата није био у прилици да донесе закључак о испуњењу ове обавезе. Затражио је од власти Републике Србије да пружи информације о томе да ли постоји шема подршке за преводе са хрватског језика.

357. Током трећег циклуса мониторинга власти Републике Србије нису пружиле тражене информације.

358. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

ц да унапреде приступ регионалних или мањинских језика радовима произведеним на другим језицима, развојем превода, надсинхронизације и титлованих превода;

359. У другом евалуационом извештају Комитет експерата није био у прилици да донесе закључак о испуњењу ове обавезе. Затражио је од власти Републике Србије да пружи информације о шеми подршке за преводе на хрватски.

360. Током трећег циклуса мониторинга надлежни органи нису пружили релеватне информације.

361. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

Став 2

Што се тиче територија различитих од оних на којима су регионални или мањински језици традиционално у употреби, државе предузимају, уколико број њихових корисника то оправдава, да одобре, охрабре и/или омогуће одговарајуће културне активности и олакшице у складу са претходним ставом.

362. У другом евалуационом извештају Комитет експерата није био у прилици да донесе закључак о испуњењу ове обавезе. Затражио је од власти Републике Србије да пружи додатне информације у следећем периодичном извештају.

363. Током трећег циклуса мониторинга власти Републике Србије нису пружиле релеватне информације.

364. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

Члан 14 – Прекогранична размена

Државе чланице преузимају обавезу:

а да примене постојеће двостране или вишестране аранжмане који их везују са државама у којима се исти језик користи у идентичној или сличној форми, или, ако је неопходно, да траже да закључе такве споразуме, на начин који би унапредио контакте између корисника истог језика у одређеној држави на пољу културе, образовања, информација, оспособљавања и трајног образовања;

365. У другом евалуационом извештају Комитет експерата остао је при свом претходном закључку да је ова обавеза делимично испуњена. Подстакао је власти Републике Србије да појачају примену ове обавезе када је у питању хрватски језик.

366. Како се наводи у трећем периодичном извештају билатерални споразум о заштити националних мањина са Републиком Хрватском обезбеђује унапређење и развој језичког идентитета мањина. Билатералне мешовите комисије процењују придржавање обавеза из овог споразума.

367. Ипак, током трећег циклуса мониторинга, Комитет експерата није добио конкретне информације о примени овог споразума у пракси.

368. Комитет експерата закључује да је ова обавеза формално испуњена. Он подстиче власти Републике Србије да појачају примену ове обавезе.

б у корист регионалних или мањинских језика, да олакшају или унапреде сарадњу између две стране границе, а посебно између регионалних или локалних власти на чијим територијама се исти језик користи у идентичној или сличној форми.

369. У другом евалуационом извештају Комитет експерата сматра ову обавезу испуњеном.

370. Како се наводи у трећем периодичном извештају, две општине у Војводини (Бачка Паланка и Суботица) успоставиле су сарадњу са општинама у Хрватској на пољу културе, образовања, очувања културног наслеђа, итд. Поред тога, издавачка кућа Форум и Завод за културу војвођанских Хрвата такође су потписали споразуме са одговарајућим институцијама у Републици Хрватској. Ти видови сарадње укључују учешће на сајмовима књига, размену уметника и стручњака, организацију радионица за младе, заједничке пројекте у области издаваштва, истраживања у области културе, итд.

371. Комитет експерата сматра ову обавезу испуњеном.

3.2.5 Мађарски језик

372. Комитет експерата неће давати изјаве о обавезама за које је у претходним извештајима закључено да су испуњене, а о којима није добио никакве нове информације које би изискивале поновну процену претходних налаза. Задржаће ипак право да процени ситуацију поново у каснијој фази. Ове одредбе набројане су у доњем тексту:

Члан 8. став 1 а (iii), а (iv), б (iv), ц (iv), д (iv), е (ii);

Члан 9. став 1 а (ii), а (iii), б (ii); д; став 2;

Члан 10. став 1 ц, став 2 ц, д;

Члан 11. став 1 а (iii), б (ii), ц (ii), д, е (i), ф (ii), став 2;

Члан 12. став 1 а, ф;

Члан 13. став 1 ц.

Члан 14. б.

Члан 8 – Образовање

Став 1

У погледу образовања државе преузимају обавезу да на оној територији на којој су ови језици у употреби, у складу са ситуацијом сваког од ових језика, и без икаквих ометања учења званичног језика:

Образовање одраслих

ф ...

iii ако власти немају директног овлашћења у области образовања одраслих, да стимулишу или охрабре проучавање тих језика као предмета у оквиру образовања одраслих;

373. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата закључио је да је ова обавеза делимично испуњена. Тражио је од „органа власти да доставе конкретне информације о мери у којој они подстичу и/или охрабрују изучавање мађарског језика као наставног предмета у оквиру образовања одраслих и трајног образовања“.

374. У трећем периодичном извештају нису пружене конкретне информације о коришћењу мађарског језика у образовању одраслих. Помиње се само настава организована за одрасле који нису имали прилике да заврше школу. Ова настава одвија се искључиво на српском језику. Комитет експерата није упознат са случајевима образовања одраслих на језицима мањина.

375. Са тим на уму, Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена. Комитет охрабрује власти Републике Србије да успоставе образовање одраслих и трајно образовање на мађарском језику.

г начине аранжмане који би обезбедили учење историје и културе која се тиче регионалних или мањинских језика;

376. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата поновио је свој претходни закључак да је ова обавеза делимично испуњена, и тражио је од власти Републике Србије да доставе конкретне информације у следећем периодичном извештају.

377. Захваљујући информацијама добијеним у току другог циклуса мониторинга, Комитет експерата је упознат са флексибилношћу редовног школског програма којим се омогућује настава историје и културе мањинских језика. Комитету експерата није јасно у којој мери ученици који припадају већинском становништву уче о историји и култури мањинских језика.

378. Комитет експерата поновио је свој претходни закључак да је ова обавеза делимично испуњена и тражио је од власти Републике Србије да доставе више конкретних информација у следећем периодичном извештају.

Члан 9 – Судска овлашћења

Став 1

Земље чланице се обавезују, у односу на оне судске области у којима број становника који употребљавају регионалне или мањинске језике оправдава доле поменуте мере, у складу са ситуацијом са сваком од ових језика и под условом да судија не сматра да употреба олакшица предвиђених овим чланом може да омете ваљано спровођење поступка:

ц у поступцима пред судовима који се тичу управних ствари:

ii да допусте, кад год странка треба лично да се појави пред судом, да може да користи сопствени регионални или мањински језик без икаквих додатних трошкова; и/или

уколико је то потребно, уз коришћење услуга писаног или усменог превођења;

379. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата није био у позицији да закључи о испуњењу ове обавезе. Тражио је да власти Републике Србије доставе више информација у следећем периодичном извештају.

380. Према трећем периодичном извештају, нема поступака који се воде пред Управним судом у којима би било неопходно да се поступак води уз усмено превођење са мађарског језика/на мађарски језик. Све жалбе поднете су на српском језику.

381. Комитет експерата сматра да је ова обавеза формално испуњена. Тражи од власти Републике Србије да доставе конкретније информације у вези са судским поступцима који се тичу управних ствари.

Став 3

Земље чланице преузимају обавезу да се на регионалним или мањинским језицима нађу најзначајнији национални законодавни текстови, а посебно они који се тичу лица која користе ове језике, осим ако они до њих нису дошли на неки други начин.

382. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата закључио је да је ова обавеза делимично испуњена.

383. Према трећем периодичном извештају, неки национални правни текстови преведени су на мађарски језик.⁹

384. Комитет експерата поновио је свој претходни закључак да је ова обавеза делимично испуњена. Комитет подстиче власти Републике Србије да обезбеде још правних текстова на мађарском језику.

Члан 10 – Управне власти и јавне службе

Став 1

У оквиру административних области државе, у којима број њених становника који користи регионалне или мањинске језике оправдава мере које су наведене у овом члану, у складу са ситуацијом са сваком од тих језика, државе чланице, колико је то год разумно могуће, преузимају следеће обавезе:

а ...

iv да обезбеде да они који користе регионалне или мањинске језике могу да подносе усмене или писмене представке на овим језицима; или

385. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата закључио је да је ова обавеза формално испуњена. Комитет је „позвао власти Републике Србије да предузму неопходне мере како би се обезбедило да они који користе регионалне или мањинске језике у пракси могу да подносе државним органима усмене или писане представке на овим језицима“.

386. Према трећем периодичном извештају, Министарство за људска и мањинска права сакупило је податке, 2010. године, о коришћењу мањинских језика по областима, укључујући и оне са говорницима мађарског језика. У складу са добијеним подацима, нису примљени захтеви на језицима мањина у овим областима. Према представницима говорника, постојали су проблеми при подношењу писаних представака на мађарском језику у неким случајевима. Комитет експерата тражи од органа власти да се о овим проблемима изјасне у следећем периодичном извештају.

387. Комитет експерата поновио је свој претходни закључак да је ова обавеза званично испуњена. Комитет позива власти Републике Србије да обезбеде да они који користе мађарски језик у пракси могу предавати усмене или писане представке.

⁹Видети Трећи периодични извештај Србије, МАЊ-ЈЕЗ (2015.) ПР 1, параграф 311.

Став 2

По питању локалних и регионалних власти на чијој територији одређени број становника користи регионалне или мањинске језике а да је тај број такав да оправдава доле поменуте мере, државе чланице преузимају обавезу да одобре или охрабре:

б могућност за оне који користе регионалне или мањинске језике да поднесу писмене или усмене представке на тим језицима;

388. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата закључио је да је ова обавеза испуњена и тражио је од власти Републике Србије да доставе конкретне информације у следећем периодичном извештају.

389. Према трећем периодичном извештају, скорашње истраживање спроведено у 39 општина у којима се званично користе мањински језици, показало је да је 14 правних лекова поднесено на мађарском језику против првостепених пресуда. Комитет експерата позива органе власти да разјасне да ли ово такође укључује регионалне органе власти.

390. Комитет експерата сматра да је ова обавеза испуњена што се тиче локалних органа власти. Што се тиче регионалних органа власти, Комитет експерата није у позицији да донесе закључке о испуњењу ове обавезе.

г употребу, ако је неопходно заједно са именом на званичном језику државе, традиционалних облика имена места на регионалним или мањинским језицима.

391. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата закључио је да је ова обавеза делимично испуњена, и „позвао је власти Републике Србије да начине кораке како би се обезбедило да се званично одређени називи места на регионалним или мањинским језицима користе у пракси, у складу са традицијом и ортографијом језика у питању“.

392. У трећем периодичном извештају нису достављене нове конкретне информације у вези са овом обавезом. Поступак за утврђивање званично признатих назива места спроведен је током претходног циклуса мониторинга за мађарски језик, уз учешће националног савета говорника мађарског језика. Међутим, постоје недостаци у спровођењу ове обавезе у вези са знацима на путу и са железничким системом. Комитет експерата позива власти Републике Србије да разјасне ситуацију у вези са овом обавезом у следећем периодичном извештају.

393. Ипак, Комитет експерата сматра да је ова обавеза делимично испуњена и тражио је од власти Републике Србије да начине кораке како би се ови недостаци отклонили.

Став 3

Што се тиче јавних служби које обезбеђују управне власти или лица која делују у њихово име, државе чланице предузимају, у оквиру територије на којој се регионални или мањински језици користе, у сагласности са ситуацијом сваког језика и колико је то разумно могуће:

ц да омогуће онима који користе регионалне или мањинске језике да поднесу захтев на овим језицима.

394. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата закључио је да је ова обавеза формално испуњена. Охрабрио је власти Републике Србије да предузму мере како би се обезбедила могућност онима који користе регионалне или мањинске језике да захтеве државним службама подносе на регионалним или мањинским језицима.

395. Према трећем периодичном извештају, Покрајински секретаријат Аутономне Покрајине Војводине обавезује оне који пружају јавне услуге да користе формуларе за фактуре, изводе и обавештења на српском језику и на званичним језицима мањина.

396. Према једном извештају о остваривању права на званичну употребу језика и писма националних мањина у Аутономној Покрајини Војводини (2012. године) и на основу података прикупљених од општина (2013. године), може се закључити да је у државним службама број фактура издатих на језицима мањина у порасту.

397. Комитет експерата сматра да је ова обавеза испуњена.

Став 4

У намери да се остваре одредбе садржане у ставовима 1,2. и 3. државе чланице преузимају једну или више од следећих обавеза:

ц *удовољавање, колико је то могуће, захтевима запослених у јавним службама који познају неки регионални или мањински језик да буду ангажовани на територијама на којима се ови језици користе.*

398. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата опет није био у позицији да донесе закључке о испуњењу ове обавезе.

399. У трећем периодичном извештају, власти Републике Србије нису доставиле конкретне информације о спровођењу ове обавезе.

400. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

Став 5

Државе чланице преузимају обавезу да допусте употребу и усвајање породичних имена на регионалним или мањинским језицима, на захтев оних који су заинтересовани.

401. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата поновио је свој претходни закључак да је ова обавеза формално испуњена и „позвао је власти Републике Србије да предузму неопходне мере како би се обезбедила употреба или усвајање презимена на регионалним или мањинским језицима“.

402. У трећем периодичном извештају нису достављене информације о коришћењу постојећих правних одредби у пракси од стране говорника мађарског језика.

403. Комитет експерата поновио је свој претходни закључак да је ова обавеза званично испуњена.

Члан 11 – Средства јавног информисања

Став 3

Државе чланице преузимају обавезу да обезбеде да интереси корисника регионалних или мањинских језика буду представљени и узети у обзир тако што се могу стварати одговарајућа тела која би била у складу са законом и одговорностима које постоје када се гарантује слобода и плурализам медија.

404. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата закључио је да је ова обавеза испуњена и „позвао је власти Републике Србије да испитају могућност заступања интереса оних који користе такве језике пред релевантним органима средстава јавног информисања, такође.“

405. Према трећем периодичном извештају, Законом о националним саветима националних мањина дозвољава се националним саветима да заступају интересе мањина пред различитим управним и стручним телима на државном нивоу.

406. Комитет експерата поновио је свој претходни закључак да је ова обавеза испуњена. Међутим, поново је охрабрио власти Републике Србије да испитају могућност заступања интереса оних који користе такве језике пред релевантним органима средстава јавног информисања, такође.

Члан 12 – Културне активности и погодности

Став 1

Што се тиче културних активности и олакшица, посебно библиотека, видеотека, културних центара, музеја, архива, академија, позоришта или биоскопа, као и литерарних радова или филмске продукције, различитих облика културног изражавања, фестивала и културне индустрије, укључујући и употребу нових технологија, државе чланице преузимају обавезу да унутар територије на којој се ови језици користе, и до степена до ког су јавне власти за то надлежне, имају овлашћења или играју одговарајућу улогу:

б *да подстакну различита средства путем којих би дела сачињена на регионалним или мањинским језицима постала доступна, помагањем и развојем превођења, надсинхронизације и титлованих превода;*

407. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата није био у позицији да закључи о испуњењу ове обавезе. Тражио је да власти Републике Србије доставе информације о томе да ли постоји мрежа подршке за превођење са мађарског језика.

408. Током трећег циклуса мониторинга, власти Републике Србије нису доставиле захтеване информације.

409. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

ц *да унапреде приступ регионалних или мањинских језика радовима произведеним на другим језицима, развојем превода, надсинхронизације и титлованих превода;*

410. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата није био у позицији да закључи о испуњењу ове обавезе. Тражио је да власти Републике Србије доставе информације о томе да ли постоји мрежа подршке за превођење на мађарски језик.

411. Током трећег циклуса мониторинга, власти Републике Србије нису доставиле релевантне информације о мрежи подршке за превођење на мађарски језик.

412. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

Став 2

Што се тиче територија различитих од оних на којима су регионални или мањински језици традиционално у употреби, државе предузимају, уколико број њихових корисника то оправдава, да одобре, охрабре и/или омогуће одговарајуће културне активности и олакшице у складу са претходним ставом.

413. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата није био у позицији да закључи о испуњењу ове обавезе. Тражио је да власти Републике Србије доставе више информација у следећем периодичном извештају.

414. Током трећег циклуса мониторинга, Комитету експерата није достављена никаква информација у вези са овом обавезом.

415. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

Члан 14 – Прекогранична размена

Државе чланице преузимају обавезу:

- а да примене постојеће двостране или вишестране аранжмане који их везују са државама у којима се исти језик користи у идентичној или сличној форми, или, ако је неопходно, да траже да закључе такве споразуме, на начин који би унапредио контакте између корисника истог језика у одређеној држави на пољу културе, образовања, информација, оспособљавања и трајног образовања;*

416. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата поновио је свој претходни закључак да је ова обавеза делимично испуњена. Охрабрио је власти Републике Србије да ојачају примену текућих обавеза у погледу мађарског језика.

417. Према трећем периодичном извештају, билатералним споразумом о заштити националних мањина са Мађарском предвиђени су унапређење и развој језичког идентитета мањина. Мешовите билатералне комисије процењују испуњење обавеза из овог споразума.

418. Међутим, током трећег циклуса мониторинга, Комитет експерата није добио конкретне информације о спровођењу овог споразума у пракси.

419. Комитет експерата закључује да је ова обавеза званично испуњена. Комитет охрабрује власти Републике Србије да ојачају примену текуће обавезе.

3.2.6 Ромски језик

420. Комитет експерата неће давати изјаве о обавезама за које је у претходним извештајима закључено да су испуњене, а о којима није добио никакве нове информације које би изискивале поновну процену претходних налаза. Комитет ипак задржава право да процени ситуацију поново у некој каснијој фази. Ове одредбе наведене су у доњем тексту:

Члан 9. став 1. д;

Члан 11. став 1. а (iii), б (ii), ц (ii), д, ф (ii), став 2.;

Члан 12. став 1. а, ф;

Члан 13. став 1. ц.

421. Према трећем периодичном извештају, ромски језик није у званичној употреби ни у једној општини ни локалном насељу у Републици Србији. Мањински језици уводе се у званичну употребу уколико говорници сачињавају 15% становништва. На основу резултата пописа становништва из 2011. године, припадници ромске мањине нису достигли законом одређени проценат ни у једној општини ни локалном насељу.

Члан 8 – образовање

Став 1

У погледу образовања државе преузимају обавезу да на оној територији на којој су ови језици у употреби, у складу са ситуацијом сваког од ових језика, и без икаквих ометања учења званичног језика:

Предшколско образовање

- а* *i* *омогуће предшколско образовање на одговарајућем регионалном или мањинском језику; или*
- ii* *омогуће значајан део предшколског образовања на одговарајућем регионалном или мањинском језику; или*
- iii* *примене једну од ових мера макар на оне полазнике чије породице тако нешто захтевају а чији се број сматра довољним; или*
- iv* *ако јавне власти немају директних овлашћења у области предшколског образовања, да стимулишу или охрабре примену мера које су поменуте;*

422. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата закључио је да је ова обавеза делимично испуњена. Позвао је власти Републике Србије да ојачају предшколско образовање на ромском језику у централној Србији.

423. Према трећем периодичном извештају, двојезично предшколско образовање на српском и ромском језику нудило се као могућност од 2010. до 2012. године у две општине у централној Србији (Крушевац и Врање) у шест школа за 205 деце. Од краја пројекта у Врању, крајем школске 2011/2012. године, предшколско образовање на ромском језику нудило се као могућност једино у Крушевцу за 55 деце у школској 2012/2013. години.

424. Комитет експерата поновио је свој претходни закључак да је ова обавеза делимично испуњена.

Основно образовање

- б* *i* *омогуће основно образовање на одговарајућем регионалном или мањинском језику; или*
- ii* *обезбеде значајан део основног образовања на одговарајућем регионалном или мањинском језику; или*
- iii* *обезбеде, у оквиру основног образовања, да учење одговарајућег регионалног или мањинског језика постане интегрални део наставног плана; или*
- iv* *примене једну од ове три мере макар на оне полазнике чије породице тако нешто захтевају а чији се број сматра довољним;*

425. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата закључио је да је ова обавеза делимично испуњена. Охрабрио је органе власти да предузму мере како би се унапредило основно образовање на ромском језику у централној Србији.

426. У трећем кругу мониторинга, Комитет експерата обавештен је да се основно образовање на ромском језику нудило као могућност у девет општина у Аутономној Покрајини Војводини у 18 школа са укупно 534 ученика у школској 2012/2013. години. У централној Србији, ниједна школа није понудила могућност основног образовања на ромском језику.

427. Комитет експерата поновио је свој претходни закључак да је ова обавеза делимично испуњена.

Средње образовање

- ц* *i* *омогуће средње образовање на одговарајућем регионалном или мањинском језику; или*

- ii* омогуће значајан део средњег образовања на одговарајућем регионалном или мањинском језику; или
- iii* обезбеде, у оквиру средњег образовања, услове за учење одговарајућег регионалног или мањинског језика у оквиру наставног плана; или
- iv* примене једну од ових мера макар на оне ђаке који тако желе или, ако је то применљиво, чије породице тако желе и чији се број сматра довољним;

428. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата закључио је да ова обавеза није испуњена. Комитет је „охрабрио органе власти да предузму мере, укључујући мере подизања свести и финансијске мере, како би се у оквиру средњег образовања обезбедила макар настава ромског језика, као саставног дела наставног плана оним ученицима који тако желе, а чији се број сматра довољним“.

429. Према трећем периодичном извештају, средње образовање на ромском језику није се нудило као могућност у току периода извештавања.

430. Комитет експерата поновио је свој претходни закључак да ова обавеза није испуњена.

Средње стручно образовање

- д i* омогуће техничко или специјалистичко образовање на одговарајућим регионалним или мањинским језицима; или
- ii* омогуће значајан део техничког образовања на одговарајућим регионалним или мањинским језицима; или
- iii* у оквиру техничког или специјалистичког образовања створе услове за учење одговарајућег регионалног или мањинског језика у оквиру наставног плана; или
- iv* примене једну од ових мера макар према оним ђацима који тако желе или, ако је то применљиво, чије породице тако желе у броју који се сматра довољним,

431. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата закључио је да ова обавеза није испуњена. Позвао је власти Републике Србије да предузму мере како би се обезбедила примена ове обавезе на ромски језик.

432. Према трећем периодичном извештају, техничко и стручно образовање на ромском језику није се нудило као могућност у току периода извештавања.

433. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

Комитет експерата позива власти Републике Србије да предузму мере за промовисање ромског језика на свим нивоима образовања.

Више и високо образовање

- е ...*
- ii* омогуће услове за студирање ових језика као предмета на универзитетима или вишим школама; или

434. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата закључио је да је ова обавеза испуњена у општем смислу за све језике из Дела III.

435. Према трећем периодичном извештају, предавања се одржавају на ромском језику на Високој школи стручних студија у Вршцу. Национални савет покренуо је иницијативу да се оформи студијска група за ромски језик на Универзитету у Београду.

436. Узевши у обзир овај развој, Комитет експерата сматра да је ова обавеза делимично испуњена и охрабрује власти Републике Србије да наставе са напорима како би се ромски језик студирао на нивоу универзитета.

Образовање одраслих

- ф ...*
- iii* ако власти немају директног овлашћења у области образовања одраслих, да стимулишу или охрабре проучавање тих језика као предмета у оквиру образовања одраслих;

437. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата није био у позицији да закључи о испуњењу ове обавезе и захтевао је више информација у следећем периодичном извештају. Позвао је „власти Републике Србије да предузму мере да се подстакне и/или охрабри проучавање свих језика из Дела III као наставних предмета у оквиру образовања одраслих и трајног образовања.“

438. У трећем периодичном извештају нису достављене конкретне информације о коришћењу ромског језика у оквиру образовања одраслих. Помиње се само настава организована за одрасле који нису имали прилике да заврше школу. Ова настава одвија се искључиво на српском језику. Комитет експерата није упознат са случајевима образовања одраслих на језицима мањина.

439. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

г начине аранжмане који би обезбедили учење историје и културе која се тиче регионалних или мањинских језика;

440. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата закључио је да је ова обавеза делимично испуњена, и тражио је од органа власти да доставе конкретне информације у следећем периодичном извештају.

441. У трећем периодичном извештају нису достављене конкретне информације. Ипак, захваљујући информацијама добијеним у току другог циклуса мониторинга, Комитет експерата је упознат са флексибилношћу редовног школског програма којим је омогућена настава историје и културе мањинских језика. Комитету експерата није јасно у којој мери ученици који припадају већинском становништву уче о историји и култури мањинских језика.

442. Комитет експерата поновио је свој претходни закључак да је ова обавеза делимично испуњена и тражио је од власти Републике Србије да доставе више конкретних информација у следећем периодичном извештају.

Члан 9 – Судска овлашћења

Став 1

Земље чланице се обавезују, у односу на оне судске области у којима број становника који употребљавају регионалне или мањинске језике оправдава доле поменуте мере, у складу са ситуацијом са сваким од ових језика и под условом да судија не сматра да употреба олакшица предвиђених овим чланом може да омете ваљано спровођење поступка:

а у кривичном поступку:

ii да окривљеном гарантују право да употребљава сопствени регионални или мањински језик;

уколико је то неопходно уз помоћ тумача и превода без додатних трошкова за те особе;

443. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата није био у позицији да закључи о испуњењу ове обавезе. Тражио је да власти Републике Србије доставе више информација у следећем периодичном извештају.

444. Током трећег циклуса мониторинга, власти Републике Србије нису доставиле одговарајуће информације о спровођењу ове обавезе.

445. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

а ...

iii да обезбеде да захтев и доказ, без обзира на то да ли је у писаној или усменој форми, не буде сматран неприхватљивим само због тога што је формулисан на регионалном или мањинском језику; и/или

уколико је то неопходно уз помоћ тумача и превода без додатних трошкова за те особе;

446. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата није био у позицији да закључи о испуњењу ове обавезе. Тражио је да власти Републике Србије доставе више информација у следећем периодичном извештају.

447. Током трећег циклуса мониторинга, власти Републике Србије нису доставиле одговарајуће информације о спровођењу ове обавезе.

448. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

б у грађанским парницама:

ii да допусте, кад год странка треба да се појави лично пред судом, да може да користи сопствени регионални или мањински језик без икаквих додатних трошкова; и/или

уколико је то потребно, уз коришћење услуга писаног или усменог превођења;

449. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата није био у позицији да закључи о испуњењу ове обавезе. Тражио је да власти Републике Србије доставе више информација у следећем периодичном извештају.

450. Током трећег циклуса мониторинга, власти Републике Србије нису доставиле одговарајуће информације о спровођењу ове обавезе.

451. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

ц у поступцима пред судовима који се тичу управних ствари:

ii да допусте, кад год странка треба лично да се појави пред судом, да може да користи сопствени регионални или мањински језик без икаквих додатних трошкова; и/или

уколико је то потребно, уз коришћење услуга писаног или усменог превођења;

452. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата опет није био у позицији да донесе закључке о испуњењу ове обавезе. Стога, тражио је да власти Републике Србије доставе одговарајуће информације у следећем периодичном извештају.

453. Према трећем периодичном извештају, нема поступака који се воде пред Управним судом у којима би било неопходно да се поступак води уз усмено превођење са ромског језика/на ромски језик. Све жалбе поднете су на српском језику.

454. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

Став 2

Државе чланице се обавезују:

а да не доводе у питање ваљаност правних докумената само због тога што су донети на регионалном или мањинском језику; или

455. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата закључио је да је ова обавеза испуњена у општем смислу за све језике из Дела III.

456. Ипак, трећи периодични извештај не садржи ниједну информацију о овој обавези.

457. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

Став 3

Земље чланице преузимају обавезу да се на регионалним или мањинским језицима нађу најзначајнији национални законодавни текстови, а посебно они који се тичу лица која користе ове језике, осим ако они до њих нису дошли на неки други начин.

458. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата није био у позицији да закључи о испуњењу ове обавезе. Тражио је да власти Републике Србије доставе више информација у следећем периодичном извештају.

459. Према трећем периодичном извештају, неки национални правни текстови преведени су на ромски језик.¹⁰

460. Комитет експерата сматра да је ова обавеза делимично испуњена. Комитет подстиче власти Републике Србије да обезбеде још правних текстова на ромском језику.

Члан 10 – Управне власти и јавне службе

Став 1

У оквиру административних области државе, у којима број њених становника који користи регионалне или мањинске језике оправдава мере које су наведене у овом члану, у складу са ситуацијом са сваком од тих језика, државе чланице, колико је то год разумно могуће, преузимају следеће обавезе:

а ...

iv да обезбеде да они који користе регионалне или мањинске језике могу да подносе усмене или писмене представке на овим језицима; или

¹⁰Видети Трећи периодични извештај Србије, МАЊ-ЈЕЗ (2015) ПР 1, став 311.

461. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата закључио је да ова обавеза није испуњена. Позвао је „власти Републике Србије да предузму неопходне мере како би се обезбедило да они који користе регионалне или мањинске језике у пракси могу да подносе државним органима усмене или писане представке на овим језицима“.

462. Током трећег циклуса мониторинга, власти Републике Србије нису доставиле одговарајуће информације о спровођењу ове обавезе.

463. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

ц да се омогући управним властима да израђују нацрте докумената на регионалним или мањинским језицима.

464. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата поновио је свој претходни закључак да је ова обавеза испуњена (у погледу регионалних или мањинских језика уопштено гледано), али тражио је од власти Републике Србије да доставе више информација о нацртима докумената сачињеним на регионалним или мањинским језицима од стране управних власти у следећем периодичном извештају.

465. Током трећег циклуса мониторинга, власти Републике Србије нису доставиле одговарајуће информације о спровођењу ове обавезе.

466. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

Став 2

По питању локалних и регионалних власти на чијој територији одређени број становника користи регионалне или мањинске језике а да је тај број такав да оправдава доле поменуте мере, државе чланице преузимају обавезу да одобре или охрабре:

б могућност за оне који користе регионалне или мањинске језике да поднесу писмене или усмене представке на тим језицима;

467. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата закључио је да ова обавеза није испуњена у погледу локалних органа власти. Што се тиче регионалних органа власти, ова обавеза није примењива на ромски језик. Комитет експерата тражио је од власти Републике Србије да доставе информације у следећем периодичном извештају.

468. Током трећег циклуса мониторинга, власти Републике Србије нису доставиле одговарајуће информације о спровођењу ове обавезе.

469. Комитет експерата поновио је свој претходни закључак да ова обавеза није испуњена у погледу локалних и регионалних органа власти.

ц да регионалне власти објављују своја званична документа на одговарајућим регионалним или мањинским језицима;

470. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата закључио је да ова обавеза није испуњена. Охрабрио је власти Републике Србије да предузму мере како би се обезбедило објављивање званичних докумената на ромском језику од стране регионалних органа власти.

471. Током трећег циклуса мониторинга, власти Републике Србије нису доставиле одговарајуће информације о спровођењу ове обавезе.

472. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

д да локалне власти објављују свој званични документ на одговарајућим регионалним или мањинским језицима;

473. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата није био у позицији да закључи о испуњењу ове обавезе. Тражио је да власти Републике Србије доставе конкретне информације у следећем периодичном извештају.

474. Током трећег циклуса мониторинга, власти Републике Србије нису доставиле одговарајуће информације о спровођењу ове обавезе.

475. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

- г употребу, ако је неопходно заједно са именом на званичном језику државе, традиционалних облика имена места на регионалним или мањинским језицима.*

476. Комитет експерата поновио је свој претходни закључак да ова обавеза тренутно није примењива на ромски језик.

Став 3

Што се тиче јавних служби које обезбеђују управне власти или лица која делују у њихово име, државе чланице предузимају, у оквиру територије на којој се регионални или мањински језици користе, у сагласности са ситуацијом сваког језика и колико је то разумно могуће:

- ц да омогуће онима који користе регионалне или мањинске језике да поднесу захтев на овим језицима.*

477. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата закључио је да је ова обавеза формално испуњена. охрабрио је власти Републике Србије да предузму организационе и практичне мере како би се обезбедила могућност онима који користе регионалне или мањинске језике да предају захтеве јавним службама на овом језику.

478. Током трећег циклуса мониторинга, власти Републике Србије нису доставиле одговарајуће информације о спровођењу ове обавезе.

479. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

Став 4

У намери да се остваре одредбе садржане у ставовима 1, 2. и 3. државе чланице преузимају једну или више од следећих обавеза:

- ц удовољавање, колико је то могуће, захтевима запослених у јавним службама који познају неки регионални или мањински језик да буду ангажовани на територијама на којима се ови језици користе.*

480. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата опет није био у позицији да донесе закључке о испуњењу ове обавезе.

481. Током трећег циклуса мониторинга, власти Републике Србије нису доставиле одговарајуће информације о спровођењу ове обавезе.

482. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

Став 5

Државе чланице преузимају обавезу да допусте употребу и усвајање породичних имена на регионалним или мањинским језицима, на захтев оних који су заинтересовани.

483. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата поновио је свој претходни закључак да је ова обавеза формално испуњена и „позвао је власти Републике Србије да предузму неопходне мере како би се обезбедила употреба или усвајање презимена на регионалним или мањинским језицима”.

484. У трећем периодичном извештају нису достављене информације о коришћењу постојећих правних одредби у пракси од стране говорника ромског језика. Ипак Комитет експерата није чуо за проблеме на које корисници наилазе.

485. Комитет експерата сматра да је ова обавеза испуњена.

Члан 11 – Средства јавног информисања

Став 1

Државе чланице преузимају обавезу да за оне који користе регионалне или мањинске језике на територији на којој се ови језици говоре, у складу са ситуацијом сваког од језика, до степена до којег јавне власти, директно или индиректно, имају надлежност, моћ или играју одговарајућу улогу у овој области, и поштујући принцип независности и аутономности средстава јавног информисања:

- е и охрабре или олакшају стварање и очување макар једних новина на регионалним или мањинским језицима; или*

486. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата закључио је да ова обавеза није испуњена. Позвао је власти Републике Србије да охрабре и/или омогуће оснивање макар једних новина на ромском језику као и одржавање постојећих новина на регионалним или мањинским језицима.

487. Према трећем периодичном извештају, један двонедељник објављује се на ромском језику, а три двојезична месечна часописа објављују се на српском и ромском језику (један од њих такође садржи стране на мађарском језику и румунском језику).

488. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена. Комитет охрабрује власти Републике Србије да наставе са напорима и ојачају своје напоре да се подржи објављивање новина и часописа на ромском језику.

Став 3

Државе чланице преузимају обавезу да обезбеде да интереси корисника регионалних или мањинских језика буду представљени и узети у обзир тако што се могу стварати одговарајућа тела која би била у складу са законом и одговорностима које постоје када се гарантује слобода и плурализам медија.

489. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата закључио је да је ова обавеза испуњена и „позвао је власти Републике Србије да испитају могућност заступања интереса оних који користе такве језике пред релевантним органима средстава јавног информисања, такође.”

490. Према трећем периодичном извештају, Законом о националним саветима националних мањина дозвољава се националним саветима да заступају интересе мањина пред различитим управним и стручним телима на државном нивоу.

491. Комитет експерата поновио је свој претходни закључак да је ова обавеза испуњена. Међутим, поново је охрабрио власти Републике Србије да испитају могућност заступања интереса оних који користе такве језике пред релевантним органима средстава јавног информисања, такође.

Члан 12 – Културне активности и погодности

Став 1

Што се тиче културних активности и олакшица, посебно библиотека, видеотека, културних центара, музеја, архива, академија, позоришта или биоскопа, као и литерарних радова или филмске продукције, различитих облика културног изражавања, фестивала и културне индустрије, укључујући и употребу нових технологија, државе чланице преузимају обавезу да унутар територије на којој се ови језици користе, и до степена до ког су јавне власти за то надлежне, имају овлашћења или играју одговарајућу улогу:

- б да подстакну различита средства путем којих би дела сачињена на регионалним или мањинским језицима постала доступна, помагањем и развојем превођења, надсинхронизације и титлованих превода;*

492. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата није био у позицији да закључи о испуњењу ове обавезе. Тражио је да власти Републике Србије доставе информације о томе да ли постоји мрежа подршке за превођење са ромског језика.

493. Током трећег циклуса мониторинга, власти Републике Србије нису доставиле захтеване информације.

494. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

- ц да унапреде приступ регионалних или мањинских језика радовима произведеним на другим језицима, развојем превода, надсинхронизације и титлованих превода;*

495. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата није био у позицији да закључи о испуњењу ове обавезе. Тражио је да власти Републике Србије доставе информације о томе да ли постоји мрежа подршке за превођење на ромски језик.

496. У трећем периодичном извештају помиње се да је 11.465.000 РСД (95.000 ЕУР) искоришћено за финансирање културних активности – за издавање књига и часописа, позоришне продукције, фестивале – ромске мањине у периоду од 2010. до 2012. године. Ипак, овом информацијом се не појашњава да ли је пружена подршка превођењу на ромски језик. Комитет експерата тражи од власти Републике Србије да информације о томе доставе у следећем периодичном извештају.

497. Комитет експерата још није у позицији да закључи о испуњењу ове обавезе.

Став 2

Што се тиче територија различитих од оних на којима су регионални или мањински језици традиционално у употреби, државе предузимају, уколико број њихових корисника то оправдава, да одобре, охрабре и/или омогуће одговарајуће културне активности и олакшице у складу са претходним ставом.

498. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата није био у позицији да закључи о испуњењу ове обавезе. Тражио је да власти Републике Србије доставе више информација у следећем периодичном извештају.

499. Током трећег циклуса мониторинга, власти Републике Србије нису доставиле одговарајуће информације о спровођењу ове обавезе.

500. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

Члан 14 – Прекогранична размена

Државе чланице преузимају обавезу:

а да примене постојеће двостране или вишестране аранжмане који их везују са државама у којима се исти језик користи у идентичној или сличној форми, или, ако је неопходно, да траже да закључе такве споразуме, на начин који би унапредио контакте између корисника истог језика у одређеној држави на пољу културе, образовања, информација, оспособљавања и трајног образовања;

501. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата закључио је да ова обавеза није испуњена. Стога, охрабрио је власти Републике Србије да закључе споразуме са државама у којима се ромски језик користи у истоветном или сличном облику, на начин на који би се подстакао контакт између говорника овог језика у областима културе, образовања, информисања итд.

502. Током трећег циклуса мониторинга, органи власти нису доставили одговарајуће информације о спровођењу ове обавезе.

503. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

б у корист регионалних или мањинских језика, да олакшају или унапреде сарадњу између две стране границе, а посебно између регионалних или локалних власти на чијим територијама се исти језик користи у идентичној или сличној форми.

504. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата није био у позицији да закључи о испуњењу ове обавезе. Тражио је да власти Републике Србије доставе више информација у следећем периодичном извештају.

505. Током трећег циклуса мониторинга, власти Републике Србије нису доставиле одговарајуће информације о спровођењу ове обавезе.

506. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

3.2.7 Румунски језик

507. Комитет експерата неће давати изјаве о обавезама за које је у претходним извештајима закључено да су испуњене, а о којима није добио никакве нове информације које би изискивале поновну процену претходних налаза. Комитет ипак задржава право да процени ситуацију поново у некој каснијој фази. Ове одредбе наведене су у доњем тексту:

Члан 8, став 1 е (ii);

Члан 9, став 1 а (ii), а (iii), б (ii), д; став 2;

Члан 10, став 1 ц, став 2 ц, д;

Члан 11, став 1 а (iii), б (ii), ц (ii), е (i), ф (ii), став 2;

Члан 12, став 1 а, ф;

Члан 13, став 1 ц;

Члан 14 б.

Члан 8 – Образовање

Став 1

У погледу образовања државе преузимају обавезу да на оној територији на којој су ови језици у употреби, у складу са ситуацијом сваког од ових језика, и без икаквих ометања учења званичног језика:

Предшколско образовање

- а*
 - i* омогуће предшколско образовање на одговарајућем регионалном или мањинском језику; или
 - ii* омогуће значајан део предшколског образовања на одговарајућем регионалном или мањинском језику; или
 - iii* примене једну од ових мера макар на оне полазнике чије породице тако нешто захтевају а чији се број сматра довољним; или
 - iv* ако јавне власти немају директних овлашћења у области предшколског образовања, да стимулишу или охрабре примену мера које су поменуте;

508. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата закључио је да је ова обавеза делимично испуњена. Позвао је власти Републике Србије да ојачају предшколско образовање на румунском језику.

509. Према трећем периодичном извештају, предшколско образовање на румунском језику обезбеђено је у осам општина у девет школа за 131-138 деце током три школске године у том периоду. Двојезично предшколско образовање на српском и румунском језику нудило се као могућност у четири општине у пет школа за 106-116 деце у току истог периода.

510. Имајући на уму да је ситуација скоро непромењена у односу на други циклус мониторинга, Комитет експерата поновио је свој претходни закључак да је ова обавеза делимично испуњена. Комитет позива Власти Републике Србије да ојачају предшколско образовање на румунском језику.

Основно образовање

- б*
 - i* омогуће основно образовање на одговарајућем регионалном или мањинском језику; или
 - ii* обезбеде значајан део основног образовања на одговарајућем регионалном или мањинском језику; или
 - iii* обезбеде, у оквиру основног образовања, да учење одговарајућег регионалног или мањинског језика постане интегрални део наставног плана; или
 - iv* примене једну од ове три мере макар на оне полазнике чије породице тако нешто захтевају а чији се број сматра довољним;

511. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата закључио је да је ова обавеза испуњена. Ипак, поново је охрабрио власти Републике Србије да ојачају основно образовање на румунском језику, у сарадњи са говорницима.

512. Према трећем периодичном извештају, основно образовање на румунском језику обезбеђено је у десет општина, у 19 школа, у 118 одељења, за 1079 ученика, у 2012/2013. години. Предмет „Румунски језик са елементима националне културе“ нудио се у десет општина, у основним школама, за 267 ученика у току те године.

513. Комитет експерата сматра да је ова обавеза испуњена.

Средње образовање

- ц*
 - i* омогуће средње образовање на одговарајућем регионалном или мањинском језику; или
 - ii* омогуће значајан део средњег образовања на одговарајућем регионалном или мањинском језику; или
 - iii* обезбеде, у оквиру средњег образовања, услове за учење одговарајућег регионалног или мањинског језика у оквиру наставног плана; или

iv примене једну од ових мера макар на оне ђаке који тако желе или, ако је то применљиво, чије породице тако желе и чији се број сматра довољним;

514. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата закључио је да је ова обавеза делимично испуњена.

515. Према трећем периодичном извештају, средње образовање на румунском језику обезбеђено је у једној школи у четири разреда за 104 ученика у школској 2012/2013. години. Предмет „Румунски језик са елементима националне културе“ изучавало је 36 ученика у две средње школе, у две општине, током исте школске године.

516. Имајући на уму да је ситуација непромењена у односу на други циклус мониторинга, Комитет експерата поновио је свој претходни закључак да је ова обавеза делимично испуњена.

Средње стручно образовање

- д i омогуће техничко или специјалистичко образовање на одговарајућим регионалним или мањинским језицима; или*
- ii омогуће значајан део техничког образовања на одговарајућим регионалним или мањинским језицима; или*
- iii у оквиру техничког или специјалистичког образовања створе услове за учење одговарајућег регионалног или мањинског језика у оквиру наставног плана; или*
- iv примене једну од ових мера макар према оним ђацима који тако желе или, ако је то применљиво, чије породице тако желе у броју који се сматра довољним,*

517. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата закључио је да је ова обавеза делимично испуњена. Позвао је власти Републике Србије да ојачају техничко и стручно образовање на румунском језику.

518. Према трећем периодичном извештају, једна школа омогућила је техничко и стручно образовање у току овог трогодишњег периода.

519. Имајући на уму да је ситуација скоро непромењена у односу на други циклус мониторинга, Комитет експерата поновио је свој претходни закључак да је ова обавеза делимично испуњена.

Образовање одраслих

- ф ...*
- iii ако власти немају директног овлашћења у области образовања одраслих, да стимулишу или охрабре проучавање тих језика као предмета у оквиру образовања одраслих;*

520. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата закључио је да ова обавеза није испуњена. Позвао је „власти Републике Србије да предузму мере да се подстакне и/или охрабри проучавање свих језика из Дела III као наставних предмета у оквиру образовања одраслих и трајног образовања“.

521. У трећем периодичном извештају нису достављене конкретне информације о коришћењу румунског језика у образовању одраслих. Помиње се само настава организована за одрасле који нису имали прилике да заврше школу. Ова настава одвија се искључиво на српском језику. Комитет експерата није упознат са случајевима образовања одраслих на језицима мањина.

522. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

- г начине аранжмане који би обезбедили учење историје и културе која се тиче регионалних или мањинских језика;*

523. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата закључио је да је ова обавеза делимично испуњена, и тражио је од власти Републике Србије да доставе конкретне информације у следећем периодичном извештају.

524. Захваљујући информацијама добијеним у току другог циклуса мониторинга, Комитет експерата је упознат са флексибилношћу редовног школског програма којим је омогућена настава историје и културе мањинских језика. Комитету експерата није јасно у којој мери ученици који припадају већинском становништву уче о историји и култури мањинских језика.

525. Комитет експерата поновио је свој претходни закључак да је ова обавеза делимично испуњена и тражио је од власти Републике Србије да доставе више конкретних информација у следећем периодичном извештају.

Члан 9 – Судска овлашћења

Став 1

Земље чланице се обавезују, у односу на оне судске области у којима број становника који употребљавају регионалне или мањинске језике оправдава доле поменуте мере, у складу са ситуацијом са сваким од ових језика и под условом да судија не сматра да употреба олакшица предвиђених овим чланом може да омете ваљано спровођење поступка:

ц у поступцима пред судовима који се тичу управних ствари:

ii да допусте, кад год странка треба лично да се појави пред судом, да може да користи сопствени регионални или мањински језик без икаквих додатних трошкова; и/или

уколико је то потребно, уз коришћење услуга писаног или усменог превођења;

526. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата није био у позицији да закључи о испуњењу ове обавезе. Тражио је да власти Републике Србије доставе више информација у следећем периодичном извештају.

527. Према трећем периодичном извештају, нема поступака који се воде пред Управним судом у којима би било неопходно да се поступак води уз усмено превођење на румунски језик/са румунског језика. Све жалбе поднете су на српском језику.

528. Комитет експерата сматра да је ова обавеза формално испуњена. Тражи од власти Републике Србије да доставе конкретније информације у вези са судским поступцима који се тичу управних ствари.

Став 3

Земље чланице преузимају обавезу да се на регионалним или мањинским језицима нађу најзначајнији национални законодавни текстови, а посебно они који се тичу лица која користе ове језике, осим ако они до њих нису дошли на неки други начин.

529. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата поновио је свој претходни закључак да је ова обавеза делимично испуњена.

530. Према трећем периодичном извештају, неки национални правни текстови преведени су на румунски језик.¹¹

531. Комитет експерата поновио је свој претходни закључак да је ова обавеза делимично испуњена. Комитет подстиче власти Републике Србије да обезбеде још правних текстова на румунском језику.

Члан 10 – Управне власти и јавне службе

Став 1

У оквиру административних области државе, у којима број њених становника који користи регионалне или мањинске језике оправдава мере које су наведене у овом члану, у складу са ситуацијом са сваким од тих језика, државе чланице, колико је то год разумно могуће, преузимају следеће обавезе:

а ...

iv да обезбеде да они који користе регионалне или мањинске језике могу да подносе усмене или писмене представке на овим језицима; или

532. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата закључио је да је ова обавеза формално испуњена. Позвао је „власти Републике Србије да предузму неопходне мере како би се обезбедило да они који користе регионалне или мањинске језике у пракси могу да подносе државним органима усмене или писане представке на овим језицима“.

533. Према трећем периодичном извештају, Министарство за људска и мањинска права сакупило је податке, 2010. године, о коришћењу мањинских језика по областима, укључујући и оне од говорника румунског језика. У складу са добијеним подацима, нису примљени захтеви на језицима мањина у овим областима.

534. Комитет експерата сматра да је ова обавеза формално испуњена.

¹¹Видети Трећи периодични извештај Србије, МАЊ-ЈЕЗ (2015.) ПР 1, став 311.

Став 2

По питању локалних и регионалних власти на чијој територији одређени број становника користи регионалне или мањинске језике а да је тај број такав да оправдава доле поменуте мере, државе чланице преузимају обавезу да одобре или охрабре:

б могућност за оне који користе регионалне или мањинске језике да поднесу писмене или усмене представке на тим језицима;

535. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата закључио је да је ова обавеза испуњена по питању локалних органа власти и формално испуњена што се тиче регионалних органа власти. Тражио је да власти Републике Србије доставе информације у следећем периодичном извештају.

536. Према трећем периодичном извештају, скорашња истраживања показују да су у општинама у којима је румунски језик у званичној употреби, управни органи примали усмене или писане представке на румунском језику.

537. По питању локалних органа власти, Комитет експерата сматра да је ова обавеза испуњена. Што се тиче регионалних органа власти, Комитет експерата поновио је свој претходни закључак да је ова обавеза званично испуњена. Комитет охрабрује власти Републике Србије да гарантују могућност подношења усмених или писаних представака на румунском језику.

г употребу, ако је неопходно заједно са именом на званичном језику државе, традиционалних облика имена места на регионалним или мањинским језицима.

538. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата закључио је да је ова обавеза делимично испуњена, и „позвао је власти Републике Србије да начине кораке како би се обезбедило да се званично одређени називи места на регионалним или мањинским језицима користе у пракси, у складу са традицијом и ортографијом језика у питању”.

539. Према трећем периодичном извештају, поступак за утврђивање званично признатих назива места спроведен је у току претходних циклуса мониторинга за румунски језик, уз учешће Националног савета румунске националне мањине.

540. Комитет експерата сматра да је ова обавеза испуњена.

Став 3

Што се тиче јавних служби које обезбеђују управне власти или лица која делују у њихово име, државе чланице предузимају, у оквиру територије на којој се регионални или мањински језици користе, у сагласности са ситуацијом сваког језика и колико је то разумно могуће:

ц да омогуће онима који користе регионалне или мањинске језике да поднесу захтев на овим језицима.

541. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата закључио је да је ова обавеза формално испуњена. Охрабрио је власти Републике Србије да обезбеде могућност онима који користе регионалне или мањинске језике да предају захтеве јавним службама на сопственом језику.

542. Према трећем периодичном извештају, Покрајински секретаријат Аутономне Покрајине Војводине обавезује оне који пружају јавне услуге да користе формуларе за фактуре, изводе и обавештења на српском језику и на званичним језицима мањина.

543. Према једном извештају о остваривању права на званичну употребу језика и писма националних мањина у Аутономној Покрајини Војводини (2012. године) и на основу података прикупљених од општина (2013. године), може се закључити да је у државним службама број фактура издатих на језицима мањина у порасту.

544. Комитет експерата сматра да је ова обавеза испуњена.

Став 4

У намери да се остваре одредбе садржане у ставовима 1, 2. и 3. државе чланице преузимају једну или више од следећих обавеза:

ц удовољавање, колико је то могуће, захтевима запослених у јавним службама који познају неки регионални или мањински језик да буду ангажовани на територијама на којима се ови језици користе.

545. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата опет није био у позицији да донесе закључке о испуњењу ове обавезе.

546. Током трећег циклуса мониторинга, власти Републике Србије нису доставиле одговарајуће информације о спровођењу ове обавезе.

547. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

Став 5

Државе чланице преузимају обавезу да допусте употребу и усвајање породичних имена на регионалним или мањинским језицима, на захтев оних који су заинтересовани.

548. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата поновио је свој претходни закључак да је ова обавеза званично испуњена и „позвао је власти Републике Србије да предузму неопходне мере како би се обезбедила употреба или усвајање презимена на регионалним или мањинским језицима”.

549. У трећем периодичном извештају нису достављене информације о коришћењу постојећих правних одредби у пракси од стране говорника румунског језика.

550. Комитет експерата поновио је свој претходни закључак да је ова обавеза званично испуњена.

Члан 11 – Средства јавног информисања

Став 1

Државе чланице преузимају обавезу да за оне који користе регионалне или мањинске језике на територији на којој се ови језици говоре, у складу са ситуацијом сваког од језика, до степена до којег јавне власти, директно или индиректно, имају надлежност, моћ или играју одговарајућу улогу у овој области, и поштујући принцип независности и аутономности средстава јавног информисања:

д охрабре или олакшају производњу и дистрибуцију аудио или аудиовизуелних радова на регионалним или мањинским језицима;

551. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата закључио је да је ова обавеза делимично испуњена. Охрабрио је власти Републике Србије да појачају подршку румунском језику.

552. Према трећем периодичном извештају, један подносилац захтева који је продуцент медијског садржаја на румунском језику успешно је поднео захтев за државно финансирање једног пројекта у току трогодишњег периода од 2010. до 2012. године.

553. Комитет експерата сматра да је ова обавеза испуњена.

Став 3

Државе чланице преузимају обавезу да обезбеде да интереси корисника регионалних или мањинских језика буду представљени и узети у обзир тако што се могу стварати одговарајућа тела која би била у складу са законом и одговорностима које постоје када се гарантује слобода и плурализам медија.

554. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата закључио је да је ова обавеза испуњена и „позвао је власти Републике Србије да испитају могућност заступања интереса оних који користе такве језике пред релевантним органима средстава јавног информисања, такође.”

555. Према трећем периодичном извештају, Законом о националним саветима националних мањина дозвољава се националним саветима да заступају интересе мањина пред различитим управним и стручним телима на државном нивоу.

556. Комитет експерата поновио је свој претходни закључак да је ова обавеза испуњена. Међутим, поново је охрабрио власти Републике Србије да испитају могућност заступања интереса оних који користе такве језике пред релевантним органима средстава јавног информисања, такође.

Члан 12 – Културне активности и погодности

Став 1

Што се тиче културних активности и олакшица, посебно библиотека, видеотека, културних центара, музеја, архива, академија, позоришта или биоскопа, као и литерарних радова или филмске продукције, различитих облика културног изражавања, фестивала и културне индустрије, укључујући и употребу нових технологија, државе чланице преузимају обавезу да унутар територије на којој се ови језици користе, и до степена до којег су јавне власти за то надлежне, имају овлашћења или играју одговарајућу улогу:

- б** да подстакну различита средства путем којих би дела сачињена на регионалним или мањинским језицима постала доступна, помагањем и развојем превођења, надсинхронизације и титлованих превода;

557. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата није био у позицији да закључи о испуњењу ове обавезе. Тражио је да власти Републике Србије доставе информације о томе да ли постоји мрежа подршке за превођење са румунског језика.

558. Током трећег циклуса мониторинга, власти Републике Србије нису доставиле захтеване информације.

559. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

- ц** да унапреде приступ регионалних или мањинских језика радовима произведеним на другим језицима, развојем превода, надсинхронизације и титлованих превода;

560. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата није био у позицији да закључи о испуњењу ове обавезе. Тражио је да власти Републике Србије доставе информације о томе да ли постоји мрежа подршке за превођење на румунски језик.

561. У трећем периодичном извештају помиње се да је 44.770.000 РСД (373.100 ЕУР) искоришћено за финансирање културних активности – објављивање књига, часописа, позоришне продукције, фестивале – румунске националне мањине, у периоду од 2010. до 2012. године. Ипак, овом информацијом се не појашњава да ли је пружена подршка превођењу на румунски језик. Комитет експерата тражи од власти Републике Србије да информације о томе доставе у следећем периодичном извештају.

562. Комитет експерата још није у позицији да закључи о испуњењу ове обавезе.

Став 2

Што се тиче територија различитих од оних на којима су регионални или мањински језици традиционално у употреби, државе предузимају, уколико број њихових корисника то оправдава, да одобре, охрабре и/или омогуће одговарајуће културне активности и олакшице у складу са претходним ставом.

563. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата није био у позицији да закључи о испуњењу ове обавезе. Тражио је да власти Републике Србије доставе више информација у следећем периодичном извештају.

564. Током трећег циклуса мониторинга, власти Републике Србије нису доставиле одговарајуће информације о спровођењу ове обавезе.

565. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

Члан 14 – Прекогранична размена

Државе чланице преузимају обавезу:

- а** да примене постојеће двостране или вишестране аранжмане који их везују са државама у којима се исти језик користи у идентичној или сличној форми, или, ако је неопходно, да траже да закључе такве споразуме, на начин који би унапредио контакте између корисника истог језика у одређеној држави на пољу културе, образовања, информација, оспособљавања и трајног образовања;

566. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата поновио је свој претходни закључак да је ова обавеза делимично испуњена. Охрабрио је власти Републике Србије да ојачају примену текућих обавеза које се тичу румунског језика.

567. Према трећем периодичном извештају, билатералним споразумом са Румунијом о заштити националних мањина предвиђа се унапређење и развој језичког идентитета мањина. Мешовите билатералне комисије процењују испуњење обавеза из овог споразума.

568. Ипак, током трећег циклуса мониторинга, Комитет експерата није добио конкретне информације о спровођењу овог споразума у пракси.

569. Комитет експерата закључује да је ова обавеза званично испуњена. Комитет охрабрује власти Републике Србије да ојачају примену текуће обавезе.

3.2.8 Русински језик

570. Комитет експерата неће давати изјаве о обавезама за које је у претходним извештајима закључено да су испуњене, а о којима није добио никакве нове информације које би изискивале поновну процену претходних налаза. Комитет ипак задржава право да процени ситуацију поново у некој каснијој фази. Ове одредбе наведене су у доњем тексту:

Члан 8, став 1 а (iii), а (iv), б (iv), ц (iv), е (ii);

Члан 9, став 1 а (iii), д; став 2;

Члан 10, став 1 ц, став 2 ц, д;

Члан 11, став 1 а (iii), б (ii), ц (ii), е (i), ф (ii), став 2;

Члан 12, став 1 а, ф;

Члан 13, став 1 ц.

Члан 8 – Образовање

Став 1

Средње стручно образовање

- д i омогуће техничко или специјалистичко образовање на одговарајућим регионалним или мањинским језицима; или*
- ii омогуће значајан део техничког образовања на одговарајућим регионалним или мањинским језицима; или*
- iii у оквиру техничког или специјалистичког образовања створе услове за учење одговарајућег регионалног или мањинског језика у оквиру наставног плана; или*
- iv примене једну од ових мера макар према оним ђацима који тако желе или, ако је то применљиво, чије породице тако желе у броју који се сматра довољним,*

571. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата закључио је да је ова обавеза делимично испуњена. Позвао је власти Републике Србије да ојачају техничко и стручно образовање на русинском језику.

572. У складу са информацијама добијеним током трећег циклуса мониторинга, у овом тренутку у Србији не постоји техничко нити стручно образовање на русинском језику.

573. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

Образовање одраслих

ф ...

- iii ако власти немају директног овлашћења у области образовања одраслих, да стимулишу или охрабре проучавање тих језика као предмета у оквиру образовања одраслих;*

574. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата закључио је да ова обавеза није испуњена. Позвао је „власти Републике Србије да предузму мере да се подстакне и/или охрабри проучавање свих језика из Дела III као наставних предмета у оквиру образовања одраслих и трајног образовања.“

575. У трећем периодичном извештају нису достављене одговарајуће информације о коришћењу русинског језика у образовању одраслих. Помиње се само настава организована за одрасле који нису имали прилике да заврше школу. Ова настава одвија се искључиво на српском језику. Комитет експерата није упознат са случајевима образовања одраслих на језицима мањина.

576. Током посете лицу места, Комитет експерата обавештен је да власти Републике Србије тренутно не прикупљају конкретне податке о употреби регионалних и мањинских језика као наставног предмета у оквиру образовања одраслих или трајног образовања.

577. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

- г начине аранжмане који би обезбедили учење историје и културе која се тиче регионалних или мањинских језика;*

578. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата закључио је да је ова обавеза делимично испуњена, и тражио је од власти Републике Србије да доставе конкретне информације у следећем периодичном извештају.

579. Захваљујући информацијама добијеним у току другог циклуса мониторинга, Комитет експерата

је упознат са флексибилношћу редовног школског програма којим је омогућена настава историје и културе мањинских језика.

580. У току школске 2012/2013. године, настава предмета „Русински језик са елементима националне културе“ организована је у 28 основних школа, у осам општина. Током исте школске године, овај наставни предмет изучавао се у две средње школе, у две општине. Комитету експерата није јасно у којој мери ученици који припадају већинском становништву уче о историји и култури мањинских језика.

581. Комитет експерата поновио је свој претходни закључак да је ова обавеза делимично испуњена и тражио је од власти Републике Србије да доставе више конкретних информација у следећем периодичном извештају.

Члан 9 – Судска овлашћења

Став 1

Земље чланице се обавезују, у односу на оне судске области у којима број становника који употребљавају регионалне или мањинске језике оправдава доле поменуте мере, у складу са ситуацијом са сваким од ових језика и под условом да судија не сматра да употреба олакшица предвиђених овим чланом може да омете ваљано спровођење поступка:

а у кривичном поступку:

ii да окривљеном гарантују право да употребљава сопствени регионални или мањински језик;

уколико је то неопходно уз помоћ тумача и превода без додатних трошкова за те особе;

582. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата није био у позицији да закључи о испуњењу ове обавезе. Тражио је да власти Републике Србије доставе више информација у следећем периодичном извештају.

583. Током трећег циклуса мониторинга, власти Републике Србије нису доставиле конкретне информације у вези са испуњењем ове обавезе.

584. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

б у грађанским парницама:

ii да допусте, кад год странка треба да се појави лично пред судом, да може да користи сопствени регионални или мањински језик без икаквих додатних трошкова; и/или

уколико је то потребно, уз коришћење услуга писаног или усменог превођења;

585. Према другом евалуационом извештају, Комитет експерата није био у позицији да закључи о испуњењу ове обавезе, и тражио је од органа власти доставе више информација у следећем периодичном извештају.

586. Током трећег циклуса мониторинга, власти Републике Србије нису доставиле конкретне информације у вези са испуњењем ове обавезе.

587. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

ц у поступцима пред судовима који се тичу управних ствари:

ii да допусте, кад год странка треба лично да се појави пред судом, да може да користи сопствени регионални или мањински језик без икаквих додатних трошкова; и/или

уколико је то потребно, уз коришћење услуга писаног или усменог превођења;

588. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата опет није био у позицији да донесе закључке о испуњењу ове обавезе. Стога, тражио је да власти Републике Србије доставе више информација у следећем периодичном извештају.

589. Према трећем периодичном извештају, нема поступака који се воде пред Управним судом у којима би било неопходно да се поступак води уз усмено превођење на русински језик /са русинског језика. Све жалбе поднете су на српском језику.

590. Комитет експерата сматра да је ова обавеза формално испуњена. Тражи од власти Републике Србије да доставе конкретније информације у вези са судским поступцима који се тичу управних ствари.

Став 3

Земље чланице преузимају обавезу да се на регионалним или мањинским језицима нађу најзначајнији национални законодавни текстови, а посебно они који се тичу лица која користе ове језике, осим ако они до њих нису дошли на неки други начин.

591. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата поновио је свој претходни закључак да је ова обавеза делимично испуњена.

592. Према трећем периодичном извештају, неки национални правни текстови преведени су на русински језик.¹²

593. Комитет експерата сматра да је ова обавеза делимично испуњена. Комитет подстиче власти Републике Србије да обезбеде још правних текстова на русинском језику.

Члан 10 – Управне власти и јавне службе

Став 1

У оквиру административних области државе, у којима број њених становника који користи регионалне или мањинске језике оправдава мере које су наведене у овом члану, у складу са ситуацијом са сваком од тих језика, државе чланице, колико је то год разумно могуће, преузимају следеће обавезе:

а ...

iv да обезбеде да они који користе регионалне или мањинске језике могу да подносе усмене или писмене представке на овим језицима; или

594. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата закључио је да је ова обавеза формално испуњена. Позвао је „власти Републике Србије да предузму неопходне мере како би се обезбедило да они који користе регионалне или мањинске језике у пракси могу да подносе државним органима усмене или писане представке на овим језицима“.

595. Према трећем периодичном извештају, Министарство за људска и мањинска права сакупило је податке, 2010. године, о коришћењу мањинских језика у административним окрузима, укључујући и оне са говорницима русинског језика. У складу са добијеним подацима, нису примљени захтеви на језицима мањина у овим областима. У складу са изјавом коју је поднео Национални савет русинске националне мањине, због недостатка запослених који говоре русински језик у општинским и јавним службама, још увек у пракси постоје проблеми у комуникацији са органима власти.

596. Комитет експерата сматра да је ова обавеза формално испуњена.

Став 2

По питању локалних и регионалних власти на чијој територији одређени број становника користи регионалне или мањинске језике а да је тај број такав да оправдава доле поменуте мере, државе чланице преузимају обавезу да одобре или охрабре:

б могућност за оне који користе регионалне или мањинске језике да поднесу писмене или усмене представке на тим језицима;

597. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата закључио је да је ова обавеза испуњена по питању локалних органа власти и формално испуњена, у погледу регионалних органа власти. Тражио је да власти Републике Србије доставе информације у следећем периодичном извештају.

598. Према трећем периодичном извештају, скорашња истраживања показују да је у општинама у којима је русински језик у званичној употреби било случајева подношења усмених или писаних представака локалним органима управе. Не постоје информације о коришћењу русинског језика пред регионалним органима управе.

599. Што се тиче локалних органа власти, Комитет експерата сматра да је ова обавеза испуњена. Што се тиче регионалних органа власти, Комитет експерата поновио је свој претходни закључак да је ова обавеза званично испуњена. Комитет охрабрује власти Републике Србије да гарантују могућност подношења усмених или писаних представака на русинском језику.

г употребу, ако је неопходно заједно са именом на званичном језику државе, традиционалних облика имена места на регионалним или мањинским језицима.

¹²Видети Трећи периодични извештај Србије, МАЊ-ЈЕЗ (2015) ПР 1, став 311.

600. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата закључио је да је ова обавеза делимично испуњена, и „позвао је власти Републике Србије да начине кораке како би се обезбедило да се званично одређени називи места на регионалним или мањинским језицима користе у пракси, у складу са традицијом и ортографијом језика у питању”.

601. Према трећем периодичном извештају, званично признати називи места на русинском језику установљени су током претходних циклуса мониторинга. Комитет експерата поздравља овај позитиван развој и тражио је од власти Републике Србије да доставе више информација у вези са применом у пракси, а посебно са употребом назива места на русинском језику у сигнализацији и у званичним документима.

602. Комитет експерата сматра да је ова обавеза делимично испуњена.

Став 3

Што се тиче јавних служби које обезбеђују управне власти или лица која делују у њихово име, државе чланице предузимају, у оквиру територије на којој се регионални или мањински језици користе, у сагласности са ситуацијом сваког језика и колико је то разумно могуће:

ц да омогуће онима који користе регионалне или мањинске језике да поднесу захтев на овим језицима.

603. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата закључио је да је ова обавеза формално испуњена. охрабрио је власти Републике Србије да обезбеде могућност онима који користе регионалне или мањинске језике да предају захтеве јавним службама на сопственом језику.

604. Према трећем периодичном извештају, Покрајински секретаријат Аутономне Покрајине Војводине обавезује оне који пружају јавне услуге да користе формуларе за фактуре, изводе и обавештења на српском језику и на званичним језицима мањина.

605. Према једном извештају о остваривању права на званичну употребу језика и писма националних мањина у Аутономној Покрајини Војводини (2012. године) и на основу података прикупљених од општина (2013. године), може се закључити да је у државним службама број фактура издатих на језицима мањина у порасту.

606. Комитет експерата сматра да је ова обавеза испуњена.

Став 4

У намери да се остваре одредбе садржане у ставовима 1, 2. и 3. државе чланице преузимају једну или више од следећих обавеза:

ц удовољавање, колико је то могуће, захтевима запослених у јавним службама који познају неки регионални или мањински језик да буду ангажовани на територијама на којима се ови језици користе.

607. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата није био у позицији да закључи о испуњењу ове обавезе. Тражио је да власти Републике Србије доставе више информација у следећем периодичном извештају.

608. У трећем периодичном извештају, власти Републике Србије нису доставиле одговарајуће информације о спровођењу ове обавезе.

609. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

Став 5

Државе чланице преузимају обавезу да допусте употребу и усвајање породичних имена на регионалним или мањинским језицима, на захтев оних који су заинтересовани.

610. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата поновио је свој претходни закључак да је ова обавеза формално испуњена. Тражио је да власти Републике Србије доставе конкретне информације у следећем периодичном извештају. Комитет експерата је такође „позвао власти Републике Србије да предузму неопходне мере како би се обезбедила употреба или усвајање презимена на регионалним или мањинским језицима”.

611. У трећем периодичном извештају нису достављене информације о коришћењу постојећих правних одредби у пракси од стране говорника русинског језика.

612. Комитет експерата поновио је свој претходни закључак да је ова обавеза званично испуњена.

Члан 11 – Средства јавног информисања

Став 1

Државе чланице преузимају обавезу да за оне који користе регионалне или мањинске језике на територији на којој се ови језици говоре, у складу са ситуацијом сваког од језика, до степена до којег јавне власти, директно или индиректно, имају надлежност, моћ или играју одговарајућу улогу у овој области, и поштујући принцип независности и аутономности средстава јавног информисања:

д охрабре или олакшају производњу и дистрибуцију аудио или аудиовизуелних радова на регионалним или мањинским језицима;

613. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата закључио је да је ова обавеза делимично испуњена. Охрабрио је власти Републике Србије да појачају подршку русинском језику.

614. Према трећем периодичном извештају, један подносилац захтева који је продуцент медијског садржаја на русинском језику успешно је поднео захтев за државно финансирање једног пројекта у току трогодишњег периода од 2010. до 2012. године.

615. Комитет експерата сматра да је ова обавеза испуњена.

Став 3

Државе чланице преузимају обавезу да обезбеде да интереси корисника регионалних или мањинских језика буду представљени и узети у обзир тако што се могу стварати одговарајућа тела која би била у складу са законом и одговорностима које постоје када се гарантује слобода и плурализам медија.

616. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата закључио је да је ова обавеза испуњена и „позвао је власти Републике Србије да испитају могућност заступања интереса оних који користе такве језике пред релевантним органима средстава јавног информисања, такође.”

617. Према трећем периодичном извештају, Законом о националним саветима националних мањина дозвољава се националним саветима да заступају интересе мањина пред различитим управним и стручним телима на државном нивоу.

618. Комитет експерата поновио је свој претходни закључак да је ова обавеза испуњена. Међутим, поново је охрабрио власти Републике Србије да испитају могућност заступања интереса оних који користе такве језике пред релевантним органима средстава јавног информисања, такође.

Члан 12 – Културне активности и погодности

Став 1

Што се тиче културних активности и олакшица, посебно библиотека, видеотека, културних центара, музеја, архива, академија, позоришта или биоскопа, као и литерарних радова или филмске продукције, различитих облика културног изражавања, фестивала и културне индустрије, укључујући и употребу нових технологија, државе чланице преузимају обавезу да унутар територије на којој се ови језици користе, и до степена до ког су јавне власти за то надлежне, имају овлашћења или играју одговарајућу улогу:

б да подстакну различита средства путем којих би дела сачињена на регионалним или мањинским језицима постала доступна, помагањем и развојем превођења, надсинхронизације и титлованих превода;

619. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата није био у позицији да закључи о испуњењу ове обавезе. Тражио је да власти Републике Србије доставе информације о томе да ли постоји мрежа подршке за превођење са русинског језика.

620. Током трећег циклуса мониторинга, власти Републике Србије нису доставиле захтеване информације.

621. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

ц да унапреде приступ регионалних или мањинских језика радовима произведеним на другим језицима, развојем превода, надсинхронизације и титлованих превода;

622. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата није био у позицији да закључи о испуњењу ове обавезе. Тражио је да власти Републике Србије доставе информације о томе да ли постоји мрежа подршке за превођење на русински језик.

623. У трећем периодичном извештају помиње се да је 34.700.000 РСД (290.000 ЕУР) искоришћено за финансирање културних активности – објављивање књига, часописа, позоришне продукције,

фестивале – русинске националне мањине у периоду од 2010. до 2012. године. Ипак, овом информацијом се не појашњава да ли је пружена подршка превођењу на русински језик. Комитет експерата тражи од власти Републике Србије да информације о томе доставе у следећем периодичном извештају.

624. Комитет експерата још није у позицији да закључи о испуњењу ове обавезе.

Став 2

Што се тиче територија различитих од оних на којима су регионални или мањински језици традиционално у употреби, државе предузимају, уколико број њихових корисника то оправдава, да одобре, охрабре и/или омогуће одговарајуће културне активности и олакшице у складу са претходним ставом.

625. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата није био у позицији да закључи о испуњењу ове обавезе. Тражио је да власти Републике Србије доставе више информација у следећем периодичном извештају.

626. Током трећег циклуса мониторинга, органи власти нису доставили одговарајуће информације о спровођењу ове обавезе.

627. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

Члан 14 – Прекогранична размена

Државе чланице преузимају обавезу:

а да примене постојеће двостране или вишестране аранжмане који их везују са државама у којима се исти језик користи у идентичној или сличној форми, или, ако је неопходно, да траже да закључе такве споразуме, на начин који би унапредио контакте између корисника истог језика у одређеној држави на пољу културе, образовања, информација, оспособљавања и трајног образовања;

628. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата закључио је да ова обавеза није испуњена. Стога, охрабрио је власти Републике Србије да закључе споразуме са државама у којима се русински језик користи у истоветном или сличном облику, на начин на који би се подстакло контакт између говорника овог језика у областима културе, образовања, информисања итд.

629. Током трећег циклуса мониторинга, власти Републике Србије нису доставиле одговарајуће информације у вези са овом обавезом.

630. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

б у корист регионалних или мањинских језика, да олакшају или унапреде сарадњу између две стране границе, а посебно између регионалних или локалних власти на чијим територијама се исти језик користи у идентичној или сличној форми.

631. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата није био у позицији да закључи о испуњењу ове обавезе. Тражио је да власти Републике Србије доставе више информација у следећем периодичном извештају.

632. Према трећем периодичном извештају, издавачко предузеће Форум и Завод за културу војвођанских Русина потписали су споразуме са одговарајућим институцијама у околним земљама. Ова сарадња обухвата учешће на сајмовима књига, размену уметника и стручњака, организацију радионица за младе, заједничке пројекте у области издаваштва, истраживачки рад у области културе итд.

633. Комитет експерата сматра да је ова обавеза делимично испуњена. Тражи од власти Републике Србије да доставе одговарајуће информације о прекограничној сарадњи између регионалних и локалних органа управе у следећем периодичном извештају.

3.2.9 Словачки језик

634. Комитет експерата неће коментарисати одредбе за које је оценио да су испуњене у претходним извештајима и у вези са којима није добио никакве нове информације које би захтевале поновну процену претходних закључака. Ипак, задржава право да поново процени ситуацију у каснијој фази. Ради се о следећим одредбама:

Члан 8, став 1. а (iii), а (iv), b (iv), c (iv), e (ii);
 Члан 9, став 1. а (ii), а (iii), b (ii), d, став. 2;
 Члан 10, став 1. c, став. 2 c, d;
 Члан 11, став 1. а (iii), b (ii), c (ii), e (i), f (ii), став. 2;
 Члан 12, став 1. а, f;
 Члан 13, став 1. c;
 Члан 14, b.

Члан 8 - Образовање

Став 1

У погледу образовања државе потписнице преузимају обавезу да на оној територији на којој су ови језици у употреби, у складу са ситуацијом сваког од ових језика, и без икаквих ометања учења званичног/их језика државе:

Средње стручно образовање

- д i омогуће техничко или специјалистичко образовање на одговарајућим регионалним или мањинским језицима; или*
- ii омогуће значајан део техничког образовања на одговарајућим регионалним или мањинским језицима; или*
- iii у оквиру техничког или специјалистичког образовања створе услове за учење одговарајућег регионалног или мањинског језика у оквиру наставног плана; или*
- iv примене једну од ових мера макар према оним ђацима који тако желе или, ако је то применљиво, чије породице тако желе у броју који се сматра довољним,*

635. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата је оценио да је ова обавеза делимично испуњена и подстакао власти Републике Србије да унапреде техничко и стручно образовање на словачком језику.

636. Према трећем периодичном извештају, техничко и стручно образовање на словачком било је доступно у Новом Саду у једној школи у два одељења за укупно 57 ђака током школске 2012/2013 године. Предмет „Словачки језик са елементима националне културе“ био је доступан у две општине у три школе за 53 ђака током исте школске године.

637. С обзиром на веома ограничену доступност техничког и стручног образовања на словачком, Комитет експерата остаје при свом ранијем закључку да је ова обавеза делимично испуњена.

Образовање одраслих

ф ...

- iii ако власти немају директног овлашћења у области образовања одраслих, да стимулишу или охрабре проучавање тих језика као предмета у оквиру образовања одраслих;*

638. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата је оценио да је ова обавеза делимично испуњена. Комитет је „позвао власти Републике Србије да предузму мере како би се стимулисала и подстакла доступност свих језика из Дела III у виду предмета у континуираном образовању и образовању одраслих“.

639. Трећи периодични извештај не даје никакве специфичне информације у вези са употребом словачког језика у образовању одраслих. Само се помињу часови организовани за одрасле који нису имали прилику да заврше школу. Ови часови се изводе само на српском. Комитету експерата није познато да се образовање одраслих игде обавља на мањинским језицима.

640. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

- г начине аранжмане који би обезбедили учење историје и културе која се тиче регионалних или мањинских језика;*

641. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата је оценио да је ова обавеза делимично испуњена и замолио је власти Републике Србије да доставе детаљне информације у следећем периодичном извештају.

642. На основу информација које је добио током другог круга мониторинга, Комитет експерата је свестан флексибилности регуларног наставног плана и програма која омогућава учење историје и културе која се тиче регионалних или мањинских језика.

643. Према трећем периодичном извештају, предмет „Словачки језик са елементима националне културе“ било је могуће одабрати у 39 основних школа за 490 ђака, у средњим школама за 207 ђака, а у три техничке школе за 53 ђака у школској 2012/2013 години. Комитет експерата не може са сигурношћу да процени у којој мери већинско становништво учи о историји и култури мањинских језика.

644. Комитет експерата остаје при свом ранијем закључку да је ова обавеза делимично испуњена и моли власти Републике Србије да доставе детаљније информације у следећем периодичном извештају.

Члан 9 - Судска овлашћења

Став 1

Земље чланице се обавезују, у односу на оне судске области у којима број становника који употребљавају регионалне или мањинске језике оправдава доле поменуте мере, у складу са ситуацијом са сваком од ових језика и под условом да судија не сматра да употреба олакшица предвиђених овим чланом може да омете ваљано спровођење поступка:

ц у поступцима пред судовима који се тичу управних ствари:

ii да допусте, кад год странка треба лично да се појави пред судом, да може да користи сопствени регионални или мањински језик без икаквих додатних трошкова; и/или

ако је то неопходно, уз ангажовање тумача и преводилаца;

645. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата поново није био у позицији да донесе закључак у вези са испуњењем ове обавезе. Према томе, замолио је власти Републике Србије да доставе додатне информације у вези са тим у следећем периодичном извештају.

646. У трећем периодичном извештају стоји да није било случајева пред Управним судом који су захтевали вођење поступка уз превођење на/са словачког. Сви захтеви поднешени су на српском.

647. Комитет експерата сматра да је ова обавеза формално испуњена. Такође, моли власти Републике Србије да доставе конкретније информације у вези са судским поступцима који се тичу управних питања.

Став 3

Земље чланице преузимају обавезу да се на регионалним или мањинским језицима нађу најзначајнији национални законодавни текстови, а посебно они који се тичу лица која користе ове језике, осим ако они до њих нису дошли на неки други начин.

648. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата је оценио да је ова обавеза делимично испуњена.

649. У трећем периодичном извештају стоји да су неки национални законодавни текстови преведени на словачки.¹³

650. Комитет експерата остаје при свом ранијем закључку да је ова обавеза делимично испуњена и подстиче власти Републике Србије да настави са превођењем битних правних текстова на словачки.

Члан 10 - Управне власти и јавне службе

Став 1

У оквиру административних области државе, у којима број њених становника који користи регионалне или мањинске језике оправдава мере које су наведене у овом члану, у складу са ситуацијом са сваком од тих језика, државе чланице, колико је то год разумно могуће, преузимају следеће обавезе:

а ...

iv да обезбеде да они који користе регионалне или мањинске језике могу да подносе усмене или писмене представке на овим језицима; или

¹³Види Трећи периодични извештај Србије, MIN-LANG (2015) PR 1, став 311.

651. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата оценио је да је ова обавеза формално испуњена. Комитет је „позвао власти Републике Србије да предузму неопходне мере како би обезбедиле да говорници регионалних или мањинских језика могу државним органима у пракси да подносе усмене или писане представке на тим језицима“.

652. У трећем периодичном извештају стоји да је Министарство за људска и мањинска права 2010. године прикупило податке о употреби мањинских језика у административним областима, укључујући и оне у којима живе говорници словачког. Прикупљени подаци су показали да у овим областима није предат ниједан захтев на неком мањинском језику.

653. Комитет експерата остаје при свом ранијем закључку да је ова обавеза формално испуњена.

Став 2

По питању локалних и регионалних власти на чијој територији одређени број становника користи регионалне или мањинске језике а да је тај број такав да оправдава доле поменуте мере, државе чланице преузимају обавезу да одобре или охрабре:

б могућност за оне који користе регионалне или мањинске језике да поднесу писмене или усмене представке на тим језицима;

654. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата је оценио да је ова обавеза испуњена на локалном нивоу. Замолио је власти Републике Србије да доставе детаљне информације о свим језицима у следећем периодичном извештају. Што се тиче регионалних власти, Комитет експерата је оценио да је ова обавеза формално испуњена. Замолио је регионалне власти да у следећем периодичном извештају доставе детаљне информације о примени ове обавезе у пракси у Војводини.

655. У трећем периодичном извештају стоји да су анкете спроведене у 39 општина на чијој су територији мањински језици у службеној употреби показале да је на територији Аутономне Покрајине Војводине правни лек на словачком против првостепених одлука искоришћен у једном случају. Нема информација о употреби словачког пред регионалним органима управе.

656. Што се тиче локалних власти, Комитет експерата сматра да је ова обавеза испуњена.

657. Што се тиче регионалних власти, Комитет експерата сматра да је ова обавеза формално испуњена и подстиче власти Републике Србије да обезбеде да говорницима регионалних или мањинских језика буде гарантована могућност да подносе усмене или писане представке на словачком.

г употребу, ако је неопходно заједно са именом на званичном језику државе, традиционалних облика имена места на регионалним или мањинским језицима.

658. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата је оценио да је ова обавеза делимично испуњена и „подстакао власти Републике Србије да предузму кораке којима би се обезбедило да званично назначена имена места на регионалним или мањинским језицима буду коришћена у пракси, у складу са традицијом и ортографијом ових језика“.

659. Трећи периодични извештај не даје никакве нове детаљне информације у вези са овом обавезом. Према трећем периодичном извештају, процес утврђивања званично признатих имена места је обављен током претходног круга мониторинга за словачки, уз учешће Националног савета словачке националне мањине.

660. Комитет експерата сматра да је ова обавеза испуњена.

Став 3

Што се тиче јавних служби које обезбеђују управне власти или лица која делују у њихово име, државе чланице преузимају, у оквиру територије на којој се регионални или мањински језици користе, у сагласности са ситуацијом сваког језика и колико је то разумно могуће:

ц да омогуће онима који користе регионалне или мањинске језике да поднесу захтев на овим језицима.

661. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата је оценио да је ова обавеза формално испуњена. Комитет подстиче власти Републике Србије да обезбеде могућност говорницима регионалних и мањинских језика да подносе захтеве јавним службама на сопственом језику.

662. У трећем периодичном извештају стоји да Покрајински секретаријат Аутономне Покрајине Војводине обавезује јавне службе да користе фактуре, уверења и обавештења на српском и на мањинским језицима у службеној употреби.

663. Према извештају о остваривању права на службену употребу језика и писма националних мањина у Аутономној Покрајини Војводини (2012) и на основу података прикупљених у општинама (2013), може се закључити да су јавне службе повећале број фактура издатих на мањинским језицима.

664. Комитет експерата сматра да је ова обавеза испуњена.

Став 4

У намери да се остваре одредбе садржане у ставовима 1, 2. и 3. државе чланице преузимају једну или више од следећих обавеза:

ц *удовољавање, колико је то могуће, захтевима запослених у јавним службама који познају неки регионални или мањински језик да буду ангажовани на територијама на којима се ови језици користе.*

665. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата поново није био у позицији да донесе закључак о испуњењу ове обавезе.

666. У трећем периодичном извештају власти Републике Србије нису дале никакве релевантне информације о спровођењу ове обавезе.

667. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

Став 5

Државе чланице преузимају обавезу да допусте употребу и усвајање породичних имена на регионалним или мањинским језицима, на захтев оних који су заинтересовани.

668. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата остаје при свом ранијем закључку да је ова обавеза формално испуњена и „подстиче власти Републике Србије да предузму неопходне мере како би се обезбедила практична употреба и усвајање презимена на регионалним или мањинским језицима“.

669. Трећи периодични извештај не даје никакве информације о практичној примени постојећих правних одредби када је реч о говорницима словачког.

670. Комитет експерата остаје при свом ранијем закључку да је ова обавеза формално испуњена.

Члан 11 - Средства јавног информисања

Став 1

Државе чланице преузимају обавезу да за оне који користе регионалне или мањинске језике на територији на којој се ови језици говоре, у складу са ситуацијом сваког од језика, до степена до којег јавне власти, директно или индиректно, имају надлежност, моћ или играју одговарајућу улогу у овој области, и поштујући принцип независности и аутономности средстава јавног информисања:

д *охрабре или олакшају производњу и дистрибуцију аудио или аудиовизуелних радова на регионалним или мањинским језицима;*

671. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата је оценио да је ова обавеза делимично испуњена и позива власти Републике Србије да дају више подршке када је реч о словачком.

672. Према трећем периодичном извештају, у трогодишњем периоду од 2010. до 2012. године један апликант који производи медијски садржај на словачком успешно је прошао конкурс за доделу државних финансијских средстава са једним пројектом.

673. Комитет експерата сматра да је ова обавеза испуњена.

Став 3

Државе чланице преузимају обавезу да обезбеде да интереси корисника регионалних или мањинских језика буду представљени и узети у обзир тако што се могу стварати одговарајућа тела која би била у складу са законом и одговорностима које постоје када се гарантује слобода и плурализам медија.

674. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата је оценио да је ова обавеза испуњена и „позвао власти Републике Србије да испитају могућност да и интереси говорника ових језика буду заступљени у релевантним медијима“.

675. Према трећем периодичном извештају, Закон о националним саветима националних мањина овлашћује националне савете да заступају интересе мањине у различитим административним и професионалним органима на државном нивоу.

676. Комитет експерата остаје при свом ранијем закључку да је ова обавеза испуњена. Ипак, поново подстиче власти Републике Србије да испитају могућност да и интереси говорника ових језика буду заступљени у релевантним медијима.

Члан 12 - Културне активности и погодности

Став 1

Што се тиче културних активности и олакшица, посебно библиотека, видеотека, културних центара, музеја, архива, академија, позоришта или биоскопа, као и литерарних радова или филмске продукције, различитих облика културног изражавања, фестивала и културне индустрије, укључујући и употребу нових технологија, државе чланице преузимају обавезу да унутар територије на којој се ови језици користе, и до степена до ког су јавне власти за то надлежне, имају овлашћења или играју одговарајућу улогу:

- б да подстакну различита средства путем којих би дела сачињена на регионалним или мањинским језицима постала доступна, помагањем и развитком превођења, надсинхронизације и титлованих превода;*

677. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата није био у позицији да донесе закључак о испуњењу ове обавезе и замолио је власти Републике Србије да доставе информације о томе да ли постоји шема подршке за преводе са словачког.

678. Током трећег круга мониторинга, власти Републике Србије нису доставиле тражене информације.

679. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

- ц да унапреде приступ регионалних или мањинских језика радовима произведеним на другим језицима, развојем превода, надсинхронизације и титлованих превода;*

680. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата није био у позицији да донесе закључак о испуњењу ове обавезе и замолио је власти Републике Србије да доставе информације о томе да ли постоји шема подршке за преводе на словачки.

681. Према трећем периодичном извештају, у поменутом трогодишњем периоду једно књижевно дело је преведено на словачки уз финансијску подршку државе. Поред тога, извештај наводи да је 46.600.000 динара (390.000 евра) употребљено за финансирање културних активности (објављивање књига и часописа, позоришне представе, фестивали) словачке националне мањине у периоду од 2010. до 2012. године.

682. Комитет експерата сматра да је ова обавеза делимично испуњена.

Став 2

Што се тиче територија различитих од оних на којима су регионални или мањински језици традиционално у употреби, државе предузимају, уколико број њихових корисника то оправдава, да одобре, охрабре и/или омогуће одговарајуће културне активности и олакшице у складу са претходним ставом.

683. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата није био у позицији да донесе закључак о испуњењу ове обавезе и замолио је власти Републике Србије да доставе додатне информације у следећем периодичном извештају.

684. Током трећег круга мониторинга, Комитет експерата није добио никакве детаљне информације у вези са овом обавезом када је реч о словачком.

685. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

Члан 14 - Прекогранична размена

Државе чланице преузимају обавезу:

- а да примене постојеће двостране или вишестране аранжмане који их везују са државама у којима се исти језик користи у идентичној или сличној форми, или, ако је неопходно, да траже да закључе такве споразуме, на начин који би унапредио контакте између корисника истог језика у одређеној држави на пољу културе, образовања, информација, оспособљавања и трајног образовања;*

686. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата остаје при свом ранијем закључку да је ова обавеза делимично испуњена. Комитет експерата подстакао је власти Републике Србије да побољшају примену ове обавезе када је реч о словачком.

687. Током трећег круга мониторинга, власти Републике Србије нису доставиле никакве релевантне информације о спровођењу ове обавезе.

688. Комитет експерата остаје при свом ранијем закључку да је ова обавеза делимично испуњена.

3.2.10 Украјински језик

689. Комитет експерата неће коментарисати одредбе за које је оценио да су испуњене у претходним извештајима и у вези са којима није добио никакве нове информације које би захтевале поновну процену претходних закључака. Ипак, задржава право да поново процени ситуацију у каснијој фази. Ради се о следећим одредбама:

Члан 8, став 1. b (iv), e (ii);
 Члан 9, став 1. d; став 2;
 Члан 11, став 1. a (iii), b (ii), f (ii), став 2;
 Члан 12, став 1. a, f;
 Члан 13, став 1. c.

690. У трећем периодичном извештају стоји да украјински језик није у службеној употреби ни у једној од општина или месних заједница у Републици Србији, због тога што, према општинском статуту или статуту месне заједнице, да би мањински језик био уведен у службену употребу број припадника мањинске популације треба да достигне 15% становништва општине или месне заједнице. На основу пописа из 2011. године, припадници украјинске националне мањине нису достигли законом прописан проценат ни у једној општини или месној заједници у Србији.

Члан 8 - Образовање

Став 1

У погледу образовања државе потписнице преузимају обавезу да на оној територији на којој су ови језици у употреби, у складу са ситуацијом сваког од ових језика, и без икаквих ометања учења званичног/их језика државе:

Предшколско образовање

- a i омогуће предшколско образовање на одговарајућем регионалном или мањинском језику; или*
- ii омогуће значајан део предшколског образовања на одговарајућем регионалном или мањинском језику; или*
- iii примене једну од ових мера макар на оне полазнике чије породице тако нешто захтевају а чији се број сматра довољним; или*
- iv ако јавне власти немају директних овлашћења у области предшколског образовања, да стимулишу или охрабре примену мера које су поменуте;*

691. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата је оценио да ова обавеза није испуњена и подстакао власти Републике Србије да омогуће предшколско образовање на украјинском.

692. У трећем периодичном извештају стоји да се предшколско образовање не пружа на украјинским или билингвално на српском и украјинском; разлози за то су, између осталог, недостатак интересовања и недовољан број деце.

693. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

Средње образовање

- ц i омогуће средње образовање на одговарајућем регионалном или мањинском језику; или*
- ii омогуће значајан део средњег образовања на одговарајућем регионалном или мањинском језику; или*
- iii обезбеде, у оквиру средњег образовања, услове за учење одговарајућег регионалног или мањинског језика у оквиру наставног плана; или*
- iv примене једну од ових мера макар на оне ђаке који тако желе или, ако је то применљиво, чије породице тако желе и чији се број сматра довољним;*

694. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата је оценио да ова обавеза није испуњена и подстакао власти Републике Србије да предузму мере да омогуће учење украјинског у својству интегралног дела наставног плана и програма оним ученицима који то желе у довољно великом броју.

695. У трећем периодичном извештају стоји да се не нуди ни средње образовање на украјинском, нити предмет „Украјински језик са елементима националне културе“; разлози за то су, између осталог, недостатак наставника и недовољан број ђака.

696. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

Комитет експерата подстиче власти Републике Србије да предузму мере како би обезбедиле предшколско и средње образовање на украјинском.

Средње стручно образовање

- д i омогуће техничко или специјалистичко образовање на одговарајућим регионалним или мањинским језицима; или*
- ii омогуће значајан део техничког образовања на одговарајућим регионалним или мањинским језицима; или*
- iii у оквиру техничког или специјалистичког образовања створе услове за учење одговарајућег регионалног или мањинског језика у оквиру наставног плана; или*
- iv примене једну од ових мера макар према оним ђацима који тако желе или, ако је то применљиво, чије породице тако желе у броју који се сматра довољним,*

697. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата је оценио да ова обавеза није испуњена и подстакао власти Републике Србије да предузму мере како би обезбедиле примену ове обавезе када је украјински у питању.

698. Током трећег круга мониторинга, власти Републике Србије нису доставиле никакве релевантне информације о спровођењу ове обавезе.

699. Комитет експерата остаје при свом ранијем закључку да ова обавеза није испуњена и подстиче власти Републике Србије да предузму мере како би омогућиле пружање техничког и стручног образовања на украјинском.

Образовање одраслих

ф ...

- iii ако власти немају директног овлашћења у области образовања одраслих, да стимулишу или охрабре проучавање тих језика као предмета у оквиру образовања одраслих;*

700. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата је оценио да ова обавеза није испуњена и „подстакао власти Републике Србије да предузму мере како би се помогла и подстакла доступност свих језика из Дела III у виду предмета у континуираном образовању и образовању одраслих“.

701. Трећи периодични извештај не даје никакве детаљне информације о употреби украјинског у образовању одраслих. Само се помињу часови организовани за одрасле који нису имали прилику да заврше школу. Ови часови се изводе само на српском. Комитету експерата није познато да се образовање одраслих игде обавља на мањинским језицима.

702. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

- г начине аранжмане који би обезбедили учење историје и културе која се тиче регионалних или мањинских језика;*

703. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата је оценио да је ова обавеза делимично испуњена и замолио власти Републике Србије да доставе детаљне информације у следећем периодичном извештају.

704. Трећи периодични извештај не даје никакве детаљне информације о овој обавези. Ипак, уз помоћ информација које је добио током другог круга мониторинга, Комитет експерата је свестан флексибилности регуларног наставног плана и програма која омогућава учење историје и културе која се тиче регионалних или мањинских језика. Комитет експерата не може са сигурношћу да процени у којој мери већинско становништво учи о историји и култури мањинских језика.

705. Комитет експерата остаје при свом ранијем закључку да је ова обавеза делимично испуњена и моли власти Републике Србије да доставе детаљније информације у следећем периодичном извештају.

Члан 9 – Судска овлашћења

Став 1

Земље чланице се обавезују, у односу на оне судске области у којима број становника који употребљавају регионалне или мањинске језике оправдава доле поменуте мере, у складу са ситуацијом са сваком од ових језика и под условом да судија не сматра да употреба олакшица предвиђених овим чланом може да омете ваљано спровођење поступка:

- а у кривичном поступку:*
- ii да окривљеном гарантују право да употребљава сопствени регионални или мањински језик;*
- уколико је то неопходно уз помоћ тумача и превода без додатних трошкова за те особе;*

706. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата није био у позицији да донесе закључак о испуњењу ове обавезе и замолио је власти Републике Србије да доставе додатне информације у следећем периодичном извештају.

707. Током трећег круга мониторинга, власти Републике Србије нису доставиле никакве релевантне информације о спровођењу ове обавезе.

708. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

а ...

iii да обезбеде да захтев и доказ, без обзира на то да ли је у писаној или усменој форми, не буде сматран неприхватљивим само због тога што је формулисан на регионалном или мањинском језику; и/или

уколико је то неопходно уз помоћ тумача и превода без додатних трошкова за те особе;

709. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата није био у позицији да донесе закључак о испуњењу ове обавезе и замолио је власти Републике Србије да доставе додатне информације у следећем периодичном извештају.

710. Током трећег круга мониторинга, власти Републике Србије нису доставиле никакве релевантне информације о спровођењу ове обавезе.

711. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

б у грађанским парницама:

ii да допусте, кад год странка треба да се појави лично пред судом, да може да користи сопствени регионални или мањински језик без икаквих додатних трошкова; и/или

ако је то неопходно, уз ангажовање тумача и преводаца;

712. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата није био у позицији да донесе закључак о испуњењу ове обавезе и замолио је власти Републике Србије да доставе додатне информације у следећем периодичном извештају.

713. Током трећег круга мониторинга, власти Републике Србије нису доставиле никакве релевантне информације о спровођењу ове обавезе.

714. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

ц у поступцима пред судовима који се тичу управних ствари:

ii да допусте, кад год странка треба лично да се појави пред судом, да може да користи сопствени регионални или мањински језик без икаквих додатних трошкова; и/или

ако је то неопходно, уз ангажовање тумача и преводаца;

715. У другом евалуационом извештају Комитет експерата поново није био у позицији да донесе закључак о испуњењу ове обавезе. Због тога је замолио власти Републике Србије да доставе додатне информације у следећем периодичном извештају.

716. У трећем периодичном извештају стоји да није било случајева пред Управним судом који су захтевали вођење поступка уз превођење на/са украјинског. Све захтеви поднешени су на српском.

717. Комитет експерата сматра да је ова обавеза формално испуњена и моли власти Републике Србије да доставе конкретније информације у вези са судским поступцима који се тичу управних питања.

Став 3

Земље чланице преузимају обавезу да се на регионалним или мањинским језицима нађу најзначајнији национални законодавни текстови, а посебно они који се тичу лица која користе ове језике, осим ако они до њих нису дошли на неки други начин.

718. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата није био у позицији да донесе закључак о испуњењу ове обавезе и замолио је власти Републике Србије да доставе додатне информације у следећем периодичном извештају.

719. У трећем периодичном извештају украјинског нема међу језицима на које су до сада преведени релевантни текстови.

720. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена и подстиче власти Републике Србије да најважније националне законодавне текстове учине доступним на украјинском.

Члан 10 – Управне власти и јавне службе

Став 1

У оквиру административних области државе, у којима број њених становника који користи регионалне или мањинске језике оправдава мере које су наведене у овом члану, у складу са ситуацијом са сваком од тих језика, државе чланице, колико је то год разумно могуће, преузимају следеће обавезе:

а ...

iv да обезбеде да они који користе регионалне или мањинске језике могу да подносе усмене или писмене представке на овим језицима; или

721. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата оценио је да је ова обавеза формално испуњена. Комитет је „подстакао власти Републике Србије да предузму неопходне мере како би се осигурало да говорници регионалних или мањинских језика могу државним органима у пракси да подносе усмене или писане представке на тим језицима“.

722. Током трећег круга мониторинга, власти Републике Србије нису доставиле никакве релевантне информације о спровођењу ове обавезе.

723. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

ц да се омогући управним властима да израђују нацрте докумената на регионалним или мањинским језицима.

724. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата је остао при свом ранијем закључку да је ова обавеза испуњена када је реч о регионалним или мањинским језицима генерално, али је замолио власти Републике Србије да у следећем периодичном извештају доставе додатне информације о документима чије су нацрте управни органи израдили на регионалним или мањинским језицима.

725. Током трећег круга мониторинга, власти Републике Србије нису доставиле никакве релевантне информације о спровођењу ове обавезе.

726. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

Став 2

По питању локалних и регионалних власти на чијој територији одређени број становника користи регионалне или мањинске језике а да је тај број такав да оправдава доле поменуте мере, државе чланице преузимају обавезу да одобре или охрабре:

б могућност за оне који користе регионалне или мањинске језике да поднесу писмене или усмене представке на тим језицима;

727. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата је оценио да ова обавеза није испуњена и замолио власти Републике Србије да доставе детаљне информације у следећем периодичном извештају.

728. Током трећег круга мониторинга, власти Републике Србије нису доставиле никакве релевантне информације о спровођењу ове обавезе.

729. Комитет експерата остаје при свом ранијем закључку да ова обавеза није испуњена.

ц да регионалне власти објављују своја званична документа на одговарајућим регионалним или мањинским језицима;

730. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата је оценио да ова обавеза није испуњена и позвао власти Републике Србије да предузму мере како би обезбедиле да се званична документа издају и на украјинском.

731. Током трећег круга мониторинга, власти Републике Србије нису доставиле никакве релевантне информације о спровођењу ове обавезе.

732. Комитет експерата остаје при ранијем закључку да ова обавеза није испуњена.

д да локалне власти објављују свој званични документ на одговарајућим регионалним или мањинским језицима;

733. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата је оценио да ова обавеза није испуњена.

734. Током трећег круга мониторинга, власти Републике Србије нису доставиле никакве релевантне информације о спровођењу ове обавезе.

735. Комитет експерата остаје при ранијем закључку да ова обавеза није испуњена.

е употребу, ако је неопходно заједно са именом на званичном језику државе, традиционалних облика имена места на регионалним или мањинским језицима.

736. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата није био у позицији да донесе закључак о испуњењу ове обавезе и „подстакао власти Републике Србије да предузму кораке којима би се обезбедило да званично назначена имена места на регионалним или мањинским језицима буду коришћена у пракси, у складу са традицијом и ортографијом ових језика“. Комитет експерата је такође замолио власти Републике Србије „да у следећем периодичном извештају појасне да ли у украјинском језику постоје традиционална имена за места која говорници украјинског насељавају у довољно великом броју“.

737. Током трећег круга мониторинга, власти Републике Србије нису доставиле никакве релевантне информације о спровођењу ове обавезе.

738. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

Став 3

Што се тиче јавних служби које обезбеђују управне власти или лица која делују у њихово име, државе чланице предузимају, у оквиру територије на којој се регионални или мањински језици користе, у сагласности са ситуацијом сваког језика и колико је то разумно могуће:

ц да омогуће онима који користе регионалне или мањинске језике да поднесу захтев на овим језицима.

739. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата је оценио да је ова обавеза формално испуњена. Комитет подстиче власти Републике Србије да обезбеде могућност говорницима регионалних или мањинских језика да подносе захтеве јавним службама на сопственом језику.

740. Током трећег круга мониторинга, власти Републике Србије нису доставиле никакве релевантне информације о спровођењу ове обавезе.

741. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

Став 4

У намери да се остваре одредбе садржане у ставовима 1, 2. и 3. државе чланице преузимају једну или више од следећих обавеза:

ц удовољавање, колико је то могуће, захтевима запослених у јавним службама који познају неки регионални или мањински језик да буду ангажовани на територијама на којима се ови језици користе.

742. У другом евалуационом извештају Комитет експерата поново није био у позицији да донесе закључак о испуњењу ове обавезе.

743. Током трећег круга мониторинга, власти Републике Србије нису доставиле никакве релевантне информације о спровођењу ове обавезе.

744. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

Став 5

Државе чланице преузимају обавезу да допусте употребу и усвајање породичних имена на регионалним или мањинским језицима, на захтев оних који су заинтересовани.

745. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата остаје при свом ранијем закључку да је ова обавеза формално испуњена и „подстиче власти Републике Србије да предузму неопходне мере

како би се обезбедила практична употреба и усвајање презимена на регионалним или мањинским језицима“.

746. Трећи периодични извештај не даје никакве информације о практичној примени постојећих правних одредби када је реч о говорницима украјинског.

747. Комитет експерата остаје при свом ранијем закључку да је ова обавеза формално испуњена.

Члан 11 - Средства јавног информисања

Став 1

Државе чланице преузимају обавезу да за оне који користе регионалне или мањинске језике на територији на којој се ови језици говоре, у складу са ситуацијом сваког од језика, до степена до којег јавне власти, директно или индиректно, имају надлежност, моћ или играју одговарајућу улогу у овој области, и поштујући принцип независности и аутономности средстава јавног информисања:

ц ...

ii охрабре или олакшају редовно емитовање телевизијског програма на регионалним или мањинским језицима;

748. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата је оценио да ова обавеза није испуњена и позвао власти Републике Србије да подстакну и/или олакшају редовно емитовање телевизијских програма на украјинском.

749. Према трећем периодичном извештају, програм на украјинском се не емитује на приватним телевизијама.

750. Комитет експерата остаје при свом ранијем закључку да ова обавеза није испуњена и позива власти Републике Србије да подстакну и/или олакшају редовно емитовање телевизијских програма на украјинском.

д охрабре или олакшају производњу и дистрибуцију аудио или аудиовизуелних радова на регионалним или мањинским језицима;

751. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата је оценио да ова обавеза није испуњена и позвао власти Републике Србије да подстакну и/или олакшају производњу и дистрибуцију аудио или аудиовизуелних радова на украјинском.

752. Током трећег круга мониторинга, власти Републике Србије нису доставиле никакве релевантне информације о спровођењу ове обавезе.

753. Комитет експерата остаје при свом ранијем закључку да ова обавеза није испуњена.

е i охрабре или олакшају стварање и очување макар једних новина на регионалним или мањинским језицима; или

754. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата је оценио да ова обавеза није испуњена и позвао власти Републике Србије да подстакну и/или олакшају покретање макар једних новина на украјинском и одржавање постојећих новина на регионалним или мањинским језицима.

755. У трећем периодичном извештају стоји да се један месечник и два часописа (један од њих је за децу) објављују на украјинском. Месечник заједнички финансирају Украјински национални савет и средства из јавног буџета Аутономне Покрајине Војводине од 2010. године.

756. Међутим, како се ниједна од ових публикација не може сматрати новинама, Комитет експерата остаје при својој ранијој одлуци и сматра да ова обавеза није испуњена.

Став 3

Државе чланице преузимају обавезу да обезбеде да интереси корисника регионалних или мањинских језика буду представљени и узети у обзир тако што се могу стварати одговарајућа тела која би била у складу са законом и одговорностима које постоје када се гарантује слобода и плурализам медија.

757. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата је оценио да је ова обавеза испуњена и „позвао власти Републике Србије да испитају могућност да и интереси говорника ових језика буду заступљени у релевантним медијима“.

758. Према трећем периодичном извештају, Закон о националним саветима националних мањина овлашћује националне савете да заступају интересе мањине у различитим административним и професионалним органима на државном нивоу.

759. Комитет експерата остаје при свом ранијем закључку да је ова обавеза испуњена. Ипак, поново подстиче власти Републике Србије да испитају могућност да и интереси говорника ових језика буду заступљени у релевантним медијима.

Члан 12 - Културне активности и погодности

Став 1

Што се тиче културних активности и олакшица, посебно библиотека, видеотека, културних центара, музеја, архива, академија, позоришта или биоскопа, као и литерарних радова или филмске продукције, различитих облика културног изражавања, фестивала и културне индустрије, укључујући и употребу нових технологија, државе чланице преузимају обавезу да унутар територије на којој се ови језици користе, и до степена до ког су јавне власти за то надлежне, имају овлашћења или играју одговарајућу улогу:

- б да подстакну различита средства путем којих би дела сачињена на регионалним или мањинским језицима постала доступна, помагањем и развојем превођења, надсинхронизације и титлованих превода;*

760. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата није био у позицији да донесе закључак о испуњењу ове обавезе и замолио је власти Републике Србије да доставе информације о томе да ли постоји шема подршке за преводе са украјинског.

761. Током трећег круга мониторинга, власти Републике Србије нису доставиле тражене информације.

762. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

- ц да унапреде приступ регионалних или мањинских језика радовима произведеним на другим језицима, развојем превода, надсинхронизације и титлованих превода;*

763. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата није био у позицији да донесе закључак о испуњењу ове обавезе и замолио је власти Републике Србије да доставе информације о томе да ли постоји шема подршке за преводе на украјински.

764. У трећем периодичном извештају стоји да је шест књижевних дела која су написали српски аутори преведено на украјински уз финансијску помоћ државе, у периоду од 2010. го 2012. године. Поред тога, извештај наводи да је 1.675.000 динара (13.960 евра) употребљено за финансирање културних активности (објављивање књиге и часописа, позоришне представе, фестивали) украјинске националне мањине у периоду од 2010 до 2012. године.

765. Комитет експерата сматра да је ова обавеза испуњена.

Став 2

Што се тиче територија различитих од оних на којима су регионални или мањински језици традиционално у употреби, државе предузимају, уколико број њихових корисника то оправдава, да одобре, охрабре и/или омогуће одговарајуће културне активности и олакшице у складу са претходним ставом.

766. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата није био у позицији да донесе закључак о испуњењу ове обавезе и замолио је власти Републике Србије да доставе додатне информације у следећем периодичном извештају.

767. Током трећег круга мониторинга, Комитет експерата није добио никакве релевантне информације у вези са овом обавезом.

768. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

Члан 14 - Прекогранична размена

Државе чланице преузимају обавезу:

- а да примене постојеће двостране или вишестране аранжмане који их везују са државама у којима се исти језик користи у идентичној или сличној форми, или, ако је неопходно, да траже да закључе такве споразуме, на начин који би унапредио контакте између корисника истог језика у одређеној држави на пољу културе, образовања, информација, оспособљавања и трајног образовања;*

769. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата је оценио да је ова обавеза делимично испуњена. Због тога је подстакао власти Републике Србије да побољшају примену ове обавезе када је реч о украјинском.

770. Током трећег круга мониторинга, власти Републике Србије нису доставиле никакве релевантне информације о спровођењу ове обавезе.

771. Комитет експерата остаје при свом ранијем закључку да је ова обавеза делимично испуњена.

б у корист регионалних или мањинских језика, да олакшају или унапреде сарадњу између две стране границе, а посебно између регионалних или локалних власти на чијим територијама се исти језик користи у идентичној или сличној форми.

772. У другом евалуационом извештају, Комитет експерата није био у позицији да донесе закључак о испуњењу ове обавезе и замолио је власти Републике Србије да доставе информације у вези са овом обавезом у следећем периодичном извештају.

773. Током трећег круга мониторинга, власти Републике Србије нису доставиле никакве релевантне информације о спровођењу ове обавезе.

774. Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

Поглавље 4. Налази Комитета експерата у трећем кругу праћења

- A. Комитет експерата жели да изрази захвалност властима Републике Србије на активној и плодној сарадњи коју остварује са њима. Сарадња са властима и оним саветима националних мањина са којима се Комитет експерата састао током теренске посете била је веома добра.
- B. У Србији постоји богата лингвистичка разноликост: 15 регионалних или мањинских језика, од којих десет имају посебну заштиту према Делу III Повеље: албански, босански, бугарски, мађарски, ромски, румунски, русински, словачки, украјински и хрватски. Пет преосталих језика покрива само Део II: буњевачки, влашки, македонски, немачки и чешки.
- C. Уколико национална мањина чини барем 15% становништва неке општине, њен мањински језик мора да буде уведен у службену употребу. Уз то, у Војводини мањински језик може бити у службеној употреби ако 25% становништва месне заједнице у оквиру општине чини национална мањина. Међутим, Комитет експерата подвлачи да један језик може бити заштићен према Повељи чак и ако је број припадника националне мањине испод ових процената. Постоје конкретни примери када су општине уводиле регионалне или мањинске језике у службену употребу иако број говорника није био изнад наведених вредности. Ако би се ова могућност систематичније користила, поправила би се ситуација око регионалних или мањинских језика и на тај начин побољшала примена Повеље у Србији. Ово би било нарочито важно за оне мањине које не чине 15% становништва ни у једној општини.
- D. Заштита мањина и њихових језика ужива висок ниво признања у Србији. Примјер за то је систем савета националних мањина који припадницима националних мањина пружа одређени ниво аутономије на пољу образовања, информисања, културе и службене употребе језика и писма. Поуздана финансијска подршка националним мањинама је, дакле, од велике важности.
- E. Србија одавно има успостављен систем образовања на регионалном или мањинском језику. Напредак који је постигнут током последњег периода мониторинга се огледа у чињеници да су сада сви језици присутни у основном образовању. Законски праг од 15 ученика је превисок за захтеве Повеље, али власти у неким случајевима организују часове и за свега неколико ученика. Ипак, на доступност и квалитет таквог образовања утиче недостатак квалификованих учитеља и адекватних материјала за наставу. Поред тога, образовање одраслих није доступно ни на једном од језика који су према Повељи заштићени.
- F. Употребу регионалних или мањинских језика пред судовима дозвољава релевантно законодавство, али је коришћење ове могућности у пракси ограничено. Што се тиче управних органа, Закон о службеној употреби језика и писама предвиђа да припадници националних мањина могу да користе сопствени језик у областима где је он у службеној употреби у комуникацији са државним и локалним властима и имају право да одговор добију на свом језику. Постоје, међутим, проблеми практичне примене на овом пољу.
- G. Србија традиционално има веома висок ниво присуства регионалних или мањинских језика у радијским и телевизијским програмима. Поред тога, власти Републике Србије помажу штампане медије на свим језицима. Постоји и богата понуда културних активности и садржаја које помажу власти Републике Србије.

Преглед стања регионалних или мањинских језика

- H. Стање *албанског* у образовању и медијима и даље је у целини добро. Постоје недостаци који отежавају стварну употребу албанског у комуникацији са управним органима и пред судовима.
- I. Стање *босанског* у медијима и даље је на задовољавајућем нивоу. Средње образовање на босанском кренуло је школске 2013/2014. године.
- J. Стање *бугарског* у образовању и даље је добро. У некој мери се користи у усменој комуникацији са локалним властима, али практично се не користи у комуникацији са државном управом или пред судовима. Бугарски је присутан на телевизији и радију.
- K. *Буњевачки* се учи у неким основним школама на основу модела образовања на мањинском језику, али не на предшколском или средњошколском нивоу. Донекле је присутан на радију, телевизији и у штампаним медијима. Још није уведен у службену употребу ни у једној општини.

- L. Присуство *хрватског* у образовању се поправило, али и даље постоје проблеми са бројем учбеника и квалификованих учитеља. Постоје телевизијски и радијски програми, као и штампани медији на хрватском.
- M. Стање *чешког* у образовању се поправило. Сада се одржава настава на нивоу основних школа. Ипак, и даље се не користи у комуникацији са управним органима и пред судовима. Не постоје радијски и телевизијски програми на чешком.
- N. *Немачки* је и даље слабо присутан у јавном животу. Осим једног билингвалног вртића и основне школе, не постоји настава по моделима образовања на мањинском језику. Постоји само један недељни радијски програм на немачком, али се и даље чека на одређивање времена емитовања програма које би немачки добио на РТВ. Такође, не постоје новине на немачком.
- O. Што се тиче *мађарског*, готово све обавезе Србије према Повељи су испуњене или делимично испуњене. Ипак, то је постигнуто делимично због чињенице да ове обавезе, нарочито оне које се тичу образовања и медија, не осликавају адекватно снажну позицију мађарског језика. Комитет експерата сматра да се овде могу применити амбициозније обавезе.
- P. Предмет "*Македонски језик са елементима националне културе*" уведен је у основним школама. Македонски је и даље у доброј мери присутан на телевизији, радију и у штампаним медијима.
- Q. *Ромски* је присутан на приватним радио станицама и телевизијама. Пошто овај језик нема статус језика у службеној употреби на локалном нивоу, на њега се у пракси не примењују чланови 9. и 10. Повеље. Више напора је потребно уложити на пољу образовања, нарочито у централној Србији.
- R. Образовање на *румунском* језику присутно је на свим нивоима у Војводини, али број ђака и даље је мали у односу на величину румунске језичке заједнице. Постоји широк спектар радијских и телевизијских програма на румунском. Предмет "*Румунски језик са елементима националне културе*" такође је уведен у централној Србији. Румунски је исто присутан у медијима у централној Србији.
- S. Ниво заштите *русинског* и даље је висок, што се огледа у томе да је у службеној употреби у општинама и судовима Аутономне Покрајине Војводине. Ситуација са русинским у образовању, а и у медијима, је добра.
- T. Укупна стање *словачког* је добро. Образовање на словачком је присутно на сваком нивоу. Користи се у комуникацији са управним и правосудним органима. Присуство словачког у медијима је такође добро.
- U. *Украјински* се и даље не користи у предшколском, средњем и стручном образовању. Пошто овај језик нема статус језика у службеној употреби на локалном нивоу, на њега се у пракси не примењују чланови 9. и 10. Повеље. Украјински је присутан на радију и телевизији.
- V. Дошло је до знатних помака када је реч о *влашком*. Предмет "*Влашки језик са елементима националне културе*" уведен је у основним школама. До одређене мере је присутан у медијима и културном животу. Поред тога, објављене су прве књиге на влашком.

Влада Србије је позвана да коментарише садржај овог извештаја у складу са чланом 16.3 Повеље. Добијени Коментари садржани су у Додатку II.

На основу овог извештаја и налаза који су у њему садржани, Комитет експерата је Комитету министара доставио предлог препорука које треба упутити Србији. Истовремено Комитет експерата је истако да власти Србије, поред општих препорука, треба да узму у обзир и детаљна запажања која су садржана у извештају.

На свом 1254. састанку од 27. априла 2016. године, Комитет министара усвојио је Препоруку упућену Србији, која је садржана у Делу Б овог документа.

Додатак 1: Инструмент ратификације

Србија:

Изјава садржана у инструменту ратификације депонованом 15. фебруара 2006. године – ор. енг. – и ажурирана писмом сталног представника Србије од 20. јула 2006. године, запримљеног у Генералном секретаријату 20. јула 2006. године – ор. енг.

У складу са чланом 2 став 2 Повеље, Србија и Црна Гора је прихватила да се примењују следеће одредбе:

- у Републици Србији, у односу на албански, босански, бугарски, мађарски, ромски, румунски, русински, словачки, украјински и хрватски језик:

Члан 8, став 1 а (iii), а (iv), b (iv), c (iv), d (iv), e (ii), f (iii), g;

Члан 9, став 1 а (ii), а (iii), b (ii), c (ii), d, став 2 а, b, c, став 3;

Члан 10, став 1 а (iv), а (v), c, став 2 b, c, d, g, став 3 c, став 4 c, став 5

Члан 11, став 1 а (iii), b (ii), c (ii), d, e (i), f (ii), став 2, став 3;

Члан 12, став 1 а, b, c, f, став 2;

Члан 13, став 1 c;

Члан 14 а, b.

Период који је обухваћен: 1.6.2006. године

Претходна изјава односи се на члан(ове): 1

Резерва садржана у инструменту ратификације депонованом 15. фебруара 2006. године – ор. енг.

У вези са чланом 1 б Повеље, Србија и Црна Гора изјављује да ће се фраза „територија на којој су регионални или мањински језици у употреби“ односити на области у којима су регионални и мањински језици у службеној употреби у складу са националним законодавством.

Период који је обухваћен: 1.6.2006. године -

Претходна изјава односи се на члан(ове): 2

Додатак 2: Коментари власти Републике Србије

I. Увод

Комитет експерата образован на основу члана 17. Европске повеље о регионалним или мањинским језицима (у даљем тексту: Повеља), усвојио је Трећи извештај о примени Повеље у Србији (у даљем тексту: Трећи извештај) на свом заседању 4. новембра 2015. године. Тај извештај садржи предлоге за препоруке које ће Комитет министара Савета Европе упутити Србији. У складу са чланом 16. став 3. Повеље, Влада Србије добила је прилику да да коментаре на садржај овог извештаја.

Србија изузетно цени активности Комитета експерата у процесу мониторинга имплементације Повеље и поздравља сарадњу коју је са Комитетом експерата остварила током припреме Трећег извештаја, која се огледа у посети делегације Комитета експерата Србији у периоду од 3. до 5. јуна 2015. године.

Србија сматра испуњење обавеза преузетих приступањем Повељи веома важним, јер очување језичке разноликости јесте један од најдрагоценијих елемената њене културне баштине, чиме се доприноси одржању и развоју европског културног богатства и традиције. На основу тога, Србија се прикључује Европи у очувању и унапређењу употребе регионалних или мањинских језика, као једног од основних постулата интегритетности европског простора. Осим тога, очување и развијање мањинских језика као једног од елемената идентитета припадника националних мањина, говорника мањинских језика, део су мањинске политике коју власти континуирано спроводе. Имајући у виду изложено, Србија је искрено посвећена испуњавању обавеза које проистичу из Повеље.

Трећи периодични извештај о примени Повеље, који је основа мониторинга израђен је и у потпуности заснован на начелима транспарентности. Објављен је на сајту Канцеларије за људска и мањинска права и доступан на адреси: www.ljudskaprava.gov.rs, чиме је испуњена обавеза проистекла из члана 2. Повеље. По завршетку трећег циклуса мониторинга, Канцеларија за људска и мањинска права објавиће Трећи Извештај Комитета експерата, заједно са Коментарима Републике Србије на Извештај и Препорукама Комитета министара Савете Европе.

Србија сматра да је за примену Повеље од изузетног значаја да са телима надлежним за мониторинг имплементације Повеље одржава отворен и конструктиван дијалог. У том смислу, Србија налази да је Трећи извештај Комитета експерата заснован на стручној анализи прописа, политика и праксе који се примењују на мањинске језике у Србији.

Коментари Србије на Трећи извештај Комитета експерата припремљени су у Канцеларији за људска и мањинска права. У процесу израде коментара консултовани су надлежни државни и покрајински органи.

Имајући у виду позитивну природу Трећег извештаја, Влада Републике Србије, ради додатног појашњења налаза Комитета експерата, даје следеће коментаре:

II. Коментари на Кратак преглед Трећег извештаја

Став 3

Према постојећем законодавству, увођење мањинског језика и писма у службену употребу обавезно је уколико национална мањина чини 15% становништва неке општине. Постоје примери општина које су увеле мањинске језике у службену употребу иако ове прагове вредности још нису достигнуте. Ипак, буњевачки, немачки, ромски, украјински и влашки тренутно нису у службеној употреби ни у једној општини или локалној заједници у Републици Србији. Оваква ситуација има негативне последице по финансирање националних савета и ограничава примену Повеље у Србији.

Буњевачки, немачки, ромски и украјински језик нису у службеној употреби ни у једној јединици локалне самоуправе, нити постоји законска обавеза за то с обзиром на то да, како је Комитет експерата то навео, није достигнута „праговна вредност“ од 15%. Тачно је да су у појединим јединицама локалне самоуправе мањински језици у службеној употреби иако праговна вредност није достигнута, али пракса у том смислу није једнообразна и углавном се ради о оним јединицама локалне самоуправе у којима је мањински језик био у службеној употреби пре доношења Закона о заштити права и слобода националних мањина. Наведени закон садржи посебну одредбу према којој мањински језик остаје у службеној употреби у јединици локалне самоуправе, ако је у тренутку доношења Закона био у службеној употреби. Том одредбом се обезбеђује и примена Повеље јер општине и градови не могу сужавати постојећи круг језика у службеној употреби. Свака јединица

локалне самоуправе у којој мањински језици не достижу праговну вредност у потпуности је аутономна у одлучивању да ли ће да уведе неки од мањинских језика у службену употребу. Увођење језика у службену употребу у сваком конкретном случају зависи од низа фактора као што су број припадника и говорника мањинског језика, стручни, административни и финансијски капацитети локалне самоуправе, итд.

Начелно посматрано, чињеница да наведени језици нису у службеној употреби ни у једној јединици локалне самоуправе не значи угрожавање, искључивање, ограничавање или неповољан третман који би се односио на употребу ових језика, нити има за циљ да обесхрабри или доведе у питање њихово одржавање и развој, у смислу члана 7. став 2. Повеље. Штавише, као што је то објашњено у Првом државном извештају о примени Повеље, поједини елементи службене употребе језика постоје независно од увођења језика у службену употребу у јединици локалне самоуправе, као што је то случај са службеном употребом мањинских језика у школској администрацији за оне језике који су у образовном процесу, а што је испуњено за украјински језик.

За поједине од наведених језика, конкретно за немачки језик, мора се размотрити и објективна потреба за увођењем мере службене употреба тога језика у појединим јединицама локалне самоуправе. Према резултатима последњег пописа, учешће припадника немачке националне мањине у односу на укупан број становника јединица локалне самоуправе је највећи у Новом Саду (0,12%) и у Сомбору (0,57%). Уколико се сагледа мали број припадника те националне мањине, као и чињеница да они истовремено не морају бити говорници немачког језика поставља се питање да ли би се у пракси поједини видови службене употребе немачког језика и писма у јединици локалне самоуправе уопште могли применити, а што би додатно отворило питање да ли је такав аранжман уопште у духу Повеље (нпр. оправданост објављивања локалних службених гласила на том језику, обезбеђивање преводилачког кадра, итд).

За влашки је у појединим јединицама локалне самоуправе достигнута праговна вредност од 15%, али треба имати у виду чињеницу да је процес његове стандардизације још увек у току и да због тога још нису створени услови да буде уведен у службену употребу. Власти Републике Србије истичу чињеницу да се стандардизација влашког управо врши под окриљем Националног савета, као тела које је, у складу са чланом 7. став 4. установљено да би се бавило саветовањем власти о свим питањима која се тичу мањинских језика.

Власти Републике Србије посебно скрећу пажњу на чињеницу да национални савети наведених мањина, као тела која се баве саветовањем власти о свим питањима која се тичу ових језика, а која, према Закону о националним саветима имају право да иницирају увођење мањинских језика у службену употребу у јединици локалне самоуправе, према подацима добијеним од локалних самоуправа, никада формално нису захтевала увођење наведених језика у службену употребу у појединим јединицама локалне самоуправе.

Иако наведени језици нису у службеној употреби, не би се могло стати на становиште да „оваква ситуација има негативне последице по финансирање националних савета“.

Службена употреба мањинских језика није једини критеријум за финансирање националних савета од стране сва три нивоа власти, нити неиспуњавање тог критеријума код наведених националних савета угрожава њихово финансирање. Средства која се опредељују за рад националних савета буџетског, немачког, ромског, украјинског и влашког националног савета из републичког и покрајинског буџета и након извештајног периода су повећана, а на то су утицали критеријуми из других области друштвеног живота у којима ова тела остварују своја овлашћења. За финансирање националних савета из буџета јединица локалне самоуправе, поред службене употребе језика и писама критеријум је и да национална мањина коју савет представља у становништву јединице локалне самоуправе достиже најмање 10% од укупног становништва. Дакле, финансирање националних савета из локалног буџета није условљено, нити зависи само од тога да ли је мањински језик уведен у службену употребу, већ савети могу добити средства и уколико број припадника мањине коју представљају достигне праговну вредност од 10%. Као позитиван, може се навести пример Општине Кула која је у 2014. години определила средства за рад националних савета немачке и украјинске националне мањине, иако нема законску обавезу да финансира та тела.

Власти Републике Србије предлажу да се изложени коментар узме у обзир и приликом разматрања става Ц Закључака Комитета експерата и да се тај закључак изостави приликом формулисања препорука од стране Комитета министара.

Став 5

Присуство свих језика у образовању одражава напредак. Ипак, на доступност и квалитет у неким случајевима утиче недостатак наставног особља и одговарајућих наставних материјала. Осим тога, не постоји понуда за образовање одраслих или наставак образовања на било ком од језика који су заштићени Повељом.

На доступност и квалитет образовања на мањинским језицима у неким случајевима утиче недостатак наставног особља и одговарајућих наставних материјала. Након извештајног периода Република Србија је предузела мере како би се ови недостаци отклонили. Министарство просвете, науке и технолошког развоја је 2015. године иницирало израду посебних меморандума о разумавању у вези са образовањем припадника националних мањина који имају комплетно образовање на матерњем језику са шест земаља матица (Албанијом, Бугарском, Мађарском, Румунијом Словачком и Хрватском). Циљ ових меморандума је унапређење иницијалног образовања наставника, професионалног усавршавања наставника и провере превода уџбеника, што ови Меморандуми посебно третирају.

Новим Законом о уџбеницима из 2015. године, чија ће решења бити представљена у следећем државном извештају, предвиђена је обавеза Завода за уџбенике да обезбеди све уџбенике на мањинским језицима.

У сарадњи Министарства просвете, науке и технолошког развоја и Центра за стручно усавршавање и евалуацију Филолошког факултета Универзитета у Београду, 2015. и 2016. године организован је курс ромског језика за стицање сертификата „Наставник ромског језика“. Циљ оваквих обука је анимирање припадника ромске националне мањине да се укључе у образовне процесе и да се унапреди учење ромског језика. Крајњи исход овог програма је да његови полазници буду ангажовани на позицији наставника ромског језика.

У вези са налазом Комитета експерата да „не постоји понуда за образовање одраслих или наставак образовања на било ком од језика који су заштићени Повељом“ указујемо да су у ставу 260. Трећег периодичног извештаја представљени подаци о броју одраслих полазника који похађају наставу основног образовања на мађарском језику у три установе у Сомбору, Сенти и Суботици. Имајући у виду да се образовање одраслих одвија на мађарском, а не на српском језику, сматрамо да није тачан налаз да не постоји образовање одраслих ни на једном мањинском језику. Наравно, указујемо и на чињеницу да за друге језике није било захтева одраслих који би се образовали на тим језицима. Власти Републике Србије траже да се овај коментар узме у обзир и да се налази Комитета експерата из става 374. и 375. изоставе приликом формулисања препорука од стране Комитета министара.

III. Коментари на Поглавље 1 и 2 Трећег извештаја**Став 19**

Попис који је спроведен 2011. пружио је нове податке о особама које припадају националним мањинама и говоре мањинским језицима као матерњим језиком¹⁴. У поређењу са претходним пописом из 2002. дошло је до значајне промене у бројевима неких од националних мањина. Због позитивне међународне климе, много више особа декларисало је своју ромску етничку припадност и матерњи језик. Са друге стране, постоји велики пад међу већином осталих националних мањина. У светлу тих података, чини се неопходним да се ојача заштита и унапређење мањинских језика и одговарајућих култура.

Република Србија континуирано предузима мере које имају за циљ заштиту и унапређење мањинских језика и култура. Међутим, треба имати у виду да се знатно смањује број свих грађана Србије, укључујући и број припадника већине националних мањина. Основни разлог за то је недовољно рађање у дужем периоду, односно убрзан процес старења (поремећаји у старосној структури, негативан природни прираштај, висока просечна старост, итд).

Републички завод за статистику уложио је посебан напор да у попису 2011. прикупи што објективније податке о броју и основним карактеристикама Рома у Србији. Све активности у фази припрема и реализације пописа организоване су у сарадњи са Националним саветом ромске националне мањине, другим институцијама и удружењима које се баве ромским питањима. Организован је и посебан пробни попис 2009. у тзв. ромским насељима у којем су Роми ангажовани у свим фазама (припрема, мапирање ромских насеља, теренска реализација, унос података), а све у циљу промовисања пописа и јачања поверења ромске заједнице у рад званичне статистике. У попису 2011.

¹⁴ У смислу члана 1, Повеља се односи не само на говорнике регионалних или мањинских језика као матерњег језика, већ и на оне који те језике користе и без обзира на њихово етничко порекло.

додатно је ангажовано више од 600 ромских координатора и додатних пописивача за пописивање у тзв. ромским насељима, а представници Рома били су ангажовани и као придружени чланови пописних комисија у јединицама локалне самоуправе са задатком да прате све фазе реализације пописа. Такође, уложена су значајна средства за медијску кампању на ромском језику, а попис је промовисан и на скуповима које су организовала ромска удружења. Имајући у виду наведено, не би се могло стати на становиште да је само „због позитивне међународне климе, много више особа декларисало своју ромску етничку припадност и матерњи језик“, већ да је Србија предузимањем великог броја активности на попису становништва допринела да се већи број лица при изјашњавању о етнокултуралним обележјима определи за ромску националну и језичку припадност.

Став 27

Током жалбених поступака, списи и одлуке у поступцима могу се припремити само на српском.

Током жалбених, односно другостепених поступака списи и одлуке се могу припремити и на мањинском, а не само на српском језику. Наиме, према Закону о службеној употреби језика и писама само се првостепени поступак (судски и управни) у целини води на језику националне мањине, и то: уколико је у органу који води поступак у службеној употреби и језик националне мањине и уколико постоји захтев странке да се поступак води на том језику. За разлику од првостепеног, другостепени поступак се увек води на српском језику, али другостепено решење, одлуку, записник и друга писмена у том поступку и у вези с тим поступком преводи првостепени орган или организација на језик, односно језике на којима је вођен првостепени поступак. Странке у другостепеном поступку имају између осталог, право да на свом језику подносе жалбе, тужбе и друге поднеске и да им се на њихов захтев достављају на њиховом језику отправци решења, пресуда и других аката којима се решава о њиховим правима и обавезама. Имајући у виду изложено, власти Републике Србије инсистирају на томе да се овај налаз Комитета експерата изостави из формулисања препорука од стране Комитета министара.

Став 30

Према изјавама представника говорника мањинских језика током трећег циклуса мониторинга, никаква систематска употреба мањинских језика није могућа у комуникацији са већином покрајинских и локалних органа управе.

Власти Србије се не могу сложити са изјавама да „никаква систематска употреба мањинских језика није могућа у комуникацији са већином покрајинских и локалних органа управе“. У раду покрајинских органа управе, у службеној употреби су мађарски, румунски, русински, словачки и хрватски језик и писмо. Сви поднесци, пријаве на конкурс и све врсте обраћања се могу поднети на било ком од ових језика покрајинским органима и имају равноправни третман. Странке добијају одговор на језику и писму на ком је поднесак поднет. Уколико запослени службеници не познају мањински језик, користе се услуге Одељења за преводилачке послове, о трошку поступајућег органа.

Мањински језици се употребљавају и у комуникацији са локалним органима управе. Штавише, у појединим јединицама локалне самоуправе у којима припадници мањина и говорници мањинских језика чине огромну већину становништва као што су нпр. општине Сента, Кањижа, Прешево, Босилеград, Нови Пазар, итд, управо се систематска комуникација између грађана и локалних органа одвија на мањинским језицима. У Трећем извештају су представљени резултати анкете спроведене у управама ЈЛС у централној Србији и у АП Војводини на основу којих је констатовано да говорници мањинских језика имају могућности да користе свој језик у комуникацији са локалним органима управе и да ту могућност користе у пракси.

Став 34

Пошто ромски и украјински нису у службеној употреби, не постоје званични називи места на тим језицима.

Према Закону о националним саветима националних мањина, традиционални називи јединица локалне самоуправе, насељених места и других географских назива на мањинским језицима постају, поред назива на српском језику, званични називи насељених места на тим језицима, на подручјима на којима су ти језици у службеној употреби. Ромски и украјински језик нису у службеној употреби, али чињеница је да традиционалних назива, у строгом смислу, нема на ромском и украјинском језику као назива места, који би, након увођења тих језика у службену употребу постали „званични називи места на тим језицима“.

У ставу 268. Другог и ставу 340. Трећег периодичног извештаја о примени Повеље, наведени су разлози непостојања традиционалних назива места на ромском и украјинском језику. Штавише, према

Закону о националним саветима националних мањина, ова тела могу да предлажу утврђивање мањинског језика као службеног језика и писма у јединици локалне самоуправе и да утврде традиционалне називе насељених места, а национални савети ромске и украјинске националне мањине нису искористили те законске могућности.

Став 35

Подизање нивоа свести и унапређење толеранције за вишејезичност и даље добијају подршку кроз пројекте у области медија/интернета и културе. Ове пројекте суфинансирају државни и покрајински органи. Током периода извештавања, власти Републике Србије суфинансирале су око 1200 вишекултуралних и интеркултуралних програма и пројеката са скоро 655 милиона динара (5.460.000 евра). Пројекти су углавном спроведени у Војводини. Постоји потреба за спровођењем сличних активности и у централној Србији.

Република Србија спроводи бројне активности усмерене на подизање нивоа свести и унапређење толеранције за вишејезичност и у централној Србији. Поред конкурса које спроводи Министарство културе и информисања, Служба Координационог тела за општине Прешево, Бујановац и Медвеђа сваке године додељује средства за пројекте и иницијативе цивилног друштва у циљу промоције међуетничке сарадње и вишејезичности.

Служба Координационог тела за општине Прешево, Бујановац и Медвеђа је у 2011. години расписала три конкурса за доделу средстава за пројекте цивилног друштва и одобрила 14.151.027,00 РСД и подржала 28 пројеката удружења. У 2012. години расписана су три конкурса за доделу средстава за пројекте цивилног друштва и подршку медијима, одобрено је 7.789.880,00 РСД и подржано је 22 пројекта. У 2013. години одобрено је 698.500,00 РСД и подржана су два пројекта. Удружења су, уз помоћ средстава која су добила на конкурс, организовала позоришне представе и радионице, обуке новинара, студијске посете и бројне друге активности усмерене на подизање нивоа свести и унапређење толеранције за вишејезичност у Прешеву, Бујановцу и Медвеђи.

Јединице локалне самоуправе у којима су заступљени припадници националних мањина сваке године суфинансирају пројекте у области културе и информисања којима се унапређује вишејезичност. Примера ради град Нови Пазар је у 2015. години суфинансирао 5 пројеката у области информисања, који су, између осталог, намењени развоју културе свих грађана уз промоцију међусобне толеранције у износу од 10.000.000,00 динара; општина Димитровград суфинансира 10 пројеката са 16.200.000,00 динара у 2016. години; Општина Бујановац је у 2016. години расписала конкурс у области културе у износу од 1.700.000,00 динара, итд.

IV. Коментари на Поглавље 3 Трећег извештаја

Став 40

Како се наводи у Трећем периодичном извештају, средства која се обезбеђују из буџета Републике Србије и/или Аутономне покрајине Војводине за рад националних савета повећана су од 2010. за неколико националних мањина. Ипак, национални савети говорника буњевачког, хрватског, немачког и украјинског језика морали су да се суоче са смањењем средстава. Један од разлога који су органи власти навели некима од националних савета био је да њихови језици тренутно нису у службеној употреби. Представници националних савета изразили су забринутост да ће финансијска ограничења угрозити делотворно обављање њихових задатака.

Средства за рад националних савета говорника буњевачког, хрватског, немачког и украјинског језика су повећавана у годинама након извештајног периода, иако неки од наведених језика нису у службеној употреби, што говори у прилог томе да за смањење или повећање средстава за рад националних савета из републичког и покрајинског буџета, није кључно увођење језика у службену употребу, већ повећање укупне висине средстава за рад националних савета, као и повећане активности националних савета у другим областима друштвеног живота у којима остварују културну аутономију.

На локалном нивоу, средства за рад националних савета се обезбеђују по два критеријума: да је мањински језик у службеној употреби или да је број припадника мањине коју савет представља изнад праговне вредности од 10%. Начелно посматрано, до смањења средстава за рад националних савета чији језик није у службеној употреби у јединици локалне самоуправе може да дође, не због чињенице да језик није у службеној употреби, већ искључиво уколико број припадника падне испод законског прага од 10%. Чак и у случају неиспуњавања наведених критеријума, поједине јединице локалне самоуправе финансирају рад националних савета, попут Општине Кула која је у 2014. години определила средства за рад националних савета немачке и украјинске националне мањине.

Став 45

Током посете терену, Национални савет буњевачке националне мањине обавестио је Комитет експерата да се топографски називи на буњевачком још не користе у јавности.

Припадници буњевачке националне мањине имају право да у приватној и јавној комуникацији употребљавају буњевачки и за топографске називе. Међутим, уколико се ради о исписивању топографских назива на буњевачком, правни поредак познаје само службену употребу језика и писама. Комитету експерата је познато да топографски називи на буњевачком нису исписани, односно истакнути у јавности, због тога што буњевачки није у службеној употреби ни у једној јединици локалне самоуправе, па самим тим нису испуњени ни законски услови за исписивање таквих назива.

Став 53

Што се тиче назива места, Нови Бечеј поставио је табле са називима места на српском, мађарском и немачком језику. У Кикинди, називи *Heufeld* и *Mastorthave* традиционално се користе и у српском за два места у Новим Козарцима. Оба назива престала су да буду у службеној употреби када су та места изгубила статус административних јединица. Пошто немају називе на српском, Национални савет немачке националне мањине предлаже да њихови немачки називи остану званични.

Према Закону о националним саветима националних мањина, национални савети могу да предлажу надлежном органу истицање назива јединица локалне самоуправе, насељених места и других географских назива на језику националне мањине, а Национални савет немачке националне мањине није искористио ту законску могућност, нити предложио да називи тих локалитета на немачком буду истакнути. Указујемо на чињеницу да у пракси, независно од тога да ли је мањински језик у службеној употреби или не, није уобичајено да се званично истичу називи делова насељених места на било ком језику. То, међутим, ни на који начин не онемогућава грађане, укључујући и говорнике мањинских језика, да у писменој и усменој комуникацији употребљавају називе на немачком језику за делове тог насељеног места.

Став 94

Комитет експерата позива власти Републике Србије да наставе са напорима на унапређењу нивоа свести и толеранције у вези са регионалним или мањинским језицима и културама које они представљају као интегралним делом културног наслеђа Србије. Како постоји прилично велика разлика у броју активности и финансирању између Аутономне покрајине Војводине и централне Србије, то се посебно односи на активности у централној Србији.

Разлика у броју активности и финансирању између АП Војводине и централне Србије постоји због тога што је највећи број мањинских језика и култура сконцентрисан на територији АП Војводине па је логично да се на територији те покрајине одвија и већи број активности усмерених на те језике и културе које они представљају. То наравно не значи да Република Србија не чини напоре да се унапреди ниво свести и толеранције у вези са мањинским језицима и културама и изван територије АП Војводине. Конкурс који спроводи Министарство културе и информисања односи се на територију целе Републике Србије, са нагласком на децентрализацији и са посебном пажњом посвећеном оним мањинама које имају мање извора финансирања, што је случај са мањинама које не насељавају подручје АП Војводине.

Став 263

Како се наводи у Трећем периодичном извештају, нема приватних радио станица или радио станица цивилног сектора које емитују радио програм на бугарском језику.

Став 264

Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена.

У извештајном периоду није било приватних станица које емитују програм на бугарском језику, али се због тога не може стати на становиште да обавеза подстицања и/или омогућавање редовног емитовања радио програма на бугарском језику није испуњена.

Суштина наведене обавезе је да држава обезбеди редовно емитовање радио програма на бугарском језику, до степена до којег, директно или индиректно, има надлежност, моћ или игра одговарајућу

улогу у овој области, и поштујући принцип независности и аутономности медија, како то изричито проистиче из члана 11. став 1. Повеље. Држава је законским решењима која се односе на приватне радио станице обезбедила могућност организацијама цивилног друштва да оснивају радио станице, са циљем заштите и унапређења бугарског језика и културе. Осим тога, суфинансира пројекте из области јавног информисања на језицима националних мањина, на који се могу пријавити и приватне радио станице. То је онај степен до којег држава има надлежност, моћ или улогу у вези са приватним радио станицама, што значи да не може да утиче на њихово оснивање, нити сме да се меша у њихову уређивачку политику. Будући да су јавне власти имале ингеренције у погледу две локалне станице које редовно емитују програм на бугарском језику, власти Републике Србије сматрају да је ова обавеза испуњена и позивају да се налаз Комитета експерата из става 264. изостави приликом формулисања препорука од стране Комитета министара.

Став 389

Према Трећем периодичном извештају, скорашње истраживање спроведено у 39 општина у којима се званично користе мањински језици, показало је да је 14 правних лекова поднесено на мађарском језику против првостепених одлука. Комитет експерата позива органе власти да разјасне да ли ово такође укључује регионалне органе власти.

У извештајном периоду 14 правних лекова на мађарском језику је поднето против првостепених решења у управним поступцима које су водили локални органи власти. У истом периоду, иако та законска могућност постоји, није уложен ниједан правни лек на мањинским језицима против првостепених решења у управним поступцима које су водили покрајински органи управе.

Став 487

Према трећем периодичном извештају, један двонедељник објављује се на ромском језику, а три двојезична месечна часописа објављују се на српском и ромском језику (један од њих такође садржи стране на мађарском језику и румунском језику).

Став 488

Комитет експерата сматра да ова обавеза није испуњена. Комитет охрабрује власти Републике Србије да наставе са напорима и ојачају своје напоре да се подржи објављивање новина и часописа на ромском језику.

Суштина наведене обавезе је да држава охрабри или омогући оснивање и одржавање макар једних новина на ромском језику, у складу са ситуацијом тог језика и до степена до којег, директно или индиректно, има надлежност, моћ или игра одговарајућу улогу у овој области, и поштујући принцип независности и аутономности медија, како то изричито проистиче из члана 11. став 1. Повеље. Република Србија је својом законском регулативом и финансијским средствима омогућила излажење макар једних новина на ромском језику. У сваком демократском друштву периодика излажења новина зависи од воље оснивача и Република Србија у том смислу поштује принцип независности и аутономности медија. Имајући у виду наведено, као и чињеницу да Повеља не дефинише појам „новина“, нити из члана 11. став 1. Повеље проистиче да „новина“ мора да излази барем једном недељно, сматрамо да је ова обавеза у испуњена и позивамо Комитет министара да не узме у обзир налаз Комитета експерата из става 488.

Став 749

Према Трећем периодичном извештају, програм на украјинском се не емитује на приватним телевизијама.

Став 750

Комитет експерата остаје при свом ранијем закључку да ова обавеза није испуњена и позива власти Републике Србије да подстакну и/или олакшају редовно емитовање телевизијских програма на украјинском.

Суштина наведене обавезе је да држава обезбеди редовно емитовање телевизијског програма на украјинском језику, до степена до којег, директно или индиректно, има надлежност, моћ или игра одговарајућу улогу у овој области, и поштујући принцип независности и аутономности медија, како то изричито проистиче из члана 11. став 1. Повеље. Република Србија је својом законском регулативом омогућила оснивање приватних телевизијских станица које могу да емитују програм на украјинском језику и јавне власти редовно спроводе конкурсе у области информисања на мањинским језицима на које могу аплицирати приватне телевизијске станице са пројектом/програмом који се односи на

украјински језик. До тог степена држава има надлежност, моћ или улогу у вези са приватним радио станицама, што значи да не може да утиче на њихово оснивање, нити сме да се меша у њихову уређивачку политику. Такође, то је и једини могући вид подстицања и/или олакшавања емитовања ТВ програма на украјинском. Власти Републике Србије, осим обезбеђивања законских услова за несметано емитовање и обезбеђивања конкурсних средстава, не виде на који други начин би могле да подстакну и/или олакшају редовно емитовање ТВ програма на украјинском језику, а да, притом, не утичу на оснивање приватних ТВ станица, или се мешају у њихову уређивачку политику. Будући да јавне власти имају ингеренције у погледу покрајинског јавног сервиса Радио-телевизије Војводине, који редовно емитује програм на украјинском језику, сматрамо да је ова обавеза испуњена и позивамо Комитет министара да не узме у обзир налаз Комитета експерата из става 750.

Став 755

У Трећем периодичном извештају стоји да се један месечник и два часописа (један од њих је за децу) објављују на украјинском. Месечник заједнички финансирају Национални савет украјинске националне мањине и Аутономна Покрајина Војводина од 2010. године.

Став 756

Међутим, како се ниједна од ових публикација не може сматрати новинама, Комитет експерата остаје при својој ранијој одлуци и сматра да ова обавеза није испуњена.

Суштина наведене обавезе је да држава подстакне и/или олакша покретање и одржавање макар једних новина на украјинском језику, у складу са ситуацијом тог језика и до степена до којег, директно или индиректно, има надлежност, моћ или игра одговарајућу улогу у овој области, и поштујући принцип независности и аутономности медија, како то изричито проистиче из члана 11. став 1. Повеље. Одлуком о обезбеђивању дела средстава из буџета АП Војводине за издавање новина покрајинског значаја, која је важила у извештајном периоду утврђено је да су *Рідне слово* и *Соловейко* на украјинском језику, новине покрајинског значаја за чије издавање се обезбеђују средства из буџета АП Војводине. Сваке године из покрајинског буџета за ове новине издваја се преко 4 милиона динара. Имајући у виду наведено, као и чињеницу да Повеља не дефинише појам „новина“ сматрамо да је ова обавеза у потпуности испуњена и позивамо Комитет министара да не узме у обзир налаз Комитета експерата из става 756.

V. Коментари на Поглавље 4 Трећег извештаја

Е. Србија одавно има успостављен систем образовања на регионалним или мањинским језицима. Напредак који је постигнут током последњег периода мониторинга се огледа у чињеници да су сада сви језици присутни у основном образовању. Законски праг од 15 ученика је превисок за захтеве Повеље, али власти у неким случајевима организују часове и за свега неколико ученика. Ипак, на доступност и квалитет таквог образовања утиче недостатак квалификованих учитеља и адекватних материјала за наставу. Поред тога, образовање одраслих није доступно ни на једном од језика који су према Повељи заштићени.

Иако је законски праг од 15 ученика дефинисан Законом о основном образовању и васпитању у складу са економским капацитетима државе, власти за 14 језика који су заштићени Повељом организује часове у групама које броје мање од 15 ученика. Дакле, законски праг од 15 ученика суштински не утиче на примену Повеље, а отворено је и питање да ли би се могао сматрати превисоким за захтеве Повеље, јер је Република Србија из члана 8. Повеље углавном прихватила оне обавезе које се односе на оне ђаке чије породице желе примену преузетих мера и **чији се број сматра довољним**. Будући да Повеља тај број не одређује, стране уговорнице су овлашћене да, у складу са својим економским могућностима и ситуацијом сваког од језика, својим законодавством утврде тај број.

У доњој табели дати су подаци Министарства просвете, науке и технолошког развоја о броју одељења која имају мање од 15 ученика, за школску 2015/2016. годину.

Мањински језик	Одељења мања од 15 ученика
Албански	27
Босански	48
Бугарски	74

Буњевачки	11
Влашки	10
Мађарски	132
Македонски	1
Ромски	47
Румунски	16
Русински	44
Словачки	87
Украјински	8
Хрватски	21
Чешки	2

Б. Препорука Комитета министара Савета Европе о примени Повеље у Србији

Препорука CM/RecChL(2016)3 Комитета министара о примени Европске повеље о регионалним или мањинским језицима у Србији

(коју је Комитет министара усвојио 27.априла 2016. године на 1254. састанку заменика министара)

Комитет министара,

У складу са чланом 16. Европске повеље о регионалним или мањинским језицима;

Узимајући у обзир инструмент ратификације који је Србија доставила 15. фебруара 2006. године;

Узимајући у обзир евалуацију коју је обавио Комитет експерата о Повељи у вези са применом Повеље у Србији;

Имајући у виду да је ова евалуација заснована на информацијама које је Србија доставила у националном извештају, допунским информацијама које су доставиле власти Републике Србије, информацијама које су доставили органи и удружења законски основани у Србији, као и информацијама које је прикупио Комитет експерата током теренске посете;

Узимајући у обзир коментаре које су изнеле власти Републике Србије о садржини извештаја Комитета експерата;

Препоручује да власти Републике Србије узму у обзир сва запажања и препоруке Комитета експерата и у својству питања од приоритетног значаја

1. побољшају обуку учитеља и обезбеде адекватне материјале за наставу за све регионалне или мањинске језике;
2. обезбеде учење језика и наставу на језицима које покрива Део II Повеље на свим одговарајућим нивоима;
3. успоставе адекватну понуду образовања на ромском;
4. побољшају употребу свих регионалних и мањинских језика у комуникацији са органима управе;
5. наставе да у српском друштву граде свест и толеранцију према регионалним или мањинским језицима и културама које они представљају.